

VASILE GOLDIȘ

DISCURSURI

ROSTITE ÎN PREAJMA UNIRII
ȘI LA ASOCIAȚIUNEA CULTURALĂ „ASTRA“

SE VINDE ÎN FOLOSUL ASOCIAȚIUNII CULTURALE „ASTRA“

CULTURA NAȚIONALĂ
BUCUREȘTI

1928

Nº Curent 50370 Format.....

Nº Inventar 125000 Anul.....

Sectia Defozk III Raftul.....

Inv. A. 25.000

VASILE GOLDIȘ

113433

DISCURSURI

ROSTITE IN PREAJMA UNIRII
ȘI LA ASOCIAȚIUNEA CULTURALĂ „ASTRA“

CULTURA NAȚIONALĂ

BUCUREȘTI

1928

9(R) 31 (067) (08)

067 : 9 (R) 31 (08)

: 9 (R) „1918 (08)

9 (R) „1918” (067) (08)

50995

CONTROL 1953

Biblioteca Centrală Universitară

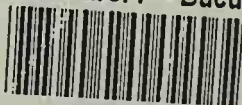
BUCUREȘTI

Cota 50 370

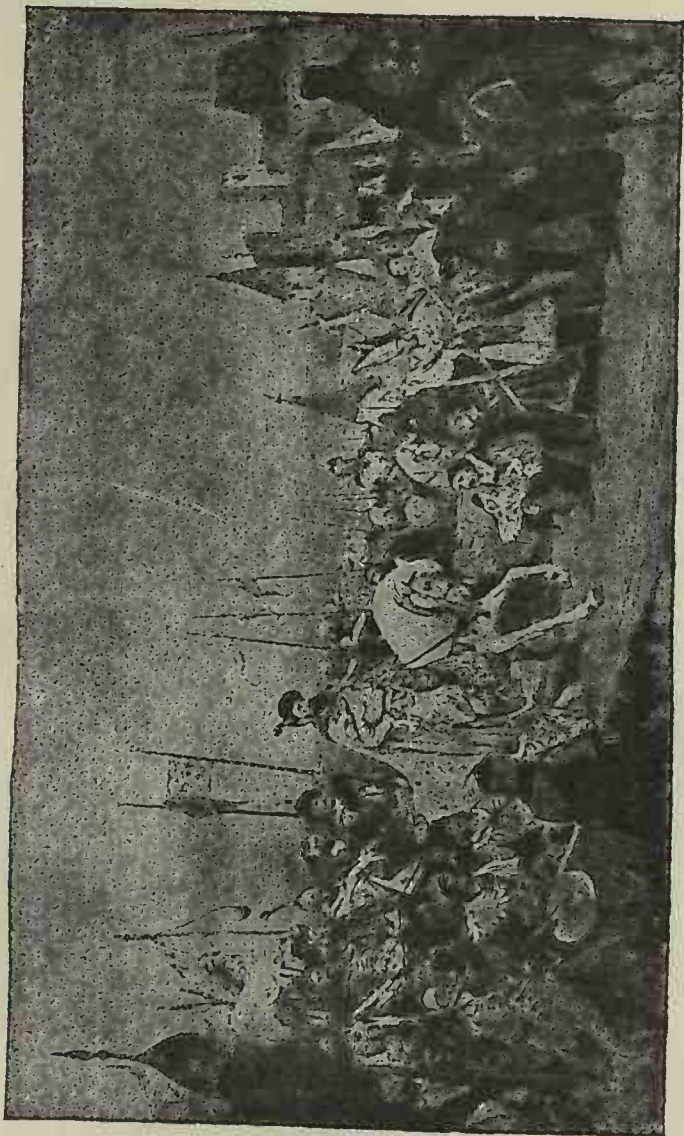
Inventar 50 995

Rc 57/10

B.C.U. "Carol I" - Bucuresti

C50995

D. STOICA: Intrarea lui Mihai Viteazul în Alba-Iulia, 1 Noembrie 1599.

P R E F A Ț A

Se împlinesc zece ani dela unire.

La actul unirii destinul mi-a rezervat și mie oarecare rol. Am fost propunătorul unirii și propunerea am motivat-o printr'un discurs, așa cum am știut și cum am putut.

Nu revendic nici un merit personal pentru asta. Fiindcă propunerea ar fi făcut-o și alții, mii. Ea a fost în sufletul națiunii noastre. Și mulți vor fi, cari pentru istorie ar fi motivat-o poate mai bine și mai frumos, decât mine. Pentru românii adunați atunci la Alba-Iulia nu erà nevoie de nici o motivare. Sufletele erau pregătite prin suferințele de o mie de ani sub opresiunea străină.

Mie mi s'a dat și cinstea să duc, asistat de alți trei distinși frați, la București actul unirii dela Alba-Iulia. Aveam alături pe Patriarhul și Înaltul Regent de acum Miron E. Cristea, pe d-l Alexandru Vaida și pe P. S. Sa părintele episcop Iuliu Hossu dela Gherla. Marele Rege Ferdinand I-ul a rostit cu acest prilej două cuvântări, una după predarea actului unirii, alta la banchetul dat în cinstea ardelenilor în seara acelei zile (14 Decembrie) în sala tronului.

Am socotit, că nu e de prisos să amintim aceste lucruri acum după zece ani. Și am socotit, că e bine, ca cei de azi să aibă înaintea lor cuvintele rostite în acele zile. Pentru asta m'am decis să public în bro-

șura de față discursul meu dela Alba-Iulia cu hotărîrea din 1 Decembrie 1918, apoi cuvintele rostite la predarea actului unirii în mâinile regelui Ferdinand și — ca răspuns — cele două cuvântări ale Lui.

Intâmplător tot acum se împlinesc cinci ani, de când mi s'a făcut cinstea, să fiu ales președinte al Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român «Astra» din Sibiu.

Există o legătură istorică între Asociațiune și Alba-Iulia din 1 Decembrie 1918.

Revoluția lui Avram Iancu din 1848—1849 n'a adus libertatea dorită. Ingratitudinea Habsburgilor, obiceiul împărătesc, a rănit adânc sufletele românilor. Buda-pesta împliea lanțurile răsbunării pentru vitejia moșilor lui Iancu și înfrângerea trușiei maghiare.

Iancu a pierdut, în desperare, echilibrul sufletului. Românii simțiră, că în împărăția Habsburgilor nimeni nu-i ocrotește, ci mai vârtos se întetesc primejdiile desființării lor politice și naționale. Instinctul sănătos de conservare se trezi luminos în fața clipelor grele. Românii fură inspirați spre unicul mijloc propice al mântuirii, — unirea sufletelor în idealul național.

Instrumentul clasic al acestei uniri a fost Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român. S'a înființat la Sibiu în 1861, deocamdată numai pentru Ardeal. Deaceia se numiă la început Asociațiunea Transilvană. Asta eră însă numai în statute așa, deoarece în vremea aceea Ardealul eră o țară separată cu guvernul ei propriu. În realitate însă chiar dela început românii de pretutindeni înțeleseră rostul istoric al Asociațiunii și de pretutindeni cei înțelegători se înșiruiră sprijinitori ai ei. La 1895, prin statutele schimbate Asociațiunea și-a întins activitatea chiar oficial asupra tuturor românilor din țările coroanei ungare.

Răspunzând în chip minunat necesităților simțite încetul cu încetul Asociațiunea se preface fortăreață reală a unității naționale. Toate straturile poporului românesc găsiră legătura de unire la Asociațiune. Congresele ei, noi le ziceam adunări generale, an de an tot în alte orașe ori comune, erau mari festivaluri naționale, veritabile olimpiade, unde se adunau românii de pretutindeni, fără osebire de clasă ori conțesiune, cu adevărat toți dela vlădică până la opincă.

În 1911 Asociațiunea își serbă la Blaj semicentenarul existenței sale în frunte cu cei doi mitropoliți și toți episcopii celor două biserici naționale înconjurați de multe mii de țărani și de floarea intelectualității române de pretutindeni. Sufletul românesc înscriă în istorie aspirațiile sale la unirea politică.

Asociațiunea n'a fost o societate culturală oarecare, ea a fost o instituțiune națională, cu adevărat un fel de stat românesc în împărăția Habsburgilor. Ea este adevărata făuritoare a zilei de 1 Decembrie.

Nu cred deci deplasată îmbinarea în această broșură a Asociațiunii cu Alba-Iulia anului 1918.

Inter arma silent musae. În cursul războiului Asociațiunea amorfise. Distinsul meu predecesor în scaunul prezidial, Andreiu Bârseanu, din zbuciumările anilor de încercare eșise obosit și frânt fizicește. În 1922 s'a stins.

Mă consider deci primul președinte al Asociațiunii în România-Mare. Am credința, că ea nu și-a pierdut rostul în noul stat românesc. Ci mai vârtos socot, că are nobila misiune să servească încă mai intensiv idealul solidarității naționale. O cred moștenitoarea duhului dela Alba-Iulia, cum fusese în Ungaria moștenitoarea idealului lui Avram Iancu. Pentru aceea am dispus încă în 1923, ca Asociațiunea să primească între îndatoririle ei sărbătorirea în totdeauna a zilei de 1 Decembrie, precum tot ea a prezidat centenarul nașterii lui Avram Iancu în 1924.

Credințele și gândurile mele pentru Asociațiune se reflectează în discursurile și articolele reproduse în broșura de față la sărbătoarea primei decade a ei în patria română.

Se găsesc acî discursurile mele rostite la congresele «Astrei» în anii 1923—1928, apoi alte discursuri la diferite ocaziuni, precum și câteva articole publicate prin reviste, toate în legătură cu Asociațiunea. Pentru înțelegerea desăvârșită a unora dintre ele am socotit util a reproduce și câteva cuvântări ale Regelui Ferdinand, un discurs al fostului principe Carol, apoi discursul președintelui Academiei, d-l I. Negruzzi cu prilejul primirii «Astrei» la Academie.

Ce fericit aș fi, dacă broșura aceasta ar deșteptă interes în pături cât mai largi pentru Asociațiunea istorică dela Sibiiu, dacă ar trezi conștiințele adormite, dacă ar readuce preoțimea și învățătorimea noastră în rândurile diriguitoare din fruntea Asociațiunii, fără osebite de confesiune, cum fusese odinioară atât de frumos și atât de mângâietor pentru toți românii de omenie.

Ce bucurie aș avea văzând întinzându-se crengile ei peste toate provinciile românești împreunate acum sub puterea coroanei de oțel a regelui Carol, împreunându-se prin ea și toate sufletele românești, ca să putem rosti cu mângâiere cuvintele psalmistului, «iată acum ce e bun sau ce e frumos, fără numai a locui frații împreună».

Arad, luna Octomvrie 1928.

V. GOLDIȘ

PROPUNEREA UNIRII LA ALBA-IULIA

(1 Decembrie 1918)

Mărită Adunare națională!

Zămislit din necesitatea imperiului roman de a-și așeza o sentinelă puternică în Carpații sudostici și coborîșurile lor împotriva semințiilor barbare dela miazănoapte și răsărit, cari amenințau cultura umană, creiată prin geniul latin, neamul românesc dela început și până astăzi a îndurat soarta aspră rezervată oricărei sentinele credincioase: loviturile dușmane și statornica răbdare.

Bogată și fericită la început, Dacia romană în curând se face trecătoarea nesfârșitelor seminții, cari orbite de strălucirea departe a Romei de aur se gonesc întrecându-se spre fermecătoarele orașe ale împărăției. Lovită de putreziciunea oricărui neam, care se oprește cu cerbicie la un anumit fuștei pe scara civilizațiunii și năpădită în această slăbiciune de furnicarul noroadelor barbare, Roma succombă.

Creangă tăiată din puternica tulpină, colonii lui Traian își adâncesc rădăcinile prin stânci și văi și roditoarele ogoare ale prejmuitoarelor câmpii. Lipsiți de scutul împărăției și lăsați în grija propriilor puteri, acești orfani romanici acoper trunchiul vechiu

tracic și infiltrați de o pătură groasă a blânzilor și visătorilor Slavi ei se făcură un singur neam, o singură limbă, o singură fire: neamul românesc.

Răsare o minune fără pereche în istoria lumii. Lung șir de veacuri călcată în picioare de orde barbare, națiunea română își pierde unitatea de Stat, se fărâmă prin văi sub dominațiuni răslețe și una de alta neatârătoare, pierde încopciarea cu fluviul larg și luminos al istoriei mondiale, ca apa de ploaie în nisip par'că dispăre dela suprafața conștiinței umane. Dar, când după optsprezece veacuri sufletul românesc se trezește din somnu-i de moarte și reînvie ca un soare luminos conștiința de neam, hotarele etnice ale acestui popor cu preciziune aproape milimetrică sunt tot acelea, cari sunt desemnate pe harta istorică drept hotare ale Daciei lui Traian și Basarabeanul, care își adapă calul în valurile întunecate ale Nistrului se înțelege desăvârșit la grai cu Crișanul din apropierea blondelor ape ale Tisei. Sentinela romană a rămas credincioasă chemării sale de a păzi geniul latinătății și neîncetatelor lovituri dușmane ea li-a opus virtutea-i legendară: statornica răbdare.

După lungi veacuri de ascunziș, așezându-se viscolii cotropitori, națiunea română reapare la lumina istoriei în chipul duor țărișoare rezimate de Carpați și cu fețele spre Dunăre și spre Nistru, dar trunchiul cu rădăcina în munții smulși odinioară dela eroicii Daci rămâne bătut de soarta rea și înlănțuit de un popor năpraznic la fire și pornit spre dominațiune fără cruțare. Fusesse cuib de vârteje locul, unde ne așezase Traian și svârcolirile spre fericire ale neamului nostru s'au lovit veacuri dearândul de nesațul hrăpitorilor dușmani, cari ne înconjurau de pretutindenii.

Micile țărișoare, cari se întemeiaseră prin viteji coborîtori din Maramureș și Făgăraș, se lovără înainte de toate de cel mai crâncen dușman al oricărei co-

muniuni omenesti, zavistia si ura între frați. Nefericirea lor fu mărită prin inamici din afară: Unguri, Leși și Tătari. Se ridică în urmă semiluna și acum românii sunt sortiți să-și apere cu sângele lor nu numai trupul și pământul, ci și sufletul și credința.

Scut s'au făcut culturii plăpânde ce începuse a încolți pe temeiurile învățăturilor lui Christos și prin jertfele lor fără seamăn întru apărarea progreselor civilizațiunii umane față de concepția inferioară a mohamedanismului propagat principial cu mijloacele barbariei, românii și-au făurit titlu neperitor și îndreptățire la recunoștința întregii omeniri. Nimic nu dovedește mai mult tăria credinței creștinești a sufletului acestui popor, decât faptul, că în numele luptei creștinătății împotriva păgânilor mai întâi după răslețirea neamului prin soarta fatală s'a putut face pentru o clipă unirea lui în cetatea aceasta prin brațul puternic al viteazului Mihai.

Dar această unire de o clipă dispărù ca fulgerarea unei scânteii electrice și trupul neamului nostru se frânse iar în bucăți. Frații noștri de pe coborișurile răsăritene ale Carpaților și din șesurile hotărnicite prin Dunărea de jos și apele Nistrului îndurată suzeranitatea turcească, suferiau prădăciunea Leșilor și a Tătarilor, îngrășară cu sângele lor litfa blestemată din Fanar. Țara Cernăuților și mormântul lui Ștefan cel Mare le răpi hoșește pajura spurcată a Habsburgilor perfizi, dulcile câmpii ale Basarabiei le fură muscalul tiran. Iar noi, cei ce rămăsesem la vatra străbună în Ardeal, Banat și țara ungurească am fost dripiți de cea mai crâncenă soartă ce o poate avea un neam de oameni în lume. Am fost lănțuiți într'o robie trupească, economică și sufletească, cum nu se mai pomeneste în istoria întreagă a omenirii. Incercarea disperată în 1784, de-a scutura jugul, n'a avut rezultat și sfârșitul din acest oraș al țaranului Horia

așteaptă încă geniul literar, care să întruchipeze una din cele mai înfiorătoare tragedii ale istoriei. Adevăr a grăit Simion Bărnuțiu în epocalul său discurs rostit în catedrala Blajului în ziua cea mare din 1848: «Dacă nu își poate închipui cineva greutățile ce le suferiau iudeii dela faraoni, să se uite la faraonii din Ardeal».

Veacuri de-a rândul poporul românesc, adevăratul și legitimul proprietar al pământului, ce fusese odată Dacia romană, a fost străin și sclav pe pământul său strămoșesc. Iar când după suferinți de secolii din depărtatul Apus, dela dulcea soră latină, care pășește în fruntea ginților spre lumina desăvârșirii, a sosit și în munții noștri duhul libertății, egalității și frățietății, când credeam să înviem la libertate prin întocmirile create de lumea nouă, vechii noștri opresori s'au înfrățit cu împăratul, pe care ei îl detronaseră, cu împăratul pentru care noi vărsasem sângele nostru cu credință și aceste două puteri ne-au robit din nou. Umbra îndurerată a regelui munților, a scumpului nostru Iancu, rămâne pentru vecie clasica dovadă a legendarei ingraturății habsburgice. Împotriva voinței noastre au unit Ardealul nostru cu țara ungurească și printr'un constituționalism fals și mincinos ni-au luat libertatea culturei, ne-au desființat politicește, bisericile noastre le-au aservit tendinții lor de opresiune și ni-au făcut imposibil progresul economic, prin care am fi putut să ne apărăm împotriva năvălirii ordelor străine pe pământul părinților noștri.

Între acestea priveam cu iubire duioasă la frații noștri dela răsărit, cari începuseră a se reculege din urgiile vremilor barbare. Resimțirăm obârșia comună și la razele luminei trimise dela apus conștiința națională săvârși la 1859 unirea principatelor române sub bunul și luminatul Cuza-Vodă, iar sângele vărsat din nou cu atâta vitejie împotriva păgânilor la 1877

scutură și cele de pe urmă zale ale lanțului, care legă România de Constantinopol și la 10 Maiu 1881 Carol de Hohenzollern așează pe capul său coroana de rege al României libere și independente.

Noi însă ne făceam datoria de cetățeni ai Ungariei și supuși ai dinastiei de Habsburg-Lotharingia. Am crezut, că îndelunga noastră răbdare și credința noastră pentru patrie și tron în cele din urmă totuși va muiă inimile celor puternici și ni se va oferî chiar în interesul monarhiei puțința unei vieți naționale și condițiunile progresului cultural și economic. Așteptările noastre au fost zadarnice. Oprimarea se înteste. Opresorii mărturisesc acum pe față, că scopul lor este un stat unitar național maghiar și că, prin urmare, noi naționalicește trebuie să ne desființăm. A pornit opera de extirpare și războiul mondial, care acum s'a sfârșit, în gândul opresorilor noștri a avut chemarea să încoroneze opul. Sute de mii de români și-au vărsat și acum sângele lor pentru patrie și tron, iar patria și tronul au târit în temniți și în urgia internării pe părinții și frații acestor luptători; patria și tronul au decretat moartea școalei românești, au trimis zbirii lor în adunările noastre bisericești, au pregătit proiectele pentru nimicirea noastră politică, au conceput ruina noastră economică, ni-au sugrumat libertatea presei și a cuvântului, patria și tronul s'au conjurat în potriva noastră și ne pregăteau mormântul.

Dar zadarnică este lupta omenească împotriva adevărului și a dreptății. Legea tainică a firii cu necesitate de fier îndrumă întâmplările omenești pe cărarea civilizațiunii ce duce spre desăvârșire, omeneimea instinctiv urmează aceste legi. Ea a ajuns la recunoașterea necesității de a se sintetiză libertatea individuală și libertatea națională într'o unire superioară a societății omenești. Sinteza aceasta e condi-

ționată însă de desăvârșirea celor două libertăți: individuale și naționale. Dacă însă aproape în toate statele civilizate libertatea individuală este desăvârșită ori pe calea desăvârșirii, în unele dintre aceste state libertatea națională eră încătușată. Răsboiul mondial s'a făcut pentru descătușarea acestei libertăți. Națiunile trebuie să fie libere, ca astfel între egale drepturi și condițiuni să poată încheia acea mare unire a popoarelor, care va fi chemată să reprezinte o concepție superioară pe scara civilizațiunii și să sporească astfel fericirea omenească pe pământ. Toate capetele luminate ale apusului au mărturisit crezul lor: răsboiul acesta este răsboiul pentru liberarea națiunilor, nu de dragul acestor națiuni, ci pentru interesul lumii, pentru interesul omenimii, care numai în chipul acesta e capabilă a păși un pas înainte pe calea fericirii sale. Ideile acestea le-a copt istoria.

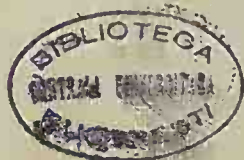
Pentru învingerea acestor idei au intrat în luptă puterile aliate ale apusului. Românii de pretutindeni s'au aliat acestor puteri, noi cu sufletul, frații liberi cu armele. Românii și-au făcut și de data asta datoria lor de sentinela a civilizației în potriva brutalității.

Națiunile trebuesc liberate. Între aceste națiuni se află și națiunea română din Ungaria, Banat și Transilvania. Dreptul națiunii române de a fi liberată îl recunoaște lumea întreagă, îl recunosc acum și dușmanii nostri de veacuri. Dar, odată scăpată din robie, ea aleargă în brațele dulcii sale mame. Nimic mai firesc în lumea aceasta. Libertatea acestei națiuni înseamnă: unirea ei cu Țara Românească. Bucățirea poporului românesc n'a fost urmarea vre unei legi economice, în care terminologie se ascunde minciuna. Dimpotrivă, — teritoriul dintre Nistru, Tisa și Dunăre constituie cea mai ideală unitate economică, aproape autarhie. Bucățirea trupului românesc a fost act de barbarie. Distrusă barbaria — unirea tuturor

Românilor într'un singur Stat este cea mai firească pretențiune a civilizației. Teritoriile locuite de Români dela descălecarea lui Traian și până astăzi au fost teritorii românești. Nu este putere de a suci logica până acolo, ca invadările elementelor străine, dirijate pe aceste teritorii în chip artificial și prin abuzul de putere al statului cu scopul desființării noastre naționale, să poată clătina dreptul nostru de proprietate asupra acestor teritorii. Așa ceva ar fi sancționarea crimei și ar constitui o pălmuire a civilizațiunii, care principial nu admite substituirea dreptului prin brutalitate. După drept și dreptate Românii din Ungaria, Banat și Transilvania dimpreună cu toate teritoriile locuite de dânșii trebuie să fie uniți cu Regatul român.

50995
După cum însă cea dintâi reunire de o clipă a elementului românesc la marginile dela răsărit ale lumii civilizate s'a făcut prin sabia lui Mihaiu, în numele unui principiu superior celui ce năvălise asupra Europei și care acuma în zilele acestea spre ușurarea tuturor inimilor, cari bat pentru lumină și libertate, sucumbă cu desăvârșire, tot așa această nouă unire de acum a tuturor Românilor, care de data asta va fi integrală și pentru eternitate, se face prin strălucita învingere a armelor purtate pentru civilizațiune, în numele concepției de viață superioară lumii ce se prăbușește. Este principiul libertății adevărate a tuturor neamurilor și cel al egalității condițiunilor de viață pentru fiecare individ al oricărei națiuni și este principiul întovărășirii tuturor națiunilor libere într'o comuniune internațională spre a împiedeca nedreptatea și a scuti pe cei mari și mici deopotrivă.

Unirea tuturor Românilor într'un singur stat numai atunci va fi statornică și garantată prin istoria mai departe a lumii, dacă va răspunde tuturor îndatoririlor impuse prin noua concepție a civiliza-

țiunii. Ea ne va inspira datoria, să nu pedepsim progenitura pentru păcatele părinților și ca urmare va trebui să asigurăm tuturor neamurilor și tuturor indivizilor conlocuitori pe pământul românesc aceleași drepturi și aceleași datorinți. Civilizațiunea, care ne-a eliberat, pretinde dela noi respectul pentru dânsa și ne obligă să prăbușim în noul nostru stat orice privilegiu și să statorim ca fundament al acestui stat: munca și răsplata ei integrală.

Inamtașii noștri de pe Câmpul Libertății în 1848, au hotărât așa: «Națiunea română depune jurământ de credință către împăratul, către patrie și către națiunea română». Impăratul ne-a înșelat, patria ne-a ferecat și ne-am trezit că numai credința în noi înși-ne, în neamul nostru românesc ne poate mântui. Să jurăm credință de aci înainte numai națiunii române, dar, tot atunci să jurăm credință tare civilizațiunii umane. Câtă vreme vom păstra aceste credinți, neamul nostru va trăi, se va întări și fericiți vor fi urmașii noștri până la sfârșitul veacurilor.

Rog Mărita Adunare Națională să primească următoarea

HOTĂRĂRE:

I. Adunarea națională a tuturor Românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba-Iulia în ziua de 18 Noemvrie (1 Decemvrie) 1918, decretează unirea acelor Români și a tuturor teritoriilor locuite de dânsii cu România. Adunarea națională proclamă în deosebi dreptul inalienabil al națiunii române la întreg Banatul, cuprins între râurile Mureș, Tisa și Dunăre.

II. Adunarea națională rezervă teritoriilor sus indi-

cate autonomie provizorie până la întrunirea Constituantei, aleasă pe baza votului universal.

III. În legătură cu aceasta ca principii fundamentale la alcătuirea noului stat român, adunarea națională proclamă următoarele:

1. Deplină libertate națională pentru toate popoarele conlocuitoare. Fiecare popor se va instrui, administra și judecă în limba sa proprie prin indivizi din sânul său și fiecare popor va primi drept de reprezentare în corpurile legiuitoare și la guvernarea țării în proporție cu numărul indivizilor ce-l alcătuiesc.

2. Egală îndreptățire și deplină libertate autonomă confesională pentru toate confesiunile din stat.

3. Înfăptuirea desăvârșită a unui regim curat democratic pe toate terenele vieții publice. Votul obștesc, direct, egal, secret, pe comune, în mod proporțional, pentru ambele sexe, în vârsta de 21 ani, la reprezentarea în comune, județe ori parlament.

4. Desărvășită libertate de presă, asociare și întrunire; libera propagandă a tuturor gândirilor omenești.

5. Reformă agrară radicală. Se va face conscrierea tuturor proprietăților, în special al proprietăților mari. În baza acestei conscrieri desființând fidei-comisurile în temeiul dreptului de a micșora după trebuință latifundiile, i se va face posibil țăranului să-și creeze o proprietate (arător, pășune, pădure) cel puțin atât, cât să o poată munci el cu familia lui. Principiul conducător al acestei politici agrare e pe de o parte promovarea nivelării sociale, pe de altă parte potențierea producției.

6. Muncitorimei industriale i se asigură aceleași drepturi și avantajii, cari sunt legiferate în cele mai avansate state industriale din apus.

IV. Adunarea națională dă expresiune dorinței sale, ca congresul de pace să înfăptuiască comuniunea na-

țiunilor libere în așa chip, ca dreptatea și libertatea să fie asigurate pentru toate națiunile mari și mici deopotrivă, iar în viitor să se elimineze războiul ca mijloc pentru regularea raporturilor internaționale.

V. Românii adunați în această adunare națională salută pe frații lor din Bucovina scăpați din jugul monarhiei Austro-Ungare și uniți cu țara-mamă, România.

VI. Adunarea națională salută cu iubire și entuziasm liberarea națiunilor subjugate până aci în monarhia Austro-Ungară, anume națiunile: ceho-slovacă, austro-germană, jugo-slavă, polonă și ruteană și hotărăște ca acest salut al său să se aducă la cunoștința tuturor acelor națiuni.

VII. Adunarea națională cu smerenie se închină înaintea memoriei acelor bravi Români, cari în acest războiu și-au vărsat sângele pentru înfăptuirea idealului nostru, murind pentru libertatea și unitatea națiunii române.

VIII. Adunarea națională dă expresiune mulțumitei și admirațiunii sale tuturor puterilor aliate, cari prin strălucitele lupte purtate cu cerbicie împotriva unui dușman pregătit de multe decenii pentru război, au scăpat civilizațiunea din ghiarele barbariei.

IX. Pentru conducerea mai departe a afacerilor națiunii române din Transilvania, Banat și Țara Ungurească adunarea națională hotărăște instituirea unui Mare Sfat Național Român, care va avea toată îndreptățirea să reprezinte națiunea română oricând și pretutindeni față de toate națiunile lumii și să ia toate dispozițiunile, pe care le va afla necesare în interesul națiunii.

.. Trăiască România-Mare!

ADNOTAȚIUNI

Nimeni nu va contesta importanța istorică a adunării naționale dela Alba-Iulia din 1 Decembrie 1918. Cu cât se vor strecura în cursul vremii veacurile, atât mai luminos va pătrunde în conștiința națiunii române săpăturile dela Alba-Iulia și ca monument al celei mai mari zile din viața ei, dar și ca izvor în veci nesecat de înțeleaptă îndrumare pe cărarea desăvârșirii și astfel a fericirii și măririi sale.

Ca propunător al unirii și ca unul, care mai bine decât oricine altul cunosc istoricul acelei adunări, pentru a împiedică falșificarea adevărului mă simt dator acum după zece ani să fac la locul acesta următoarele constatări:

1. Adevăratul organizator al Adunării Naționale dela Alba-Iulia a fost Ioan Suciu, pe atunci avocat în orașelul Ineu (jud. Aradului), fost deputat în parlamentul ungar în anii 1906—1910, apoi membru în Consiliul Dirigent, acum avocat în Cluj, fost avocat al statului, senator în parlamentul român.

În consiliul național dela Arad se ivise părerea, ca unirea să o proclame acel consiliu și să renunțăm la adunarea națională. Azi se poate constată, ce ireparabilă gafă ar fi fost primirea acelei păreri. Am protestat cu toată puterea și ea a fost înlăturată. S'a decis convocarea adunării naționale. Pregătirea și organizarea ei a fost încredințată lui Ioan Suciu.

Cu energie de admirat Ioan Suciu s'a achitat în chip splendid de însărcinarea primită și națiunea română lui Ioan Suciu are să-i mulțumească reușita atât de impunătoare a adunării naționale chiar împotriva intervenției unor importanți factori ai partidului național român, cari cereau în ultimul moment să se renunțe la adunare.

2. În opinia publică românească s'a împământenit credința, că adunarea națională dela Alba-Iulia s'a desfășurat fără nici o jertfă de sânge.

Inexact.

Adunarea națională dela Alba-Iulia și-a avut martirul său. În preziua învierii naționale, din toate părțile Ardealului grăbiau trenurile tixile de români spre Alba-Iulia. Sosise un tren lung dinspre Cluj la Teiuș. În ușa unui vagon flăcăul Ion Arion, înalt și voinic, ca Făt-Frumos din povești

fălşăia cu mândrie tricolorul românesc al Ardealului. Trenul se opri. In acel moment ploaie de gloanțe izbi în vagoane. O ceată de unguri înarmași se jurăse pe coperișul și în podul clădirilor din stațiune.

Ion Arion fu lovit drept în inimă. Căzù mort în brașele camarazilor. Trupul lui neînsufleșit a fost adus la Alba-Iulia și așezat în biserica ortodoxă, de unde i s'a făcut înmormântarea Luni în 2 Decembrie. In sicriul deschis rana erà descoperită și se vedeă încă sângele încheșat deasupra inimei. Adânc emoționat, ca niciodată în viața mea, dinaintea de vremi cernitului iconostas al bisericeșei i-am mulțumit pentru jertfa sângelui său vărsat pe altarul libertății.

Acum odihnește în cimitirul de sub cetatea lui Mihaiu, un modest monument veghează la căpătâiu. Se spuneă, că are o mamă văduwă și doi frași. Cu adâncă pietate îi pomenesc aci numele și aș fi mângâiat, dacă cineva ar așlă pe maica sa și pe frașii săi și le-ar aduce lor în oarecare chip prinusul de recunoștință dela neamul lui românesc, de dragul căruia el a trebuit să moară în floarea tinereșei de gloanșele dușmanului.

3. Cu voie ori fără voie se face confuzie afirmându-se că adunarea națională dela Alba-Iulia din 1 Decembrie 1918 ar fi fost un fel de congres al partidului național-român din Ungaria și Transilvania.

Absolut falș.

Adunarea dela Alba-Iulia a fost adunarea națiunii române din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș. Toate circumscripțiunile electorale din cele 27 judeșe cu populațiune românească, fără considerare de partide, și-au trimis delegații lor special pentru adunarea națională. Au fost învitați și au venit acolo toși episcopiile celor două biserici românești, au luat parte în mod oficial separat delegații tuturor episcopiilor desemnați de către consiliile eparhiilor ortodoxe și de către capitulurile bisericeșei unite, societățile culturale românești, peste o sută de alte asociațiuni de tot felul, între cari și asociațiunile învășătorilor confesionali români, câte un reprezentant dela toate școalele secundare, normale și dela seminariile teologice, delegații reuniunilor de meseriași, ai reuniunilor de femei, ai tinerimei universitare, ai ofișerilor români, studenși și studente, în total 1228 delegași.

A făcut parte din adunare și partidul social-democrat dând un vicepreședinte, pe Ion Flueraș, un notar Iosif Ciser și un orator I. Jumanca.

Țin să subliniez și cu acest prilej, deoarece s'a încercat o mistificare, că președintele efectiv al adunării naționale a fost minunatul bătrân Gheorghe Pop de Băsești, Badea Gheorghe, cum îi ziceau cu dragostea lor toși românii. Erà asistat la președenție de episcopiile Ioan I. Papp dela Arad (ortodox) și Demetriu Radu dela Oradea-Mare (unit), iar vicepreședinși au fost Teodor Mihali, Ștefan Cicio Pop și Ion Flueraș.

In discursul său de deschidere Badea Gheorghe s'a adresat cătră adunare prin aceste cuvinte: Prea iubiții mei! Onorată Adunare a tu-

turor românilor din Transilvania, Ungaria și Banat!

Repet deci: Adunarea dela Alba-Iulia din 1 Decembrie 1918 n'a fost adunarea vreunui partid politic, ci a fost adunarea națiunii române din țările de sub coroana Ungariei.

Istoria va verifică rostul fiecăruia în preajma ei.

Adunarea reprezintă cu adevărat conștiința națională a patru milioane de români.

In cursul veacurilor lungi de robie, această conștiință a fost salvată prin instinctul de conservare al neamului românesc. A fost neîncetat fertilizată prin circulația istoricește abii perceptibilă, dar care neîndoios a existat în tot cursul vremii între toate ramurile răslețite sub diferite dominațiuni politice ale acestui popor. Razim i-a fost în tot timpul biserica strămoșească, a cărei creangă unită cu Roma i-a rămas asociată în sentimentul național. A fost luminată mai târziu prin școala confesională românească și mai pe urmă înviorată în chip osebit prin Asociațiunea dela Sibiu pentru literatura română și cultura poporului român «Astra».

Manifestările publice ale acestei conștiinți de rasă au fost totdeauna în funcție de structura politică și socială după vremuri a organizațiilor dominante. Când vremea s'a plinit, ea și-a găsit mântuirea de veci în unitatea politică a națiunii române întregi.

4. Hotărîrea adunării naționale dela Alba-Iulia a prilejit și alte neînțelegeri. Îndeosebi popoarele minoritare ale României, mai vărtos minoritarii din Ardeal, ungurii și sașii, duși în rătăcire prin aparențe, au crezut, că cele curpinse în hotărîre, punctele dela Alba-Iulia, cum se spune acum de obicei, îndeosebi cele 6 puncte din art. 3, ar fi constituit programul politic al partidului național român și în consecință se cerea cu insistență partidului național român realizarea lor în viața statului român.

Înainte de toate vom constată, că partidul național român, care luase și el bună parte la adunarea dela Alba-Iulia și fără de care ea n'ar fi avut loc, azi nu mai există. Fuzionând mai întâiu cu partidul naționalist-democrat de sub șefia d-lui N. Iorga, a constituit partidul național (abandonând din numirea sa cuvântul român), iar, apoi acest nou partid desbinându-se, cei rămași sub șefia d-lui Iuliu Maniu au fuzionat cu partidul sărănist de sub șefia d-lui Ion Mihalache și formează acum partidul național-sărănist.

Astfel fiind, în ipoteza minoritarilor, nu există azi nici un partid, care ar putea fi făcut răspunzător pentru punctele hotărîrii dela Alba-Iulia.

Dar ipoteza minoritarilor e falșe.

Intocmai dupăcum adunarea națională dela Alba Iulia n'a fost un congres al partidului național român ori al vre-unui alt partid, ci a fost adunarea națiunii române din țările coroanei ungare, tot așa hotărîrile acelei adunări n'au fost hotărîrile vreunui partid politic.

Nu s'a dat prin hotărîrea dela Alba-Iulia un program politic de partid, ci s'a tălcuit noua evanghelie a civilizațiunii umane, căreia se închină azi sufletele cu adevărat civilizate din lumea toată. Nu este aci un program, ci este o doctrină, o concepție de stat, un ideal. Adunarea națională proclamă toate acestea cum se spune expres în art. 3, «ca principii fundamentale la alcătuirea noului stat român».

Pentru a desluși mai vărtos ceace interesează aci, să-mi fie permis à reșeși și a sublinia câteva fraze din discursul, prin care s'a propus unirea. «Această nouă unire (a națiunii române) se face în numele concepției de viață superioară lumii ce se prăbușește. Este principiul libertății adevărate a tuturor neamurilor și cel al egalității condițiunilor de viață pentru fiecare individ al oricărei națiuni și este principiul întovărășirii tuturor națiunilor libere într'o comuniune internațională spre a împiedica nedreptatea și a scuti pe cei mari și mici deopotrivă. Civilizațiunea, care ne-a eliberat, ne obligă să prăbușim în noul nostru stat orice privilegiu și să statorim ca fundament al acestui stat: munca și răsplata ei integrală. Să jurăm credință națiunii române, dar tot atunci să jurăm credință civilizațiunii umane».

Nimeni nu prevedea încă cele ce se vor hotărî prin congresul păcii și dejă adunarea dela Alba-Iulia prin art. 4, dă expresiune dorinței sale «ca congresul de pace să înfăptuiască comuniunea națiunilor libere în așă chip, ca dreptatea și libertatea să fie asigurate pentru toate națiunile mari și mici deopotrivă, iar în viitor să se elimineze războiul ca mijloc pentru regularea raporturilor internaționale».

Chiar în discursul, prin care am predat actul unirii în mâinile regelui Ferdinand I-ul se amintește «comuniunea națiunilor într'o unire de ordin social superior» și se subliniază din nou, că «reunirea integrală a națiunii române pe de o parte va trebui gradat să înfăptuiască egalitatea condițiunilor de viață pentru toți indivizii, care o alcătuiesc, pe de allă parte ea va trebui să se întemeieze pe principiul libertății și egalei îndreptățiri a neamurilor».

Insuș regele înțelept în răspunsul său declară, că epe acest temei al unei puternice democrații și al vieții frățești între popoare vom răspunde totodată simfîmintelor aliașilor noștri, alături de cari am luptat pentru marea cauză a dreptății și a libertății în lume».

Cei inițiași în studiul știinșelor sociale vor găsi lesne documentarea acestui ideal al civilizațiunii. Deci răspunderea istorică și politică pentru hotărîrea dela Alba-Iulia n'o are vreun partid politic, ci o are înaintea tuturor autorul, care s'a simșit alături de sufletul poporului român, cu adevărat iubitor de dreptate și libertate. Punctul I din art. III, acel cu libertatea națională pentru toate popoarele, este transcris aproape textual din broșura aceluiaș autor, tipărită la Arad în anul 1912 în limba maghiară despre «Problema naționalității».

Am profesat aceste credinși, când făceam parte dintr'un neam oprimat,

nu le-am renegat și nu le reneg nici acum, când cu ajutorul bunului Dumnezeu fac parte dintr'o națiune stăpânitoare asupra sa în statul său propriu.

Punerea în aplicare a acestor credinși în viața statului român, — e altă poveste. E problema cea mai grea a acestui stat. Înfrunțează un formidabil complex de interese eterogene, — eterogene în structura actuală a statului și în starea înapoiată pe scara civilizațiunii a mediului, — a căror armonizare reclamă nu numai pe desăvârșitul artist al politicei, dar mai vârtos schimbarea ideologiei dominante în societatea interesată, ceea ce este iar în funcție de o mulțime de factori. Soluționarea fericită a problemei nu depinde însă numai de români, ci poate mai mult de înseși popoarele minoritate ale țării, cari vor trebui să găsească formulele și atitudinile de adaptare la noile condiții ale vieții lor în situațiunea cu desăvârșire schimbată. Toate acestea nu scad nimic din obligământul bărbaților de stat români de a căuta și a găsi soluția justă.

Discutarea temeinică a problemei nu poate avea însă loc în cadrele acestor adnotațiuni. Vreau numai să observ, că în ce mă privește personal, în cercul strâmt al competențelor, ce mi-a oferit viața publică în statul român, am făcut tot posibilul spre a înlesni soluționarea norocoasă a problemei și voiu face tot astfel și în viitor.

PREDAREA ACTULUI UNIRII
ÎN MĂINILE M. S. REGELUI FERDINAND

(14 Decembrie 1918)

Maiestate,

Românii din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor legali la Alba-Iulia în ziua de 18 Noembrie (1 Decembrie) 1918, au decretat unirea lor și a acestor teritorii cu Regatul Român. Prin această Unire, după aceea a Basarabiei, apoi a Bucovinei s'a împlinit visul de o mie de ani al Neamului Românesc: Unirea într'un singur Stat a tuturor românilor.

Această Unire este o pretențiune a istoriei și o cerință a civilizațiunii omenesti.

Ea este o cerință a istoriei, fiindcă Neamul românesc dela zămislirea sa și până astăzi a rămas unul și etnicește nedespărțit, posedând în aceleași margini geografice pământul Daciei lui Traian. Deci îmbucătățirea lui sub diferite dominațiuni străine a fost o nedreptate istorică. Această nedreptate se înlătură astăzi.

Dar Unirea tuturor Românilor într'un singur Stat este tot odată și o pretențiune a civilizațiunii omenesti. Progresul acestei civilizațiuni pretinde comuniunea națiunilor într'o unire de ordin social superior,

care să asigure libertatea și dreptatea deopotrivă pentru toate națiunile, mici și mari.

Cu națiuni etnicește și geograficește unitare, dar politicește rupte în bucăți, această comuniune a națiunilor este o imposibilitate.

Deci unirea tuturor românilor într'un singur Stat rectifică o mare greșală a istoriei și se conformă necesităților civilizațiunii omenesti.

Tot astfel însă, scopul istoric al acestei reuniri integrale a națiunii române are să fie potrivit cauzei sale eficiente. Această unire pe de o parte va trebui gradat să înfăptuiască egalitatea condițiunilor de viață pentru toți indivizii, cari o alcătuiesc, pe de altă parte ea va trebui să se întemeieze pe principiul libertății și egalei îndreptări a neamurilor.

Sire,

Unirea tuturor Românilor într'un singur stat a trebuit să vie. Ea s'a înfăptuit prin suferințe și sacrificii.

Istoria se face prin legile firii mai presus de orice putere omenească, dar obiectul și mijlocul acestor legi este bietul om muritor. Fericiți suntem noi Românii de azi, că prin noi istoria săvârșește actul mare al unirii tuturor Românilor într'un singur Stat și prea fericiți suntem, că norocul tocmai acum a destinat statului român domnirea unui Rege Mare, care a înțeles chemarea sfântă a istoriei și s'a făcut Luceafăr conducător al sufletului românesc.

Pentru aceea, Sire, noi Îți aducem pământul strămoșilor noștri, dar tot atunci noi Îți aducem și sufletele tuturor Românilor de azi, cari trăiesc în Transilvania, Banat și Țara Ungurească.

Primește cu dragostea, cu care ți-o aducem, hotărârea de unire a acestor țări. Primește jurământul de

fidelitate și omagiul a celor patru milioane de Români locuitori pe acel pământ și întinde asupra lor scutul puternic al Maiestății Tale.

Patru milioane de Români oțeliți și tari în credință ca stânca din munții dulcelui Ardeal strigă astăzi în extaz de fericire:

Trăiască Maiestatea Sa Regele Ferdinand I. Trăiască Maiestatea Sa Regina Maria. Trăiască Scumpele Odrasle ale Dinastiei Române.

Trăiască fericită în veci România Mare!

RĂSPUNSUL M. S. REGELUI

In numele Românilor din vechiul Regat al României, din Basarabia și din Bucovina, astăzi pe veci uniți, cu profundă recunoștință, primesc hotărîrea fraților noștri de peste Carpați de a săvârși unitatea națională a tuturor Românilor și declar pe veci unite în Regatul Român toate ținuturile locuite de Români dela Tisa până la Nistru.

Cu dragoste nețarmurită Mi-am închinat viața scumpului Meu popor plin de credință în menirea lui istorică. Prin lupte și prin jertfe Dumnezeu ne-a dat să înfăptuim azi aspirațiile noastre cele mai sfinte. Mulțumindu-i din adâncul sufletului ne îndreptăm gândurile către cei cari cu sângele lor au clădit noul temelie al dezvoltării noastre naționale.

Prin devotament neclintit pentru opera lor le vom arăta recunoștința noastră, prin el vom asigura roadele binefăcătoare ale crudelor încercări.

Pe acest temelie al unei puternice democrații și al vieții frățesti între popoare, vom răspunde totodată simțimentelor aliaților noștri, alături de cari am luptat pentru marea cauză a dreptății și a libertății în lume

Să trăiască România pe veci unită!

DISCURSUL M. SALE REGELUI

*ținut la dineul dat în onoarea Ardelenilor cari au adus
actul de unire al Transilvaniei*

(14 Decembrie 1918)

In această zi plină de cea mai curată bucurie, când venind ca soli, din frumosul Ardeal și Banat, Mi-aduceți hotărîrea dela Alba-Iulia, luată de un popor întreg de-a fi unit deapănarea cu Regatul Român, Vă zic din adâncul sufletului: bine ați venit în zidurile acestui Palat, care a fost martor celor mai mari evenimente din istoria modernă română.

Ni-ați adus nu numai dorul împlinit a cârtorva milioane de suflete, ni-ați adus și inimile lor și în primirea plină de dragoste frățească ce ați găsit-o între noi, ați putut simți pulsul Țării mume, ce bate în acelaș ritm cu al vostru.

In frumoasa sa cuvântare d-l Goldiș a spus astăzi, că unirea tuturor Românilor eră o necesitate istorică. Această necesitate a fost înțeleasă de toți oamenii cu inimă patriotică de dincoace și de dincolo de Carpați, dela Nistru până la Tisa. Dar dacă așa fusese scris în destinele neamului românesc, evoluția istorică avea nevoie de instrumente. Dumnezeu, care a ocrotit neconținut în cursul veacurilor poporul românesc, i-a dat bărbați, cari au ținut sus stindardul ideii naționale, lor le-a dăruit suflet românesc, le-a întărit mintea și oțelit brațul, ca să ducă barca românismului prin toate vijeliile vremurilor până la limanul dorit, unde după

atâtea trude, atâtea suferințe, culegem roadele binemeritate ale unei lupte seculare.

Azi când vedem înaintea minții și înaintea ochilor noștri săvârșită clădirea măreață ce Mihai Viteazul începuse și pe care generații întregi apoi au visat-o, aduc prinusul meu de recunoștință tuturor acelor, cari în toate colțurile unde sună dulcele grai românesc, au pus sufletul și puterile lor în serviciul idealului național.

După Basarabia, după Bucovina mai lipsia o piatră din cele mai scumpe: Ardealul cu ținuturile din Ungaria locuite de români. Azi ne-ați adus și această ultimă piatră a clădirii, care încoronează marea operă de unire.

Putem privi cu încredere în viitor, căci temeliiile sunt puternice, bazate pe principii democratice ce sunt o cheazășie pentru desvoltarea firească a unei vieți sănătoase, ele sunt cimentate prin credința noastră nestămutată a unui șir întreg de generații de apostoli ai idealului național, ele sunt și sfințite prin sângele vitejilor Mei ostași, cari au luptat și au murit pentru unire.

Dacă gândul Meu s'a oprit cu emoție la acești bărbați români, nu putem uita în aceste clipe de veselie pe aliații noștri, cari prin sprijinul lor neconținut au fost și sunt colaboratorii noștri prețioși la realizarea visului nostru secular și cari prin victoria lor au contribuit atât de mult ca să putem trăi momentele mărețe ale prezentului.

Privind opera istorică înfăptuită în zilele noastre, să ne închinăm toate forțele noastre, unind cele din vechiul Regat cu cele proaspete ce ne aduceți, ca să fim demni de prea frumoasa clădire ce am zidit-o, să o păstrăm cu sfințenie, să o întărim ca să o putem lăsa mai măreață, mai puternică generațiunilor viitoare, așa ca moștenitorii vor putea spune despre fiecare din noi: *exigit monumentum aere perennius.*

Să consacram unirea gândurilor, unirea sufletelor, dar și unirea în munca roditoare, prin strigătul: *Trăiască România Mare, puternică și unită!*

IN LOC DE PROGRAM

*Discurs rostit la adunarea generală dela Timișoara
după alegerea de președinte*

(29 August 1923)

Domnilor,

Sânt adânc emoționat de manifestația atât de caldă și atât de spontană a dragostei și încrederii ce-mi arătați. Cu atât mai mult mă pătrunde sentimentul grelei răspunderi ce primesc asupra mea în această clipă, când gândul meu se îndreaptă spre minunatul trecut al acestei puternice Asociațiuni.

Mă gândesc cu pioasă aducere aminte la vredniciei mei înaintași și smerit mă întreb, dacă modestele mele puteri vor fi suficiente a duce înainte opera aceluși glorios trecut? Cum îndrăzni-voiu să calc în urmele marilor bărbați, cari peste o jumătate de veac au ilustrat scaunul presidial al acestei Asociațiuni, începând cu strălucitul și incomparabilul preot Andreiu?

Cu gând curat și hotărît să dau din clipa aceasta toate energiile mele sufletești acestui scump așezământ, în serviciul neamului românesc, nădejdea mea este mai presus de toate în ajutorul marelui Dumnezeu, spre care se înalță aci cu umilință rugăciunea mea.

Văd în jurul meu și înaintea mea o mare de frați

insuflețiți, aduși de tăria iubirii lor de neam dinspre toate meleagurile țării și se liniștește sufletul meu știind, că voi avea ajutorul lor al tuturor, celor de aproape și celor din depărtări. Sânt convins, că pretutindeni, în Banat, Ardeal, Crișana și Maramureș ca în trecut, astfel și în viitor Românii vor sta alături de Asociațiunea lor și acum înviorați de căldura libertății naționale cu puteri unite vor îndreptă spre noi străluciri această cetate a nădejdlor în vremuri de restriște.

Programul meu va fi munca mea. Dar de pe acum vă pot mărturisi sfânta treime ce-mi călăuzește sufletul: neamul, tronul și credința.

Nu aș fi vrednic de locul acesta, dacă nu aș grăbi să declar numaidecât, că mai presus de toate voi să servesc idealul național românesc. Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român a fost întemeiată prin nevoia inexorabilă a părinților noștri de a-și înfrăți sufletele spre lupta de apărare împotriva desnaționalizării și a servitutei. Ea rămâne credincioasă aceleiași chemări. Neîncetat va plivi discordia și va sămăna planta înviorătoare a solidarității naționale. Nu va permite, ca oarba neunire să înghețe sufletele, ci mai vârtos va năzui să adune energiile în mănunchiu ireductibil propagând credința, că românii numai în frăție vor putea să-și clădească fericirea în țara lor fermecătoare. Orice ne-ar despărți, să revenim în zile de sărbătoare la altarul acesta al solidarității naționale și mărturisindu-ne să iertăm tuturor toate pentru mărirea națiunii române. Una să fim, un suflet și un gând, dela Tisa până la Nistru, din palatul regal până în coliba moșului din munte.

În fruntea acestei nații unitare strălucește sufletul mare de rege, care s'a știut jertfi pentru dânsa. Sunt adânc convins, că principiul monarhic face parte

întregitoare din sufletul nostru național. De azi înainte cultul dinastic face parte din misiunea sacră a Asociațiunii.

La întemeierea Asociațiunii au prezidat doi mari arhieri, ortodoxul Andreiu Șaguna dela Sibiiu și unitul Sterca-Șuluțiu dela Blaj. Să nu uităm, că poporul românesc este concrescut cu biserica sa. In noaptea lungă a suferinților sale, nădejdea și mângâierea unică i-a fost credința în mila lui Dumnezeu. Norocul lui cel neasămănat, fiindcă mai puternic decât orice altă forță lumească credința religioasă are miraculoasa putere să sălășluească în toate inimile deopotrivă și cu tărie, înfrățindu-le și zidind într'ânsele cetatea nebiruită a unei solidarități suprafirești.

Dela început până în ziua de azi cele două biserici românești statornic au stat santinele dârze la porțile acestei fortărețe sufletești a neamului nostru, întrecându-se în munca de deșteptare și solidarizare a românilor. Cine tulbură această fericitoare armonie, atentează la cel mai prețios bun al neamului nostru micșorând șansele fericirii sale. Ceeace istoria a desfăcut, tot istoria are să refacă și să reunească în clipa, când interesele superioare ale neamului ar învederă necesitatea, nu prin dușmănie și siluiri, ci prin dragostea blândului Christos. Eu personal voi socoti insultă orice încercare de învrăjpire a bisericilor surori, care au fost stâlpi de temelie pentru Asociațiunea noastră.

In acelaș chip mă frământă gândul înfrățirii tuturor uniunilor române, care alături de noi în largul țării propovăduesc aceleași idealuri. Socot de covârșitoare utilitate, dacă societățile culturale viabile din întreaga țară ar ști să găsească condițiile prielnice unei colaborări armonioase, când energiile toate ar converge spre acelaș scop și din vâlcelele răcoritoare s'ar face alvie largă culturai românești.

Incă un cuvânt, care trebuie spus. Să-mi îngăduiți a fi interpretul d-voastre exprimând vicepreședintelui Asociației și scumpului meu amic, d-l Octavian Russu recunoștința obștească pentru munca de multe zeci de ani, ce o depune în slujba patriotică pentru această bătrână societate românească. Omul, care niciodată nu-i supărat, care nu cunoaște ambiția deșertăciunilor, nici vanitatea situațiunilor, ci numai bucuria rodirii bunătății și a trudelor pentru comunitate, pilda aceasta de modestie și christiană îngăduință, fie binecuvântat în mijlocul nostru și viața lui contagioasă să fie în pături cât mai largi ale societății românești.

Și acum rog din nou pe Tatăl Ceresc să-mi călăuzească pașii vieții, ca să pot adăugă și eu un cât de mic pas măcar în evoluția acestei societăți și prin ea spre desăvârșirea scumpei noastre națiuni, spre mărirea patriei române.

GHEORGHE LAZĂR

*Discurs rostit la mormântul din Avrig sărbătorind
100 de ani dela moartea lui Gh. Lazăr.*

(30 Septemvrie 1923)

În scurta-i viață de pe pământ, aveà numai 44 de ani când a murit, ce a făcut oare acest fiu de țaran român, ca acum după o sută de ani dela moartea lui un neam de 14 milioane se oprește cu gândul în preajma acestui mormânt, se închină sufletului, ce sălășluisse în trupul slab și bolnăvicios al profesorului dela Sibiiu?

Sute de alți profesori trăiseră pe vremea lui în Țara-Ardealului și în țările românești de peste munți, dar numele lor s'au scufundat necunoscute în marea moartă a veșniciei, ci acesta unul, al lui Gheorghe Lazăr, strălucește cu strălucire orbitoare pe firmamentul istoriei neamului de români.

Ce a făcut? Invățase carte pe candidații de preoție dela Sibiiu. Ocupație prea cinstită și lucru cu rost, dar o făcuse și mulți alții, fără ca numele lor, ca acel al lui Gheorghe Lazăr, să fi rămas simbolul de mărire și izvor de glorioasă viață pentru un neam întreg.

Într'o grădină publică din Sibiiu, strigase odată, ca să audă toți, «Trăiască Napoleon».

În strigătul acesta însă erà duhul vremilor, ce sunt

peste om. Strigătul acesta vroia să zică: trăiască libertatea românească. Și toată lumea așa l-a înțeles.

Evident, omul acesta nu mai putea trăi în împărăția Habsburgilor. Norocul neamului nostru. În vara anului 1816 Gheorghe Lazăr a trecut Carpații dela Apus spre Răsărit, ducând acolo în sufletul său idealul din pricina căruia nu putea să mai rămână la Sibiiu. Școala lui dela mănăstirea Sf-tului Sava la București a fost școala acestui ideal.

«Toate putem a le dobândi — spune el românilor, — că și noi suntem ca și alte neamuri, și nouă ni-a dat Dumnezeu acele daruri, ca și la alte neamuri, numai vrere să avem».

În cuvântarea scrisă de el la înscăunarea Mitropolitului Dionisie Lupu, în anul 1819, primul mitropolit român după veacuri de înstrăinare, Gheorghe Lazăr vorbește fără înconjur despre «dreptul ce avem în stăpânirea pământului strămoșesc» și despre «izbăvirea din jugul robiei a neamului românesc», «strănepoții înaltului Traian», cum spune dânsul. Căci pe acești strănepoți «înaltul Traian oare în ziua de azi mai cunoaște-i-ar?» — întreabă el. «Negreșit i-ar căută în palaturile cele mari, împărătești și i-ar afla în vizuinile și bordeiele cele proaste și încenușate, i-ar căută în scaunul stăpânirii și i-ar afla amăriți sub jugul robiei».

Și când pandurii lui Tudor Vladimirescu în 1821 răsăriseră pe dealul mănăstirii dela Cotroceni dascălul Gheorghe Lazăr dela Sibiiu cu mâna lui proprie îndreptă tunurile lor spre palatul Fanarului din București.

Semința semănată de dânsul a încolțit. În vara anului 1816 Gheorghe Lazăr trecuse Carpații dela Apus la Răsărit, ca prin minunata putere a conștiinței de neam să deștepte în sufletele robiților români de acolo *vrerea* unității și libertății naționale. Și iată

că în vara anului 1916, exact la o sută de ani după aruncarea seminței, vitejii trec Carpații dela Răsărit la Apus și înfrățindu-și vrerea lor cu a noastră, românii toți împreună dau viață dreptului ce avem «în stăpânirea pământului strămoșesc» și din valorile istoriei frământărilor omenesti se înalță la suprafața vieții țara mare românească, minunea veacului, visul fermecat al moșilor și strămoșilor noștri, odorul scump și adorat al nostru, al celor ce trăim astăzi și al celor ce după noi vor viețui români pe acest dulce pământ.

După o sută de ani neamul recunoscător se adună azi în jurul mormântului dela Avrig ca să se închine memoriei sămănătorului.

«Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român», care s'a înființat acum 62 de ani în numele acelui ideal și acum este chemată ca tot mai vârtos să statornicească pentru vecie solidaritatea și unitatea românească, prin glasul meu smerit, aduce prinosul de recunoștință Apostolului, care acum o sută de ani a aprins în suțetele românilor făclia conștiinței naționale.

Gheorghe Lazăr, numele tău fie în veci bine-cuvântat.

AȘEZAREA PIETRII FUNDAMENTALE A CATEDRALEI ORTODOXE DIN CLUJ

(8 Octomvrie 1923)

*Alteță Regală,
Domnilor,*

Asociațiunea pentru literatură română și cultura poporului român ia bucuroasă parte la solemnitatea așezării pietrei fundamentale pentru ridicarea catedralei ortodoxe române din Cluj.

Această Asociație, înființată de regeneratorul vieții naționale a românilor transilvăneni, marele Andrei Șaguna, dimpreună cu vrednicii săi tovarăși de pioasă amintire în timpul, când după revoluția lui Avram Iancu se simția imperioasă necesitatea de a îndrumă neamul românesc scăpat abia din iobăgie pe cărarea civilizațiunii, luminate prin noile credinți răsărite din sângeroasele frământări ale marilor națiuni din Apus, a avut norocul incomparabil, prin chiar sufletul întemeietorilor ei, de a așeză la temeliiile sale concepții morale religioase.

Creștină chiar din ceasul nașterii sale, așezată fatalicește pe cărarea dintre Apus și Orient, în drumul de învălmășală a atâtor seminții, frontieră între două lumi cari de peste o mie de ani se încaieră în lupte nesfârșite pentru definitivă biruință, națiunea română

încercate de suferinți fără pereche în istoria omenească a aflat scutul existenței și unității sale în credința sa religioasă, mai biruitoare decât toate mizeriile pământului și mai puternică decât toate puterile lumii.

Națiunea aceasta prin credința sa s'a mântuit. În vremile vijelioase ale torentelor barbare, în cursul veacurilor de opresiune prin seminții vrăjmașe și închegări sociale întemeiate pe nedreptate, în mijlocul sângeroaselor ciocniri dintre Asia și Europa, frământată și secătuită de atâtea fărădelegi și rapacitate, națiunea română și-a aflat mângâierea în umbra crucii lui Christos. Bisericițele de crengi și scânduri au fost cetățuile ei nebiruite de toate uraganele vrăjmașilor omenești, umilii și umiliții ei preoți, simpli și săraci cu duhul au fost ostașii ei neînfrânți și izbăvitori.

În Ardealul încătușat acești preoți au fost în toate vremile adevărații conducători ai turmei credincioase, mângâitori și sfătuitoari în pace, viteji conducători în vijelii, în acelaș timp vestitori ai crucii și purtători de sabie. Ei erau în fruntea cetelor lui Horia, «popii valahi» cum le spuneau opresorii noștri în limba lor oficială latinească, vlădicii lor au iscălit acel «Suplex libellus Valachorum» din 1791, vlădicii lor au prezidat adunarea de pe Câmpul Libertății în 1848, ei au fost tribunii lui Iancu, ei au fost căpitani în luptele noastre pentru libertatea națională și în ziua măreață dela Alba-Iulia în 1 Decembrie 1918 în fruntea preoțimii lor toți vlădicii români se aflau pe tribună, de unde s'a proclamat uuirea pe vecie a neamului românesc în noua «Dacia felix».

Și în epocile de glorie dincolo de Carpați marii voievozi după fiecare izbândă de arme ridicau mănăstiri întru mărirea lui Dumnezeu, prea bine știind, că brațele vitejilor erau purtate prin tăria credinței.

În cursul istoriei sale întregi, neamul românesc s'a

confundat cu credința românească. Păstrătoare a acestei tradiții sfinte «Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român» se crede datoare a continuă misiunea moștenită dela înaintași îndreptând și deacum înainte vieța neamului nostru spre atmosfera senină a moralei religioase.

Suntem pătrunși de convingerea, că noul stat român mai vârtos trebuie să se îngrădească cu tăria nebiruită a credinței strămoșești, să-i păstreze bisericei noastre naționale rolul de conducătoare sufletească a poporului românesc, încredințându-i creșterea lui spre împărăția mântuitorului Christos, căci numai ea poate chezășui, ca în trecut, astfel și în viitor în fața oricărei primejdii, ființa etnică distinctă a neamului nostru pentru vecie.

Inalță-se deci noul Sion, în această cetate a suferințelor noastre de veacuri ca simbol al dreptății dumnezeiești și adăpostească prin puterea sfântului său altar acest patrimoniu al solidarității și unității națiunii române până la sfârșitul veacurilor.

ÎNTOARCEȚI-VĂ LA CHRISTOS!

Discurs rostit la Congresul preoțesc din Arad

(23 Octombrie 1923)

În numele «Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român» salut cu deosebit respect congresul preoțimii ortodoxe române.

Salutul meu este acela al bunului frate, căci «Asociațiunea» se simte înfrățită cu clerul ortodox român prin chiar nașterea ei, prin trecutul ei, prin munca ei săvârșită până acum și mai vărtos prin înaltele țeluri, la care râvnește în viitor.

D-voastre sunteți adunați aci în cadrele Mitropoliei ortodoxe române din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș, eu vă salut în numele «Asociațiunii» și una și alta făptuiri ale omului răsărit din neant ca o minune, izbăvitorul unui neam robit, dătătorul de legi și datini, adâncul cugetător și tot atunci energicul bărbat al faptelor, pe care ni-l dăruise providența din ramura macedoneană a neamului nostru, sfântul ale cărui moaște odihnesc în mormântul dela Rășinari.

El a zidit cetatea cea nouă a legii strămoșești și el a înființat «Asociațiunea», înfrățind credința în Dumnezeu, cu iubirea de neam, fiindcă el pătrunsese adâncimile evangheliei lui Christos, care revelase enigma vieții omenești în desăvârșirea ei prin taina iubirii, descoperind că «Dumnezeu este iubire». De-

săvârșirea o făptuește istoria omenirii și Isus este concepția supremă a legilor ei.

Incât privește conviețuirea socială, opera Mântuitorului se reasumă în trei cuvinte: libertate, naționalitate, umanitate. El a rupt cătușele sclăviei sufletești și a proclamat libertatea ca condiție fundamentală a oricărei veritabile propășiri omenesti; el a stabilit dreptul naționalității ca factorul principal și singur îndreptățit al concurenței între oameni, producătoarea evoluției pe scara infinită a desăvârșirii, el a fixat ținta finală a acestei desăvârșiri prin organizarea unitară a umanității întregi sub legea blândă a iubirii deaproapelui, chemată să înfăptuiască în lume dreptatea socială.

Libertatea este pentru oameni unica sursă și sursa condiție neînșelătoare a progresului spre culmile de neatins ale fericirii pământesti. Pentru acest mare principiu al desăvârșirii s'au cheltuit energiile cele mai generoase în cursul veacurilor. Prin chin și jale și sânge omenirea neîncetat se sbate a statornicii tot mai luminoși între oameni și între popoare libertatea mântuitoare. Descătușarea crescândă din robia trupească și sufletească a oamenilor, acest fundamental principiu al legii lui Christos, jalonează cărarea atât de spinoasă a civilizațiunii umane.

Libertatea este soarele vieții, dar viața însăși omul o trăiește alături de semenii săi. Impreună-viețuirea oamenilor este atelierul, unde se țese norocul omenirii. Familia, horde, seminții, popoare, națiuni ori state sunt etape spre organizarea desăvârșită a omenirii în acea împărăție visată a Mântuitorului cu o turmă și un păstor, iar toate aceste organisme sociale sunt încheigate cu puterea simțită a unei solidarități, ce se desăvârșește prin selecțiunea firească a idealurilor umane, acea evoluție a valorilor morale, care constituie una din tezele filozofiei moderne.

Căutând instinctiv după temeliile indisolvabile ale acestei atât de trebuitoare solidarități, prin lungi milenii de suferinți, prin vremuri de sclavagiu și barbare, prin luminișuri glorioase și trecătoare, prin munci istovitoare ale intelectului și infinite războaie aproape de neînțeles, prin credinți deșarte ori altele mângâitoare, prin elanuri uimitoare ale sufletului ori alte dăți prin întunericul scepticismului de energii ucigător, omenirea a ajuns în sfârșit a înțelege că chiagul cel mai fără greș, cel mai firesc și cel mai rezistent al solidarității indispensabile conviețuirii omenesți, al organismelor sociale a căror desăvârșire propagă idealul organizării universale a conștiințelor omenesți, este *naționalitatea*.

Instinctul istoriei, ca să numim așa sbuciumul omenirii de a substitui forței dreptatea și de a spori astfel condițiile pacificei colaborări a oamenilor pe întreg pământul, a consacrat principiul național ca cel mai neîntrecut cheag al Statelor, care sunt chemate să devină atomii organizației universale omenesți. Statele naționale sunt columnele umanității.

Astfel în istoria civilizației omenesți de până aci, aruncând în lume sămânța libertății și consacrand ca cheag al organismelor sociale principiul național, martirul Golgotei a rămas biruitor.

Dar în depărtări nepătrunse zace încă ascuns visul fericirii omenesți și astăzi ca niciodată omenirea se svârcolește în chinuri mai mari ca oricând. Sunt chinurile pentru crearea lumii celei noi, care va să vie. Inexorabilă însă este legea evoluțiunii, că din învălmășeala intereselor barbare, pentru cari în aparență se dau între oameni cruntele lupte, răsare floarea civilizației umane, măsura tot mai majorată, a dreptății sociale. Omenirea se apropie de noua etapă a evoluției sale, de începuturile organizării universale a condițiilor ei de viață.

Se pare mai mult ca oricând, că lupta se dă pentru interesele ancestrale ale bietului trup muritor, dar legea firei știe, că se făuresc neîncetat treptele tot mai urcate pe scara idealului dreptății.

Nu vă temereți, că va urmà brutalizarea definitivă a vieții, ci mai vârtos să credeți că deasupra tuturor svârcolirilor omenești veghează cu nemărginită iubire ochii blândului Isus. Zadarnice și fără rost sunt doctrinele tuturor sistemelor filozofice, care întemeindu-se pe condițiile materiale ale vieții, vor să afirme, că marele regulator al istoriei omenești este lupta pentru existența materială și că ținta finală a omenirii este organizarea ei universală pe temeiul exclusiv al producțiunei și consumațiunei. Nu. Idealulului marelui stomac universal i se opune idealul marelui suflet universal, «une vaste union de consciences», cum spune filozoful francez Fouillée, «o vastă uniune a conștiințelor».

Uniunea conștiințelor omenești se va desăvârși în măsura, în care va birui în lume iubirea deaproapelui, principiul fundamental al învățătorului dela Nazaret. Și așa astăzi, când vedeți dispărute din societate cinstea, omenia, cuviința, măsura și morala și le vedeți toate aceste înlocuite prin dihonie și atot biruitoarea închinare în fața mamonului, tuturor vouă, cari vă îngroziți de ferocitatea sfâșierilor dintre po-poare, tuturor cari cu adevărat doriți bunăvoirea între oameni, mai vârtos vouă tuturor, cari doriți fericirea și mărirea neamului românesc, ca floare luminoasă în grădina civilizației umane, istoria vă strigă: «Intoarceți-vă la Christos!»

S P R E Ț E L *)

de V. GOLDIȘ

«Mult pot pușinii buni împreună!...»

Gândul tuturor, cari au înființat «Asociațiunea», cari în cursul zecilor de ani au lucrat la întărirea ei, cari se sbat azi s'o reînvie și să-i dea puterea, ce o reclamă idealul în numele căruia ea ființează, a fost adunarea la un loc a sufletelor românești, a fost îndrumarea pe calea desăvârșirii a națiunii române, ca astfel ea să-și îndeplinească misiunea tuturor neamurilor de progres în lume, înfrățirea noroadelor sub legea dreptății, care este mai vârtos cheazășuită prin iubirea deaproapelui, propovăduită de Mântuitorul.

Stând astfel în serviciul națiunii române, «Asociațiunea» se știe lucrând pentru umanitate și înfrățirea deodată a neamurilor doritoare de fericirea pământească.

Desăvârșirea oricărei națiuni este în funcțiune de desăvârșirea indivizilor, cari o alcătuiesc, pentru aceea desăvârșirea individului este obiectivul oricărui veritabil patriotism. Individul se desăvârșește însă în societate și prin societate. Preocuparea de căpetenie deci a acelora, cari în iubirea lor de neam visează îndreptarea pe calea progresului civilizatoric al națiunii, este să producă în sufletele indivizilor credința fericirii lor prin societate, prin națiune și să dea astfel naștere aceluși sentiment de solidaritate națională, fără

*) Apărut în revista «Transilvanias Nr. 1 din 1924, Ianuarie.

de care orice alcătuire de stat se va dovedi fragilă în fața primejdiilor firești, cari însoțesc evoluția socială.

Căci o națiune este un suflet, este o comunitate spirituală. Și adevărul suprem este, că această comunitate nu se creiază prin rezon, ci prin sentiment. «Oamenii — spune Fustel de Coulanges — simțesc în sufletul lor, că ei sunt un singur popor atunci, când au o comunitate de idei, de afecțiuni, de interese de aduceri aminte și de nădejdi. Iată patria. Iată pentru ce oamenii vreau să meargă împreună, să lucreze împreună, să lupte împreună să trăiască și să moară unii pentru alții. *Patria este ceea ce iubim*».

Și iubirea nu are rezon. Această iubire se produce prin istorie, prin conștiința intereselor comune, prin trecutul comun, prin bucuriile comune, mai vârtos prin suferințele împreună, prin nădejdea tuturor într'un viitor mai fericit, prin conștiința solidarității naționale, prin idealul național.

«Adevărata forță a națiunii este idealul său. Putere nevăzută, creatoare de lucruri văzute, el stăpânește sufletele. Un popor muncește sute de ani până să-și creeze un ideal și recade în barbarie îndată ce l-a pierdut»¹⁾.

«Asociațiunea» este și vrea să rămână un instrument întru creierea și fortificarea idealului național. În acest scop preasfânt ea desgroapă trecutul și face să vorbească mormintele. Fiindcă adevărații noștri învățători sunt cei din mormânturi. Impotriva fanteziei ușurate a celor vii se îndreaptă despotismul morților.

Adunătoare de suflete spre a creia sufletul unic național, «Asociațiunea» prin jertfa tuturor celor ce o slujesc, pilduește norodului altruismul trebuitor oricărei înălțări naționale.

¹⁾ Dr. Gustave Le Bon: La psychologie politique, pag. 372.

Inițiată prin un mare preot, ea mai presus de toate va trebui să readucă în satele românești atmosfera senină a religiosității adevărate, să propage în sufletul național revenirea la izvorul de bază a ființei noastre românești, care este confundarea vieții noastre naționale cu acea bisericească. Să se adăpostească din nou școala în umbra bisericii, căci noi vrem o istorie măreață pentru adoratul nostru popor. Istoria însă se face prin sentimente și credinți. «Rațiunea creiază știința, istoria o făuresc sentimentele și credințele», — zice în fruntea clasicei sale lucrări filozoful francez¹⁾. Credințele tari au produs neamurile mari în lume, iar scepticismul este otrava ucigătoare a vieții sociale, fiindcă slăbește voința. Neamurile pământului se înalță și cad în măsura variabilă a voinței ce sunt în stare a desfășura. Credința este însă incomparabila energie motrice a voinții.

«Asociațiunea» propagă religia muncii, a cruțării, a trezviei, a vieții curate și sănătoase, a disciplinei sociale, a ierarhiei valorilor morale. Ea vrea să fie un puternic instrument al educațiunii naționale și supremul scop al acesteia este să producă în sufletele răslețe ale indivizilor sentimentul, că binele fiecăruia este în funcțiune de binele tuturor, că omul nu poate să trăiască mulțumit în afara națiunii sale, că prin urmare numai atunci vom fi desăvârșiți, când vom fi pătrunși de hotărârea să trăim și să murim pentru națiunea noastră.

Sentimentul acesta al solidarității naționale se creiază mai presus de toate prin dreptatea aplicată în aceeaș măsură tuturor în organismul social, și această dreptate nu se produce, decât prin iubirea fiecăruia față de semenii săi. Această iubire va trebui vădită în toate manifestările «Asociațiunii». Coborârea

¹⁾ Dr. Gustave Le Bon: Op. cit., motto.

intelectualilor și a claselor suprapuse în mijlocul celor dela temelie va inspira acestora încrederea în viitorul național și munca la un loc al tuturor pentru binele fie căruia va produce fără îndoială cimentul indestructibil al omogenității noastre naționale. Deviza noastră va fi deci vechea exclamație a lui Krosby: «Sunt iubirea, stăpâna lumii».

Statul reprezintă forța coercitivă a organismului social spre țelurile urmărite de acesta sub puterea irezistibilă a legilor naturii, dar trăinicia oricărui asemenea organism se află în funcțiune de înlocuirea treptată a forței constrângătoare prin voința liberă a indivizilor, cari îl compun. Aceasta este deosebirea fundamentală între societatea omenească și restul universului cosmic. Căci mai presus de orice îndoială, cum am spus, națiunea este o comunitate spirituală, întemeiată pe conștiință. Condițiunea firească și necesară a conștiinței însă, la individ, ca și la națiune, este libertatea. «Aceleași legi, cari au produs lumile și constelațiunile, produc și societățile umane, cu singura diferență, că ceace acolo e lumină externă și mișcare fatală, aici e lumină internă și mișcare voluntară¹⁾. Viața omenească n'o stăpânește fatalitatea, ci o stăpânește voința.

«Asociațiunea» este și voește să fie diriguitorul acestei voinți, orientându-o spre mărirea națională. Pentru aceea statul și oricine iubește națiunea română, trebuie să iubească «Asociațiunea» și să-i deie tot concursul, sprijinindu-i munca obositoare spre țel.

¹⁾ Alfred Fouillée: «La science sociale contemporaine», pag. 42.

CUVÂNT DE DESCHIDERE
LA FESTIVALUL DELA ATHENEU, ROSTIT DE
FOSTUL PRINCIPE MOȘTENITOR CAROL

(31 Maiu 1924)

Ca unul dintre acei cari mi-am închinat o mare parte din timpul disponibil luptei de întărire a neamului prin cultură, sunt fericit să pot saluta azi, împreună cu reprezentanții Societăților de cultură din Capitală, pe reprezentanții «Astrei», unde întotdeauna a bătut sufletul României întregite.

Această vizită trebuie să aibă un tâlc deosebit: este un semn de înfrățire sufletească a Românilor de pretutindeni. Această veche și puternică asociație propovăduiește în țară unirea sufletească a tuturor Românilor făcând să se umple de o nespusă bucurie sufletele noastre.

Noi vedem în această vizită solemnă o confirmare puternică a vecinicei uniri a întregii Români.

Mai văd în această vizită un semn deosebit de a doua înfrățire a tuturor: este înfrățirea aceluia cari lăsând la o parte luptele politice din toate clipele vieții (aplaude), se întrunesc împreună spre a-și uni toate puterile pentru o altă luptă, pentru o altă politică: politica de întărire și propășire a neamului.

Fiecare dintre noi avem datoria să luptăm spre a duce această luptă la bun sfârșit, pentru așezarea

poporului pe baze solide, astfel, ca să vedem la cea mai mare dezvoltare cultura românească. (Aplauze furtivoase).

Azi, când întregul popor este chemat la conducerea țării, azi când fiecare cetățean are dreptul să-și spună cuvântul, azi avem nevoie ca fiecare cetățean să știe ce vrea și cum trebuie să vrea.

Să întărim neamul nostru, acesta este scopul acelorora cari se străduiesc pentru a promova cultura românească.

Voi cu toții o strângere a rândurilor sub acelaș drapel al culturii, pentru a putea ca sub faldurile aceuiaș drapel să promovăm cultura românească.

Și acum un îndemn: Strângeți-vă rândurile!

Sus inimile și înainte pentru întărirea neamului prin cultură!

SĂRBĂTOAREA INFRĂȚIRII

(Discurs rostit la Atheneu în 31 Mai 1924)

*Alteța Voastră Regală,
Înalt Preasfințite Arhiepiscop și Mitropolit-Primat,
Domnilor Miniștri,
Doamnelor și Domnilor,*

În numele «Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român», în numele întregului Ardeal care datorează acestei Asociațiuni ocrotirea idealului său național prin mijloacele neîntrecute ale culturii, profundă mulțumită Vă aduc tuturor, din adâncul sufletului, pentru atât de călduroasa și frățeasca primire ce ne-o faceți, când venim aci să întoarcem vizita la Sibiiu ale unora dintre societățile surori ce-și au sediul lor în acest oraș și să ne închinăm geniului românimii în capitala patriei reîntregite.

Această primire ne fortifică încrederea și ne procură dulce mângâiere. O socotim cea mai măgulitoare recunoaștere a năzuințelor noastre de peste o jumătate de veac, tot atunci cel mai puternic îndemn pentru viitor și o vădită îndreptățire a nădejdiilor ce se pun în colaborarea deaci înainte cu toate societățile din patria română.

Imprejmuit pretutindeni de dușmani hrăpăreți, neamul nostru din Ardeal, ca în stâna lor oițele speriate de lupi, se aciuse în preajma bisericuțelor sale de lemn și-și hrăniă nădejdea în viitor din credința neclintită în dreptatea lui Dumnezeu.

Dar, mai apoi, când valurile lumnei din Apus i-au ușurat cătușele seculare, poporul românesc din Ardeal, din sărăcia lui și-a ridicat altar culturei, încredințându-se din instinctul său sănătos, că prin cultură se netezește calea spre libertate.

Noul altar a fost «Asociațiunea Transilvană pentru literatura română și cultura poporului român».

Răsărită din credința în dreptatea lui Dumnezeu, înființată de doi mari mitropoliți ai bisericilor noastre naționale, având în toate vremile preoțimea cu crucea în fruntea ei «Asociațiunea Transilvană» a trăit până aci și — dacă e să-și împlinească cu adevărat misiunea ei națională de a crește un neam cu credință și ideal în suflet, — va trăi și în viitor sub scutul și înțeleapta ocrotire a strămoșești noastre biserici.

Această «Asociațiune» a înfrățit sufletele tuturor Românilor ardeleni, săraci și bogăți, savanți și neștiutori de carte, plugari și cei cu meșteșug, creindu-și astfel acea fericită atmosferă, în care au aflat pământ roditor toate condițiile indispensabile progresului oricărui organism social: iubirea semenilor și convingerea fiecăruia, că fericirea *tuturor* este izvorul neînșelător al fericirii sale proprii. În această atmosferă s'au pârguit și au adus roade dulci atâtea virtuți: interesul tuturor pentru binele obștesc, respectul pentru munca fiecăruia, măsura cuviinței în raporturile sociale, principiul sacru al autorității justificate prin utilitatea sa vădită. Și mai presus de toate s'a produs acea sollicitudine fără prihană și răsărită din sincera iubire a păturii sociale culte și mai înstărită pentru masele largi ale națiunii noastre, pentru acea

minunată și scumpă țărănime, pe care în toate vremile se întemeiază edificiul prosperității sociale și care constituie rezervorul curat, totdeauna gata de orice jertfă și veșnic nepieritor al tuturor energiilor naționale, cari în cursul veacurilor au pregătit afirmarea glorioasă a neamului nostru în societatea ginților, dornice de progres și desăvârșire în numele civilizației umane.

În chipul acesta Românii din Ardeal au rămas un singur mănunchiu de forțe, acea sinteză a conștiințelor, ce este o națiune, cu adevărat dela vlădică până la opincă având acelaș ideal, păstrându-și sănătatea morală și concepția austeră pentru dreptatea socială, socotind exclusiv *munca* de măsurătoare pentru situația fiecăruia în ierarhia valorilor morale.

Când în ziua de 10 Maiu 1860 (ce ciudată coincidență a zilei!), 176 intelectuali, în frunte cu arhierii Andrei Șaguna și Alexandru Sterca Șuluțiu, cereau voie dela Locotenența transilvană pentru înființarea unei reuniuni, a cărei chemare să fie «lățirea culturii populare și înaintarea literaturii», ei spun în memoriul lor, că aceasta se va face cu «*puteri unite*».

Cu puteri unite! Iată gândul salvator, ce tresări în sufletele cinstiților noștri înaintași și din care a răsărit comoara cea mai scumpă: *solidaritatea noastră națională desăvârșită*. Acest sfânt principiu a pregătit neamul românesc din Ardeal pentru ziua cea mare, în care s'a făptuit plinirea vremii.

Prin «Asociațiunea Transilvană» desrobitul Ardeal aleargă astăzi în brațele maicei sale atât de mult dorite, să-i dea sărutarea dulce a revederii, după amara despărțire de o mie de ani.

Venim aci cu întreg sufletul nostru și din ceasul acesta, pământul României Mari, zidită din credința statornică a strămoșilor în cursul veacurilor și închiegată cu sângele atâtor eroi ai neamului, îl socotim

moșia noastră de veci și apărarea ei, plivirea ei de toate relele, înălțarea ei prin înrădăcinarea tuturor virtuților, care duc neamurile la glorie și nemurire, iată idealul cel nou și sfânt, căruia ne închinăm de azi înainte și în numele acestui ideal cerem sprijinul tuturor Românilor iubitori de țară și neam.

Suntem profund convinși, că generațiile viitoare, aducându-și aminte de sărbătorirea zilei de astăzi, vor binecuvânta ceasul intrării noastre aci.

Vă rugăm să ne primiți de azi înainte în rândul muncitorilor culturali ai patriei române întregite, să treceți cu vederea măsura modestă a puterilor noastre și să dați crezare voinței noastre tari și oțelite în focul suferințelor de veacuri.

Trăim în prezent, scăpând adeseori din vedere perspectiva istorică pentru trecut și viitor, robiți în fiecare moment patimilor inerente firii omenești, dar, în fruntea noastră aci cu prea iubitul moștenitor al gloriosului tron, simbolul strălucit al unității noastre de vecie, mai vârtos ne pătrundem în ceasul acesta de gândul părinților noștri, că toate le vom birui: *cu puteri unite!*

Geniul națiunii române și Dumnezeuul părinților noștri să ne ajute!

RECEPȚIA LA ACADEMIA ROMÂNĂ

Discursul președintelui C. Negruzzi

(2 Iunie 1924)

Sire,

În numele Academiei Române, prezint Maiestății Voastre respectuoase mulțumiri pentru onoarea ce-i faceți de a prezida această ședință a sa.

Mulțumirile noastre sunt cu atât mai călduroase, cu cât Maiestatea Voastră, Președintele nostru de onoare, Ați ridicat prestigiul țării, prin modul cum Ați fost primit de Statele occidentale cu cari ne-am aliat în marele războiu mondial, precum și de Republica Elvețiană, care a păstrat față de noi, statornică și binevoitoarea neutralitate. Toate popoarele au văzut, cu profundă mulțumire, că Maiestatea Voastră, întâiul dintre Suverani, V'ați dus și la Geneva, să vizitați «Societatea Națiunilor», dela sprijinul căreia ele speră o pace statornică în lume. Onorurile cu care Suveranul României a fost primit pretutindeni, nu au exemplu în istoria trecutului nostru, și se resfrâng asupra patriei Române, definitiv întregite.

Maiestatea Voastră asistă astăzi la vizita ce ne fac reprezentanții societății «Astra», cărora, deasemenea, le prezintă călduroase salutări Academia Română.

Intotdeauna instituțiunea noastră a avut cea mai

mare simpatie pentru societatea culturală de peste munți, cunoscând însemnatele ei merite pentru poporul român. Fondatorul «Astrei», nemuritorul Mitropolit Șaguna, împreună cu Arhiereul Alexandru Sterca Șuluț, au avut fericita idee să întemeieze această societate, pentru susținerea progresului intelectual, și al unității culturale, și prin urmare naționale, a poporului român, unitate pe care guvernele din Viena și Budapesta au căutat totdeauna să o împiedice, nu numai cu Românii din principatele de dincoace de Carpați, dar chiar înlăuntrul împărăției austro-ungare.

Cu câtă greutate guvernul imperial s'a hotărât, în sfârșit, să admită formarea unei societăți culturale române, se vede de acolo, că i-a trebuit un an și jumătate, până ce a dat însfârșit aprobarea înființării sale.

Pentru ce această greutate? Negreșit din cauza îngrijirii că unirea culturală ar putea avea urmări politice, precum a și avut.

Activitatea societății «Astra» de peste Carpați, a contribuit mult la ideea înființării și în Capitala României, a unei societăți culturale, care liberă și fără piedici din nici o parte, ar putea lucra la unirea, negreșit întâiu și întâiu intelectuală, a tuturor Românilor. Câțiva ani după înființarea «Astrei» a și fost creată dincoace societatea Academică, transformată apoi în Academia Română. Dar ce deosebire între societatea formată de Românii din Austro-Ungaria și instituțiunea înființată dincoace. Pe când compatrioții noștri de peste Carpați avuseseră, precum am spus, atâtea greutăți pentru a li se admite existența, dincoace însuș Statul, printr'o lege specială, înființă instituția noastră culturală, pe când dincolo numai persoane private trebuiau să susțină prin mijloacele lor proprii, societatea ce creaseră, aici Statul prin bugetul său îi da mijloacele necesare de existență.

Dincolo, societatea avea și scopul pe care l-a înde-

plinit, să împiedice orice despărțire dintre Români, din cauza deosebirii religioase dintre biserica ortodoxă și cea unită; dincoace, un asemenea scop nu putea să existe, de vreme ce unitatea religioasă nu fusese atinsă niciodată.

În ceea ce privește activitatea ambelor instituții, negreșit că au trebuit să existe deosebiri, din cauza deosebirii situațiilor. Dincolo, «Astra» era silită să se ocupe, mai ales cu învățământul popular și chiar superior al Românilor și cu stipendiarea studenților lipsiți de mijloace; dincoace, precum era natural, mai mult Statul, decât Academia, se ocupa cu aceasta. Dincolo, membrii înscrși erau cetățeni ai Austro-Ungariei, dincoace, membrii Academiei, erau supuși ai tuturor țărilor locuite și de Români, precum Austro-Ungaria, Rusia, Turcia. Astfel era natural ca mai mulți membri importanți ai «Astrei», să fie și membri ai Academiei Române, chiar și președinți ai ei.

Menționez ca exemplu de membri comuni, pe publiciștii de mare talent: T. Cipariu, Gh. Bariț, Andrei Bârseanu și atâți alții.

Unitatea scrierii și chiar a limbei literare, a dat la început de greutate mari, precum era și natural, căci orice început de organizare comună, nu numai politică, dar de orice natură, chiar culturală, trebuie să treacă prin dificultăți și să lovească în deprinderi îndelungate, după veacuri de despărțire a unui popor. Societarii «Astrei», cari erau membri ai Academiei noastre, ducând în țara lor o luptă înversunată cu Nemții și mai ales cu Ungurii, cari, în scopuri politice le tăgăduesc origina latină, căutau chiar și în ortografie și limbă să se întoarcă la latinitatea clasică, pură, fără a ține seamă de dezvoltarea istorică și de imposibilități reale și chiar teoretice.

În sfârșit, unirea s'a făcut, introducându-se ortografia actuală a Academiei, preconizată și susținută cu mo-

tive științifice puternice, mai ales de învățatul nostru coleg, originar tot din Austro-Ungaria, neuitatul Titu Maiorescu, iar unitatea limbei s'a făcut ca pretutindeni, prin mersul natural al lucrurilor.

După unitatea culturală, unitatea politică, cea reală, hotărâtoare, definitivă, cerută în mod formal de toate provinciile locuite de Români, s'a înfăptuit acum. Majestatea Voastră, în fruntea oștirii, a izbutit să realizeze această arzătoare dorință a unui lung șir de generațiuni. Trei din membrii Academiei Române, cari au lăsat îndărăt optzeci de ani din viață, mulțumim lui Dumnezeu, că ne-a dat zile, să vedem îndeplinit acest vis al tinereții noastre.

Majestatea Voastră prezidează astăzi și pe membri de dincolo de Carpați și pe cei de aici, cari au dus timp îndelungat mișcarea puternică pentru Unire, și toți aceștia strigă puternic prin glasul meu:

Trăiască M. S. Regele Ferdinand!

Trăiască M. S. Regina și întreaga Familie Regală!

RECEPȚIA DELA ACADEMIE

(2 Iunie 1924)

Sire,

Primirea noastră în această incintă, a celei mai înalte instituții de cultură românească, ne onorează. «Asociațiunea Transilvană, pentru literatura română și cultura poporului român», își dă bine seama de cinstea ce i se face, cum și de însemnătatea istorică a acestei întâlniri.

Fiori de bucurie ne străbat sufletele, când după o muncă trudnică de 63 de ani, purtată între cele mai grele condiții, astăzi ne aflăm aci în fața Augustului și Gloriosului urmaș al lui Mihai-Vodă Viteazu, în fața Regelui *nostru*, în fața Regelui cu drept cuvânt adorat, al tuturor Românilor, Patronul și Președintele de onoare, acum și al Academiei Române și al «Asociațiunii Transilvane».

Strămoșii noștri au visat ziua aceasta. În toate timpurile, în ciuda tuturor restriștilor, înfruntând toate vijeliile și despărțirile brutale, poporul românesc de pretutindeni, n'a pierdut niciodată simțul comunității sale, de sânge și de suflet. Chiar și în veacurile cele mai întunecate, Români din toate provinciile n'au fost lipsiți de repercusiuni împrumu-

tate. Din Ardeal spre șesurile dunărene, și spre po-
dișurile nord-ostice ale teritorului românesc, și de
acî spre Ardeal, neîncetate valuri de comunicări su-
fletești s'au operat pe diferite terenuri ale vieții.

Românii de lângă Nistru știau că până la Tisa
trăesc frați de ai lor, și dorul reîntregirii naționale
licăreă fără încetare, ascuns în sufletele lor și mani-
festat prin limbă, în obiceiuri, în moravuri, în poezia
și arta românească.

Revoluția lui Horia, Cloșca și Crișan a fost resimțită
pe coborâșurile ostice ale Carpaților, și faptele lui Tudor
Vladimirescu erau cântate prin văile dulcelui Ardeal.

Cărți bisericești treceau de aici acolo și de acolo
aici și mulți preoți, cărturari și meșteșugari de tot
soiul, se strecurau dintr'o țară în alta și împlineau
rolul atât de prețios al patrulelor de legătură, între
crengile rupte din aceeaș tulpină.

Cu toată vitregitatea timpurilor, Românii ardeleni,
în veacul al XIX-lea, începuseră a-și creă clasa con-
ducătoare, prin intelectuali, ieșiți din mijlocul țără-
nimei. Din produsul lor ei au împrumutat și fraților
din principate și Universitatea din Iași, spre pildă,
a avut la întemeierea ei, în anul 1860, cinci profesori
ardeleni, din unsprezece.

Incepând cu Gheorghe Lazăr, mulți învățați ar-
deleni au trecut în «țară»: Aron Florian, Ion Maio-
rescu, Dimitrie Bojâncă, Eutimie Murgu, Al. Tre-
boniu Laurian, Simeon Bărnuțiu, Al. Papiu Ilarian,
Iosif Hodoșiu, Aron și Nicolae Densușianu și alții
mulți, iar către sfârșitul aceluia veac și la începutul
celui de acum, o pleiadă întregă de talente ardele-
nești au venit aci, cheltuindu-și viața pentru pro-
gresul cultural al românilor, între ei și poetul sufle-
tului țărănesc Gheorghe Coșbuc, bardul înflăcăării
naționale Ștefan O. Iosif, Ion Slavici și câți alții,
cari au majorat puternic energiile naționale.

În anul 1861 se înființează la Sibiiu, «Asociațiunea Transilvană», și numaidecât, la începutul înființării sale, ea înfrățește sufletele românești de pretutindenii. Cu toate că ea eră înființată numai pentru Ardealul propriu zis, și nu cuprindeă celelalte teritorii din Ungaria, adică Banatul, Crișana, și Maramureșul, încă în primul an, dela înființarea sa, se înscriu fondatori ai ei: înflăcăratul român Andreiu Mocioni, din Banat; marele macenat bihorean Emanuil Gojdu; Eudoxiu Hurmuzachi, din Bucovina; Ioan Maiorescu și fiul său Titu, din țară; iar la adunarea generală din Brașov, în 1862, luară parte o mulțime de intelectuali români din principate.

Academia Română, înființată câțiva ani mai târziu la București, desăvârșește această înfrățire, numind atât la înființarea ei, cât și în cursul tuturor anilor următori, și membri ardeleni, în sânul său. An de an, aceștia petreceau câteva săptămâni în mijlocul fraților de aci și întorcându-se acasă, aduceau cu dânsii gândurile înfrățite de dorul idealului, ascuns în camera tainică a sufletelor.

Dintre cei 9 înaintași ai mei, în scaunul prezidențial al «Asociațiunii Transilvane», 5 inși au fost membri ai acestei înalte instituțiuni culturale, în incinta căreia avem fericirea să ne vedem astăzi. Aceștia au fost marele întemeietor și primul președinte al «Asociațiunii», Andreiu baron de Șaguna; apoi Timoteiu Cipariu; Gheorghe Barițiu, care a fost în acelaș timp și președintele «Academiei Române» și președintele «Asociațiunii»; simbolizând astfel pentru prima dată unitatea desăvârșită a culturii noastre naționale; apoi Ion Micu Moldovanu și vrednicul meu predecesor Andreiu Bârseanu; iară umilul președinte de astăzi, a avut cinstea prea mare de a fi fost ales membru de onoare al Academiei.

S'au dărâmat zidurile despărțitoare, veacurile de

bejanie s'au scufundat în oceanul veșniciei, fericită și prea fericită generația de astăzi, care a văzut împlinindu-se visul vrăjit al strămoșilor, ce-și dorm somnul lor de veci în pământul binecuvântat al Daciei lui Traian.

Noi însă, mai vârtos, va trebui să încordăm energiile noastre, spre a desăvârși unirea sufletească a întreg neamului românesc, urmărită atât de dârz și fără preget de înaintașii noștri.

În fața Maiestății Voastre, împrejmuți de dragostea caldă a scumpilor noștri frați din Capitala României celei Mari, simțim hotărându-ni-se gândul și încordându-ni-se voința, de a cheltui cu belșug, toate puterile noastre, trupești și sufletești, spre a zidi țară mândră și frumoasă, spre a întemeia într'însa o națiune mare și fericită, spre a înălța Tronul Românesc în respectul lumii și spre a înființa aci, la gurile clasicului Danubiu, un nou și strălucitor far civilizațiunii latine.

Să trăiți Maiestate!

Să trăiască Maiestatea Sa Regina!

Să trăiască Augusta Casă Domnitoare!

Academia Română: vivat, crescat, floreat!

RĂSPUNSUL REGELUI LA RECEPȚIA DELA ACADEMIA ROMÂNĂ

«Mulțumesc, din toată inima, pentru cuvintele de bun venit ce Mi-ați rostit azi. Totdeauna mă bucur când pot pune piciorul Meu în acest Altar, care e umplut de un adevărat spirit românesc. Azi bucuria Mea este și mai mare, căci Mă văd în mijlocul membrilor a două Societăți, al căror Președinte de onoare sunt: al Academiei Române și al Societății «Astra». În timpurile dela înființarea lor multe și adânci legături au existat între cei de dincoace și de dincolo, legături mai cu seamă spirituale, căci nouă celor de aci, nu prea eră îngăduit să mergem dincolo, ca să lucrăm împreună, pentru un acelaș sfânt scop. Ei, cei de dincolo, întotdeauna au fost însușețiți numai de un singur mare gând: unirea culturală, care trebuiă să le vie prin Roma, și mai apoi de unirea politică la care am ajuns.

Amândouă, însă ați lucrat pe un ogor frumos și roditor care începe acum să-și dea roadele: cultura adevărat românească.

Scopul acesta sfânt, trebuie păstrat în inimile noastre a tuturor, ca o moștenire a celor cari au luptat pentru înșăptuirea instituțiunilor noastre de cultură românească. De aceea Mă bucur să văd aci, întruniți într'un singur gând și spirit, Români de dincolo și de

aci, adevărat uniți sufletește, veniți cu dorul de a strânge cât mai tare legăturile, din cari numai bine poate să iasă pentru țara noastră.

Ceeace odinioară ne-a despărțit a trecut, dar ceeace ne-a legat ne-a rămas, și această legătură va crește și se va întări pretutindeni, acolo unde vor fi numai inimi bune românești.

Deaceea vă spun celor dela «Astra»: Bine ați venit printre noi.

ASOCIAȚIUNEA ȘI UNIUNEA FEMEILOR ROMÂNE

*Discurs rostit la congresul Uniunii femeilor române
la Timișoara*

(In vara anului 1924)

*Doamnă Prezidentă,
Onorat Congres,*

Prin rostul meu «Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român», «Astra» din Sibiu aduce salutul său și urările sale de cel mai desăvârșit succes onor. Congres al Federației «Uniunii Femeilor Române» din România Mare.

Aceste urări au sursa sincerității, cu atât mai vărtos, că «Asociațiunea» vede în «Uniunea Femeilor Române» sora sa dulce în serviciul aceluiaș generos ideal al solidarității naționale și printr'ânsa a celei umane.

Noțiunea solidarității sociale este una din cuceririle mai noi și celor mai prețioase ale civilizațiunii. Ea face parte acum din conștiința comună a interdependenței tuturor lucrurilor omenești, a tuturor intereselor particulare ori colective.

Această crescândă conștiință a solidarității umane târșește fără încetare pădurea sălbatică a superstițiilor concepției materialiste, care, întemeiată pe aparențe orbitoare, încercase să consacre definitiv

egoismul cras individual ca temelie și ineluctabilul rost al vieții omenești pe pământ.

După infinite și grele suferințe omenească începe să întrezărească adevărul și visătorilor incorigibili mântuirea își profilează conturile strălucitoare din cetatea păcii eterne, unde stăpânește dreptatea străjuită de puterea invincibilă a conștiinței universalității omenești. Noi toți binecredincioșii așteptăm această mântuire, căci n'ar mai avea nici un rost viața, când am pierde credința în progres.

Conștiința solidarității țese în taină la biruința definitivă a dreptății în lume și orice străduință în numele acestei solidarități este câte o petricică la majestoasa zidire a bune înțelegeri între oameni, care numai ea este capace a zămislă fericirea posibilă pe pământ.

«Asociațiunea» dela Sibiu și «Uniunea Femeilor Române» sunt două instituțiuni închinată acestui sacru ideal al solidarității umane. Amândouă urmăresc închiegarea sufletelor prin darurile iubirii. Cei ce sunt adunați în cadrele acestor instituțiuni își fac o datorie conștientă de a întări simțul solidarității în semenii lor, sacrificând o parte din interesul lor individual, banul lor, munca lor, timpul lor, libertatea lor, în interesul social, sacrificând astfel o parte din eul lor individual pentru întărirea eului social, la care aparțin și pe care îl iubesc.

Aceste două instituțiuni nu sunt asocieri pentru scutirea și îngădirea unor interese particulare, ori colective de grupări diferențiate, care caracterizează sistemul de organizare a societăților actuale omenești, întemeiate pe concurența prin nimic limitată a forței brutale, fizice ori intelectuale, și care preferindu-și egoismul distruge societatea, în care vreau să se ferească, întocmai cum tumaarea ce crește, se dezvoltă, se multiplică și se coordonează puternic în organismul

viu, sfârșește prin a muri de moartea organismului ucis printr'ânsa.

«Asociațiunea» sibiană și «Uniunea Femeilor Române» propagă, dimpotrivă, distrugerea acestor egoisme ucigătoare de patrie și neam, ele sunt școalele unde se învață cultul, nu al altruismului sentimental și caritativ, ci al solidarității conștiente, care ea numai garantează progresul omenirii, micșorând nedreptatea în lume.

Bărbați și femei, cari s'au angajat părtași la sacrificiul cerut de aceste două instituțiuni, prin faptele lor, prin munca lor, prin jertfa lor zi de zi tocesc asperitățile nedreptăților sociale și prin aceasta înțărăsc în suflete convingerea fericitoare, că deasupra tuturor credințelor uscate și șovăelnice stăpânește iubirea caldă, ce vine dela inimă.

Pentru aceea, d-nă Prezidentă, «Asociațiunea» dela Sibiu salută cu adânc respect «Uniunea» D-voastră.

AVRAM IANCU

(Discurs pregătit pentru a fi rostit la desvălirea bustului lui Iancu în Baia de Criș în 31 August 1924. Fiind timpul prea scurt, n'a fost rostit)

Voinic bălăiu cu ochi albaștri, din negura vremilor uitate, ră sai acum îmbrăcat în haina strălucitoare a gloriei neperitoare.

Din munții tăi de aur murmurul văilor recoroase cântă vitejia nebiruită a brațelor ce luptă pentru eterna dreptate a libertății omenesti, fără de care nu este în lumea aceasta înaintare pe calea desăvârșirii.

Neam răsărit din ciocnirea a două vijelioase energii de viață și plămădit prin suferinți fără seamăn în lungul șir al veacurilor, poporul românesc a rămas îndârjit statornic întru apărarea ființei sale distincte în lume și în hotărârea-i nestrămutată de a se face singur stăpân pe destinul vieții sale.

Ca vântul în stânca de granit, așa s'au sfărâmat de veșnic neastâmpăratul dor pentru libertate al acestui neam toate năvălirile barbare, toate umilirile credințelor deșarte, toate grozavele chinuri ale lumii întemeiate pe strâmbătate.

În cursul vremilor, cari au depănat pânza istoriei noastre, munții tăi, Iancule, au scutit aurul fără rugină al sufletului nostru. În văile umbrite, prin poienele fermecate ale munților tăi fusese cuibul ne-

prihănit al nefătăritei iubiri pentru dreptate și libertate, pentru lege și neam, Acolo, fără îndoială, este izvorul nesecat al invincibilei energii de viață a neamului nostru.

Se nasc și pier neamuri în lume. Viața fiecăruia este câte un răvaș în cartea infinită a destinului omenesc. Din răvașele acestea tot mai limpede se deslușește adevărul, că sufletul numai cheazășuește fericirea omenească și singură credința este arma nebiruită în lupta pentru dreptate, care înalță popoarele pe scara glorioasei desăvârșiri. Sufletul hrănit de credința în ideal naște hotărârea voinței de a oferi fără clipă de îndoială jertfa supremă pe cumpăna forțelor, cari determină soarta omenească pe pământ.

Fără această hotărâre a voinței, idealele rămân frunze îngălbenite de răceala toamnei, gerul și vânturile le flutură la pământ și oamenii le calcă în picioare și le prefac noroi. Dar în cursul desfășurării vieții omenești pe globul terestru idealele jalonează treptatul acces al omenirii spre culmile necunoscute ale desăvârșirii. Și indiciul singur neînșelător al idealului se arată tocmai în acea hotărâre a voinței omenești de a-i aduce supremul sacrificiu.

Astfel idealul națiunii noastre, de-a scutură lanțurile robiei și a-și creia soarta în alvia proprie firii sale, și-a primit îndrituirea prin cerbicoasa îndârjire, cu care în cursul veacurilor generații după generații au rămas statornice în afirmarea aceluia ideal.

Fiecare suflet românesc, care a simțit dorul libertății naționale a fost o petricică a acelei libertăți, fiecare voință manifestată prin izbândirea ei a fost câte un stâlp la minunata ei clădire, mai vârtos însă orice jertfă adusă pe sfântul altar al acestei libertăți naționale a fost câte o biruință hotărâtoare în lupta pentru victoria ei definitivă.

În luptele mari și fără sfârșit ale omenimii, pentru

idealele de viață tot mai superioare, jertfele hotărâsc. Pentru aceea ne închinăm memoriei lui Horia, Cloșca și Crișan, ne închinăm memoriei acestor umili și umiliți țărani, cari au făptuit pentru libertatea națională și au jertfit viața lor și au vărsat sângele lor dând astfel nouă putere de viață libertății neamului lor.

Pentru aceea am dat uitării șirul lung al cnejilor, al boierilor, al voivozilor, al tuturor îmbuibașilor și îngâmfășilor, cari după vremuri și-au trecut viața pe strămoșescul nostru pământ, ci un neam întreg, națiunea română scăpată de urgie și strălucitoare în nădejdea gloriei viitoare, azi cucernic se închină ție, Avram Iancu, voinic bălai cu ochi albaștri, dulcele «Crai al Munților», suflet fără prihană, mucenic al suferinței, erou nebiruit, jertfelnic prea bogat al dorului nostru de libertate și dreptate.

Ție ne închinăm, Avram Iancu, fiindcă mai presus de toate scripturile, de toate oratoriile, de toate savantlicurile, mai presus de toate memoriile, de toate jalbele și petițiile, de toate curtenirile și diplomati-zările, vitejeasca ta făptuire, sângele Moșilor vărsat cu atâta belșug la îndemnul vrajei ochilor tăi de viață izvorători, înfrângerea în luptă a îndârjitului inamic, însăș jertfa vieții tale, care și-a pierdut lumina în bezna grozavă a desnădejzii, acea făptuire și această jertfă au întemeiat definitiv și desăvârșit dreptul integral al neamului nostru la libertatea și unitatea națională.

De două ori ai murit pentru învierea neamului tău.

Zadarnice însă ar fi fost luptele tale și jertfa ta, dacă ar fi rămas acoperite de rugină în mauzoleul întunecat al vremii uitate.

Dar bucură-te, suflet fără prihană, iată acum la o sută de ani dela nașterea ta, națiunea română recunoscătoare îngenunche la mormântul tău și se pă-

trunde întreagă de însemnătatea istorică a vieții tale.

Ne-aducem aminte, te înțelegem, te preamărim, te iubim și mai vărtos sufletele noastre se oțlesc scăldate în oceanul înviorător al iubirii tale de neam. Tu ai durat neamului tău cetate nebiruită de vreme, fiindcă i-ai zidit suflet, credință și ideal. Ziua se alternează cu noaptea, primăvara răsare din iarnă, adeseori nori grei întunecă lumina, e vreme bună și vreme rea, dar deasupra tuturor intemperțiilor, ce amenință de atâtea ori viața pe pământ, neamul românesc va străluci printre neamuri păzind patrimoniul tău și în mijlocul tuturor primejdiilor urmând pilduirea jertfei tale. Ne aducem aminte, te înțelegem, și așa te urmăm.

Tu, Iancule, și Moșii tăi, ați trăit și ați murit pentru dreptate și libertate. Idealul acesta rămâne la temelia vieții noastre naționale. Pentru izbândirea și desăvârșirea acestui ideal vor trăi și vor muri generațiile, cari te urmează. Ci tu dormi liniștit, Iancule, acolo la pragul biseriței din Tebea, în umbra gorunului lui Horia: geniul tău veghează deasupra națiunii române.

IN AMINTIREA LUI AVRAM IANCU LA CÂMPENI

(31 August 1924)

Sire,

Doamnă,

Altețe Regale!

Progresul spre fericirea omenirii pe pământ se realizează prin armonizarea treptată a libertății individuale cu interesele comunității.

Dreptatea supremă este desăvârșirea acestei armonizări. Ea se face prin afirmarea progresivă a forțelor de coeziune socială.

Aceste forțe sunt reprezentate prin idealele omenesti, care se alternează în cursul nesfârșitelor vremi și selecționându-se prin sita istoriei și purificându-se prin lupte și suferinți, se apropie fără încetare de idealul suprem al dreptății.

Puterea determinantă a idealelor omenesti se află în funcțiune de măsura energiilor și a jertfelor, pe cari indivizii și societatea sunt în stare să le producă pentru realizarea lor. Locul neamurilor pe scara ierarhiei valorilor în concurența istoriei se fixează prin măsura acelor jertfe, pe care le aduce fiecare întru îndeplinirea idealelor umanității.

Pe această scară a desăvârșirii își are locul său de onoare idealul național, care pretinde libertatea, independența și unitatea organică a fiecărei națiuni față de altele și tot atunci realizarea dreptății în raporturile dintre indivizii componenți ai fiecărei asemenea unități.

În numele acestui ideal istoria face dreptate fiecărei națiuni în măsura jefelor ce ea îi aduce.

De două mii de ani, aproape, neamul nostru românesc persistă în afirmarea ființei sale etnice distincte și cu neasămuită îndârjire a luat asupra-și toate jertfele și toate suferințele impuse prin această cu adevărat eroică perseveranță.

Acest eroism desfășurat întru apărarea ființei sale și în numele unui ideal, care azi a devenit dogmă în crezul omenirii, a susținut neamul nostru în lungul sir al veacurilor și i-a adus în sfârșit mântuirea.

Măsura acestui incomparabil eroism va trebui să desemneze națiunii noastre loc de onoare în societatea neamurilor și strălucire în istoria sbuciumărilor omenirii pentru dreptate.

Având conștiința vie a acestui eroism, închinându-ne lui și celor jertfiți în numele lui mai vârtos vom zidi viitorul națiunii noastre fiindcă cu adevărat națiunile trăesc mai mult prin morții lor decât prin cei vii.

Asemenea act de pietate săvârșim astăzi închinându-ne celui mai strălucit viteaz și adevărat martir al neamului nostru.

Se împlinesc acum 100 de ani dela nașterea lui Avram Iancu, a bărbatului, care prin faptele sale și prin jertfa amară a vieții sale a consacrat definitiv îndreptățirea națiunii noastre la libertate și unitate.

«Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român» a moștenit modesta avere a pomenitului, dar mai vârtos i-a moștenit gândul său de înălțare a neamului la înfăptuirea idealului național.

Prin zile grele și pândită cu dușmănie de forța publică și mediul împrajmuitor, «Asociațiunea» dela înființarea ei cu râvnă arzătoare și aprigă tenacitate a urmărit îndeplinirea acestui ideal. Mai presus de toate ea a cultivat conștiința unității etnice și culturale a întreg neamului românesc, prea bine știind, că la împlinirea vremii această solidaritate etnică și culturală va trebui să producă unitatea politică a națiunii noastre, ea a ținut vie amintirea tuturor faptelor trecutului, ea preamăriă jertfele aduse pe altarul acestui viitor visat de strămoși.

Cu sufletul său «Craiul Munților» a prezidat această «Asociațiune» până la izbăvire. Și sub ocrotirea acestui suflet crăiesc gândul Românilor ardeleni se înfrățea cu al Românilor de pretutindeni în așteptarea zilei celei mari a unirii desăvârșite.

Se vor împlini în curând 10 ani, de când Maiestatea Voastră, Sire, ați urcat Tronul Regelui Carol, întemeietorul Regatului Român. Începuse groaznicul războiu al lumii celei vechi. Și atunci, aci în Ardealul lacrimilor, pe o pagină a organului de publicitate, ce reprezintă aspirațiunile națiunii noastre robite, aducând Regelui Ferdinand salutul cuvios al acestor robi, umilul grăitor deaci, scria așa: «Dela marele său unchiu, Regele Ferdinand a moștenit Tronul României, dar tot atunci el a moștenit și scutul de apărare al unității etnice și culturale a tuturor Românilor. Și dacă Regele Ferdinand va trebui să jure în fața Țării Românești, că-i va fi părinte bun și ocrotitor, tot atunci la altarul din cămăruța ascunsă a inimei sale cinstite el va trebui să jure înaintea lui Dumnezeu, că va fi scut de apărare unității etnice și culturale a tuturor Românilor».

Iată, Sire, istoria ne este mărturie: nu ne-am înșelat. Eroismului și jertfei celor trecuți dela noi

Maiestatea Voastră ați adăugat eroismul și jertfa cea mare a sufletului Vostru curat și cinstit.

Craiul munților doarme acum liniștit în mormântul său umbrat de gorunul lui Horia. Visul strămoșilor s'a împlinit. Moștenirea scumpă de scut a ființei noastre naționale dela Avram Iancu, Craiul Munților, a primit-o acum Regele tuturor Românilor. Acest Rege, în fruntea națiunii române întregi se închină azi memoriei lui, iar «Asociațiunea» după 63 de ani ai ființării sale azi își ține cea dintâi adunare festivă sub prezidenția de onoare a acestui Rege viteaz și înțelept. Sub puternicul Său scut și al tuturor urmașilor Săi ea își va îndoi energia pentru păstrarea pe vecie a unității și libertății noastre naționale prin puterea invincibilă a culturii.

Inchinându-ne memoriei lui Avram Iancu și a tuturor acelora, cari au adus jertfa iubirii lor pe altarul idealului național și jurând credință neclintită acestui ideal, în extaz de fericire strigăm astăzi:

Trăiască Maiestatea Sa Regele Ferdinand! Trăiască Maiestatea Sa Regina Maria!

Trăiască Altețele Lor Regale Principele și Pricipesa moștenitoare!

Trăiască Dinastia română și România Mare, unită pe veci!

CUVÂNTUL REGELUI LA CÂMPENI

(31 August 1924)

«Din toată inima vă mulțumesc pentru călduroasele cuvinte cu cari ne întâmpinați în mijlocul «Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român» și la rândul Meu salut cu deosebită dragoste pe toți membrii «Asociațiunii», mulțumindu-le încă odată pentru alegerea Mea ca Președinte de onoare.

Intr'un chip fericit ați orânduit aici în Câmpeni adunarea din anul acesta odată cu centenarul nașterii lui Avram Iancu, marele luptător din anii 1848 și 1849 pentru drepturile noastre naționale.

Cinstirea bărbaților însemnați cari și-au dat întreaga viață pentru binele obștesc este o sfântă datorie, căci altfel am arătată că n'am merită să se jertsească pentru noi.

Cunosc frumosa menire a «Asociațiunii» și felurile greutăți ce a întâmpinat în desrobirea ei.

Prin vitregia de veacuri a fostelor stăpâniri poporul român a rămas prin cultură în urma tuturor națiunilor conlocuitoare și numai cu mari jertse din partea lui și cu devotamentul și răbdarea de apostoli a preoțimei și a cărturarilor s'a putut înjgheba în jurul bisericii câte un mic local de lumină și mângâiere sufletească.

In cursul celor peste 60 de ani de existență a «Asociațiunii», cu toate piedicile ce a găsit în cale, a îndeplinit un rol cultural.

Frumosul muzeu din Sibiu, importanța publicațiilor și conferințelor, dar mai ales bogata sa bibliotecă populară au contribuit mult la răspândirea culturii până în păturile cele mai adânci ale poporului.

Astăzi însă, când vă stă înaintea un câmp liber pentru desfășurarea întregii d-voastră activități, înzecite și însutite silințe suntem datori să desfășurăm ca să aducem și cultura poporului român la înălțimea la care darurile sale sufletești îi dau tot dreptul să stea.

Alături de Liga culturală, careia după realizarea idealului național pentru care a dus lupte așa de memorabile, marele nostru învățat și istoric, care a condus-o cu atâta râvnă, a dat îndrumări noi menite să ducă la înfrățirea sufletelor prin cultură, alături de fundațiunea culturală înființată de iubitul nostru fiu, puteți pași mână în mână la destelenirea ogorului nostru cultural și la ridicarea națiunii prin cultură.

Odată cu răspândirea culturii în popor, «Asociațiunea» își va urma opera de înfrățire în toate ținuturile României întregite prin acele încântătoare manifestări ale neîntrecutei noastre arte populare.

Conducte etnografice cu feluritele industrii casnice și porturi naționale, cu minunate coruri și dansuri populare, precum au fost acelea din primăvara trecută la București, răscolesc în sufletele noastre cele mai adânci sentimente de frăție și de iubire de țară.

Ca un semn al dragostei mele pentru «Asociațiunea transilvăneană» și în amintirea acestor serbări înălțătoare, în cursul cărora am fost înconjurați cu atâta sinceră iubire și cald entuziasm, dăruiesc suma de una sută mii lei din care «Asociațiunea» să înființeze un fond pe numele nostru, iar venitul să se întrebuițeze pentru ajutorarea tinerimii la învățarea meseriilor și a industriei casnice.

Din tot sufletul vă urez spor bun la muncă.

INCHEIEREA ADUNĂRII DELA CÂMPENI

Sire!

Doamnă!

Altețe Regale!

Terminându-se ordinea de zi a acestei adunări festive, în numele «Asociațiunii» țin să mulțumesc tuturor, cari au grăbit aci să ne închinăm memoriei eroului, pe care-l sărbătorim.

Mulțumesc Inalt Preasfințiților Domni Arhiepiscopi și Mitropoliți ai bisericilor naționale române, reprezentantului Academiei Române și conferențiarul «Asociațiunii» pentru cuvintele rostite la acest prilej.

Mulțumesc guvernului țării pentru sărbătorirea atât de pioasă și strălucită ce i-a făcut alături de noi Craiului nostru iubit Avram Iancu și pentru largul concurs, ce a dat «Asociațiunii» la aranjarea acestei adunări festive.

Mulțumesc Maiestății Sale Reginei și Altețelor Lor Regale pentru strălucirea ce au revărsat asupra acestor serbări prin participare.

Mai vârtos și mai presus de toate mulțumesc Maiestății Voastre, Sire, pentru prezidarea acestei adunări festive și a serbărilor de comemorare a lui Avram Iancu. Rugându-Vă să binevoiți a ridica ședința mă simt interpretul națiunii române întregi, încheind cu urarea: Trăiască Dinastia Română!

LA CASA LUI AVRAM IANCU ÎN VIDRA
(Discurs rostit în 1 Septembrie 1924)

Sire,

Doamnă,

Altețe Regale!

Casa de naștere a lui Avram Iancu e biserică de evlavioasă închinare pentru națiunea română. Cu o sută de ani în urmă în această casă a văzut lumina zilei copilul bălăiu cu ochi albaștri, care eră sortit să devină Craiul Munților, în creerii căroră s'a născut și viteazul neîntrecut al luptelor pentru desrobirea națională a neamului românesc.

Căsuță de brad, aci, între munții pietroși și solitari, lângă murmurul neîncetat al vâlceleî repezi, ce-și alungă undele spre depărtatele zări, astăzi grațitudinea pioasă a unui neam întreg Te îmbracă în haina strălucitoare a iubirii fără țarm. Slăvită ești și ai să rămâi deapururi izvor curat de hotărîri vitejești pentru neamul, care Te împresoară cu religioasă adorațiune.

Casa aceasta este proprietatea «Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român», minunat simbol al adevărului indiscutabil, că prin cultură națiunile pot ajunge culmile progresului omenesc.

Sta până acum solitară aci, această casă. De azi

înainte deoparte și de alta ea și-a primit tovarăși buni; aci muzeul lui Avram Iancu și al revoluțiunii naționale din anii 1848—1849, colo casa națională pentru cultura Moșilor lui Iancu. Trecutul și viitorul își dau mâna aci, spunând tuturor, cari vor veni să se închine în această istorică vale, că trecutul este temelia viitorului și numai în respectul pentru trecut și învățămintele lui poate răsări viitorul scutit de primejdii al fiecărei națiuni.

Sfințite acum aceste clădiri prin rugăciunile pioase ale cinstului și preavrednicului Vlădică al Vadului, Feleacului și Clujului, ele au să rămână de azi înainte mănăstire de închinare și pelerinaj viitoarelor generațiuni, cari vor veni să-și scalde sufletul în amintirea suferințelor trecute și a eroismului desfășurat pentru victoria dreptății și a libertății.

Mulțumesc Dumnezeuului dreptății pentru zilele, pe cari am ajuns să le vedem cu ochii noștri trupești, mulțumesc Preasfinției Voastre, bunule păstor, Nicolae, pentru osteneala de care nu Te-ai ferit, venind aci să sfințești aceste scumpe odoare ale neamului nostru, mulțumesc mai vârtos comisiunei monumentelor istorice ale Țării Românești și președintelui acestei comisiuni, ministrul cultelor și artelor Alexandru Lapedatu, care cu multă dragoste de neam și neîntrecuta venerațiune pentru memoria lui Avram Iancu a pus la dispoziție sumele foarte însemnate, cu ajutorul cărora s'au putut ridica aceste clădiri.

De aci înainte ele trec toate în proprietatea și sub îngrijirea «Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român». În numele acestei «Asociațiuni» eu le primesc și le predau aci în grija nemijlocită a despărțământului nostru Abrud-Câmpeni. Domnule avocat Candin David, președinte al acestui despărțământ, Te rog să primești aceste sfinte lă-

cașuri sub îngrijirea Voastră. Să le păzești ca scumpe comori ale națiunii noastre.

Adânc emoționat, iară și iară, gândul meu se întoarce către Maiestatele Voastre și scumpele odrasle ale glorioasei Dinastii românești. Vă mulțumesc din adâncul sufletului, că ne însoțiți pretudindeni în acest pelerinaj de închinare memoriei scumpului nostru Avram Iancu și a vitejilor săi.

Doamne, trimite harul Tău întreg asupra Dinastiei române și a neamului românesc!

GHEORGHE BARIȚIU

La mutarea bustului G. Barițiu în fața Muzeului Asociațiunii

(5 Octomvrie 1924)

Un fapt divers, mutarea unei statui dintr'un loc în altul, la depărtare de câțiva pași.

Noi însă, ale căror inimi se simt indisolubil împreunate cu neamul românesc, cari prețuim legătura aceasta ca cel mai mare bun al vieții, cari ne bucurăm ori suferim împreună cu acest neam și al căror cel mai bun catehism este mărirea și fericirea lui, noi astăzi cu osârdie ne închinăm Dumnezeului nostru și-i mulțumim.

Căci sclavi am fost și azi jugul sfărâmat s'a prăbușit la picioarele noastre, robi am fost și larg s'au deschis azi temnițele noastre. Iară această mutare a statuei din dosul gardului de fier aci, în largul lumii, la vederea tuturor, în fața palatului, ce scutește cultura românească, simbolizează dreptatea istoriei ce s'a făcut neamului nostru după veacuri de crâncene suferinți și barbară opresiune.

Răsplata îndelungi-răbdării noastre a sosit, rodul chinuitelor zvârcoliri pentru libertate s'a copt, astăzi cu bucurie pornim la noua viață de muncă pentru ascensiunea neamului nostru spre culmile luminei, mării și fericirii sale pământești.

Iar duhul aceluia, a cărui statuie puterea dreptății

dumnezeești a scos-o din ascunzișul umilitor la lumina gloriei verificate prin noua și recenta cucerire a civilizației umane, astăzi se veselește de bucuria noastră și prin recunoștința națiunii române desrobite din cătușele seculare primește toată răsplata vieții sale închinată acestei națiuni.

Fiindcă în atelierul istoriei omenеști destinul fiecărui popor se plămădește prin concurența de valori și energii a mulțimilor fără nume, dar reprezentanții acestor valori și energii: îndrumătorii mulțimilor, apostolii înălțării fericitoare a sufletelor, sunt singuraticii răsăriți din mijlocul acelor mulțimi, acei cari din sbuciumul colectivității sintetizează credința de granit în idealurile hotărîtoare pe calea atât de aspră a desăvârșirii, acei «eroi» ai lui Carlyle, cari în toate timpurile făuresc istoria omenirii.

Unul dintre acești «eroi» ai neamului nostru a fost Gheorghe Barițiu. Erou, fiindcă a avut și a semănat credință. Treizeci și trei de ani din viața sa lungă și sbuciumată a jertfit-o întărind în mijlocul poporului românesc de pe pragul acestei instituțiuni, care este «Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român», credința în mântuirea sa prin luminarea minții, prin nobilitarea sufletului, prin munca roditoare de fericire.

Avea toată dreptatea scriind în Istoria Transilvaniei, că scopul final al Asociațiunii este: «intrarea națiunii noastre cu limba sa în concertul popoarelor neolatine, ale celor mai civilizate din Europa», dar avea dreptate și marele său tovarăș de muncă, Andrei Șaguna, care spunea în discursul său inaugural la întemeierea «Asociațiunii», în anul 1861, că această problemă cere «o perseveranță de fier și un sacrificiu de inimă».

Prin neîntrecută perseveranță de fier și prin miraculos sacrificiu de inimă Gheorghe Barițiu a stră-

juit mlădița atât de nobilă, dar tot atunci atât de gingașă a acestei instituțiuni, «spre a lumina, cultivă, înavuți și fericți pe popor, pentru ca să fie fericită țara» — cum scria tot el mai târziu.

Națiunea română întreagă știe acum, că «Asociațiunea» s'a născut din iubirea adevărată către popor.

Mlădița s'a întărit, a crescut, din odăița modestă a seminarului diecezan, unde-i fusese leagănul, ea s'a mutat în palatele ei proprii, din belșugul muncii sale a revărsat larg nădejdea, cel mai mare bun pământesc, în sufletul unui popor întreg. Ea a devenit, cum spuneă tot Gheorghe Barițiu la adunarea generală din Abrud, în anul 1888, «sanctuarul limbei și culturei noastre, mic, modest și umilit, ca și bisericile religiunii noastre cele de lemn rămase din veacurile servituții, dar totuș singurul sanctuar, care în loc să ne desbina în confesiuni sau în partide politice, ne adună și ne unește pe toți la o sfântă agapă, precum eră cea gustată de creștinii din biserică primitivă a lui Isus Hristos».

În mare parte, mulțumită acestui modest și umilit sanctuar, ni s'a dat să vedem noi, fericirii, cu adevărat «intrarea națiunii noastre cu limba sa în concertul popoarelor civilizate din Europa». Și în acest sanctuar dintre toți slujitorii lui preotul cel mai cu credință, cel mai cu stăruință și fără de prihană a fost Gheorghe Barițiu.

Statuia lui privește acum cu mândrie palatul, ce s'a înălțat mai vârtos din roadele credinții sale în viitorul poporului românesc și va străjui veacuri înainte munca ce se va întehi cu noi elanuri spre desăvârșirea civilizației prin poporul românesc în Dacia lui Traian.

Noi însă, prea modeștii urmași ai lui, mai vârtos îl vom cinsti, încordând toate puterile noastre întru servirea acestui popor, îndrumându-l pe cărările lu-

minei și ale muncii întovărășite de credința în Dumnezeu și clădindu-i temelie vieții: învățătura singură mântuitoare a lui Hristos.

Se va naște odată acel Carlyle românesc, care va desluși luminos rostul acestui erou în raport cu destinele națiunii noastre, noi ne facem datoria, închinându-ne astăzi memoriei lui și din ochii lui sorbind credința în viața de veci și menirea spre gloria fericită a neamului românesc.

In veci mărită să fie amintirea ta Gheorghe Barițiu!

Domnule Primar al orașului Sibiu,

Te rog să primești de astăzi înainte această statuă în ocrotirea d-tale și a acestui oraș.

CEHOSLOVACI ȘI ROMÂNI

Recepția reprezentanților presei cehoslovace la Asociațiunea culturală «Astra» în Sibiu

(14 Octomvrie 1924)

«Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român» (Astra) cu sediul în Sibiu salută cu deosebit respect și afecțiune pe distinșii reprezentanți ai presei cehoslovace.

Cehoslovacia și românii, vecini geograficește, din timpuri vechi au fost apropiați sufletește prin suferinți asemuitoare și prin aceleași năzuinți spre unitate și libertate națională.

Având interese comune sub raportul celor mai salutare principii ale organizărilor sociale, poporul cehoslovac și poporul românesc, adeseori și-au unit energiile în lupta pentru izbânda acelor principii.

Războiul mondial a adus victoria dreptății pentru ambele națiuni și astăzi cehoslovacia și românii trăesc în statele lor naționale, suverane și întregite.

Acest fapt întru nimic nu schimbă comunitatea lor de interese. Dimpotrivă. Nu numai grija lor de a li se păstră situațiunea teritorială și politică internațională, dar mai vârtos dorul lor de progres în societatea națiunilor conducătoare pe calea civilizațiunei asociază cu legături puternice națiunile noastre, cehoslovacă și română. Fiindcă numai unind energiile noastre cu ale tuturor celor iubitori de drep-

tate vom putea asigura pacea, unica condițiune neînșelătoare a progresului spre desăvârșire a omenirii.

Suntem siguri de asentimentul d-voastră afirmând, că această pace dorită de toți oamenii muncitori din lume nu se poate întemeia atât prin garanțiile forței brutale, cât mai vârtos prin desăvârșirea sufletelor. Această desăvârșire sufletească însă numai prin mijloacele blânde ale culturii se poate înfăptui.

Noi cari avem astăzi mulțumirea de a vă saluta aici în mijlocul nostru suntem muncitori modești ai culturii românești și dorim a vă încredința, că prin munca noastră urmărim înfrățirea neamurilor și mai vârtos dorim intensificarea amicitiei între națiunea română și minunatul popor cehoslovac

Suntem convinși, că presa națiunilor civilizate este cea mai credincioasă tovarășă a muncitorilor culturali și suntem bine informați, că mai vârtos presa cehoslovacă s'a făcut sub acest raport vrednică de respectul și grațitudinea tuturor iubitorilor de oameni.

Pentru aceea vă zicem cu drag, bine ați venit între noi și vă rugăm să fiți la reîntoarcere față de națiunea cehoslovacă interpreții sentimentelor noastre de respect și sinceră amicitie.

OBIECTIVUL ASOCIAȚIUNII — SATUL
Discurs rostit la Adunarea generală din Arad
(8 Noembrie 1924)

Este pentru întâia dată, că am onoarea să conduc Adunarea generală a «Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român», ca președinte al ei.

Adânc recunoscător pentru cinstea ce mi s'a făcut prin așezarea mea pe acest scaun, simt greutatea sarcinei ce am primit.

În urma mea șirul glorios al celor nouă înaintași, cari prin iscusința lor incomparabilă, prin iubirea lor nemărginită către neamul românesc, prin munca lor fără preget și prin puterea geniului lor strălucit, din nimic au creiat și au înălțat acest sanctuar al ființei noastre naționale; printre ei marii apostoli ai neamului: părintele «Asociațiunii» și ziditorul cetății nebiruite a bisericii noastre ortodoxe române, Andreiu Șaguna, — apoi acel minunat călugăr dela Blaj, care a fost Timoteiu Cipariu, savantul neobosit și minerul neîntrecut al limbii noastre, — după dânsul cronicarul suferințelor națiunii românești, truditul dascăl și publicist dela Brașov, Gheorghe Barițiu, — între ei nemijlocitul meu predecesor, suflet de aur și fără prihană Andreiu Bârseanu, cântărețul senin al iubirii de neam, care ne-a lăsat cea mai scumpă moștenire prin versu-i profetic: «Pe-al nostru steag e scris unire».

În urma mea ei, toți bravi și vrednici, neîntrecați în muncă, energie și talent, înaintea mea neamul românesc, unit după suferinți milenare, sângerând încă din rănilor jertfei celei mari și așteptând alinare și tămăduire dela fiii săi, pentru cari cu drag sângele și l-a vărsat. Cum putea-voi eu să răspund îndatoririi primite dela mării mei înaintași și problemelor de uriașe proporții, ce-mi stau înaintea?

Prea bine cunoscându-mi măsura modestă a puterilor, totuș, am îndrăznit a primi sarcina grea, fiind hotărât a suplini slăbiciunile mele prin voința fermă de a face totul ce omeneste este posibil într-o continuă opera spre închegarea și prosperarea pe calea fericirii a neamului românesc și spre mărirea patriei, care acum cu adevărat este a noastră, este patria română.

Cu încredere nemărginită în destinele neamului nostru, urcând acest scaun sfințit prin scumpe tradiții, cel dintâiu gând al meu a fost să statornicesc amintirea acelei zile fericite de 1 Decembrie, în care românii din Ardeal, Banat și Țara Ungurească, scuturându-și lanțurile robiei de o mie de ani, la Alba-Iulia, în cetatea gloriei lui Mihai și a martiriului celor trei țărani pătimitori pentru dreptate, au proclamat unirea lor pentru vecie cu frații de pretutindeni și au întemeiat astfel noua Dacie, care prin iubirea și vrednicia fiilor săi, are să devină, odată și odată, cu adevărat «Dacia felix et eterna», fericitul și pentru vecie statornicul cuib de așezare al neamului românesc.

Cu drag am pelerinat apoi în primăvara acestui an în capitala Țării-Românești să înfrățim gândul nostru cu cel al fraților de peste Carpați și zilele petrecute acolo s'au prefăcut în izvor de înălțare a sufletelor și de închegare a sentimentelor tuturor fiilor buni ai patriei și dornici de progres și mărirea a nației române.

Iar spre toamna anului dat ni-a fost să vedem minunea, cum Craiul Munților, feciorul bălăiu cu ochi albaștri, acel Făt-Frumos Avram Iancu, cea mai clasică expresie a virtuții și vitejiei romane, ce s'a scurs prin secolii dela strămoși în vinele noastre, eroul neînvins al libertății noastre naționale, acolo, unde acum o sută de ani ni l-a dăruit norocul nostru, lângă căsuța solitară dintre munții Vidrelor, a fost sărbătorit de Regele României, care în acest scop prezidă El însuș ședința «Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român».

Din acea zi mormântul dela Țebea s'a prefăcut în Panteonul vitejiei românești, casa solitară dela Vidra e prejmuțită de muzeul anilor glorioși 1848/49 și de casa națională pentru ocrotirea viteazului neam al Moșilor noștri, iar acolo, pe cel mai înalt pisc al Găinii, crucea de granit ridicată întru pomenirea de veci a Iancului va vesti prin secole nădejdea românească, întemeiată pe dârza iubire de neam și pe vâjnoasa putere a brațului gata oricând în opresori să lovească.

Și acum privirea se îndreaptă spre viitor.

Fac mărturisire de credință, declarând, că socot ca principal obiectiv al acestei «Asociațiuni» *satul românesc*. Temelia de neînvins a vieții românești în furnicarul neamurilor lumii este *țărănimea română*, rezervor curat și fără prihană a tuturor energiilor naționale, depozitarul aptitudinilor și virtuților, care îndreptățesc viața românească în lume ca instrument de morală și dreptate, singura cheazășie neînșelătoare pentru progresul spre lumină și fericire a omenirii.

«Asociațiunea» va înfășură în haina caldă a iubirei sale și a părinteștei sale îngrijiri această țărănime română, dându-și toată osteneala s'o scoată din bezna pricinuită de nedreptatea vremilor trecute și de părăgînirea păcătoasă a stăpânitorilor ei de pe vremuri,

oblindu-i drumul spre progres și lumină. Departe de noi odihna, până când nu vom vedea în fiecare sat românesc casa culturală, școala roitoare de prunci sănătoși și veseli, biserica plină de credincioși și răsunătoare de rugăciuni în coruri răsărite din inimi senine și iubitoare, ogoarele vărsând rodul maximal al muncii istovitoare, grădinile cu pomi și toate dulcele vieții sburătorite de harnice albine, grajdurile și islazurile pline cu vite, iernile petrecute în muncă folositoare, prin case podoabele hărniciei femeiești, plugarul treaz, cruțător, cinstit și luminat și ferit de orice exploatare a străinului hain.

Va trebui mai presus de toate să învățăm a ne iubi unii pe alții. Dihonia dintre frați este cel mai mare rău din lume. Dar iubirea nu este teorie, ci practică. Ea cere jertfa faptei. Orice nedreptate săvârșită altuia, orice hrăpială, orice câștig nemuncit, cea mai minimală exploatare a deaproapelui constituie câte o crimă la adresa solidarității umane. — «Pace Vouă» — eră salutul dulce al lui Isus. Pacea o doresc cei ce vreau să muncească pentru binele tuturor, pace ahtiază neamurile, dar pacea n'o poate aduce forță în lume, ci numai dreptatea, și nu dreptatea calculată prin rațiune, ci aceea impusă prin inima iubitoare.

«Toată împărăția ce se desbină întru sine se pustiește și toată cetatea sau casa ce se desbină întru sine nu va sta» — spune Mântuitorul. Noi însă vrem, ca împărăția noastră și cetatea noastră și casa noastră să stea pe vecie și pentru asta mai vârtos propovăduim solidaritatea întreg neamului românesc, care nu se poate produce, decât atunci, când va stăpâni dreptatea, cinstea, morala și omenia în împărăția noastră, în cetatea noastră, în casa noastră.

Dreptatea nu este privilegiu nici al indivizilor, nici al națiunilor, ea trebuie să fie atmosfera învio-

rătoare a lumii întregi. Înfrățirea tuturor neamurilor din lume în numele ei va produce bunăvoirea între oameni, pacea eternă și universală, în care va putea să încolțească adevărata civilizațiune, dându-se fiecăruia rodul integral al muncii sale și desființându-se exploatarea omului prin om.

Pe acest temeiu «Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român» propagă solidaritatea națiunii noastre. Adunarea generală de azi este chemată să dea «Asociațiunii» statute noi. În înțelesul lor «Asociațiunea» va organiza despărțămintele sale pe întreg teritoriul țării și va năzui să angajeze societatea întreagă la munca de belșug roditoare a solidarizării naționale. Cei mari și tari vor împrumută puterile lor celor mici și slabi, intelectualii vor lumina prin osârdia lor straturile zăbovite în întuneric. Altruismul veritabilei iubiri de neam, principiul dreptății străbătând inimile tuturor, cinstea și omenia fiind călăuză și scop propagandei, nădăjduim a izbuti să trezim în conștiința românilor sentimentul mântuitor că numai trăind și muncind unii pentru alții și toți pentru țară și neam, vom putea să răspundem misiunii moștenite dela strămoși de a fi păzitorii păcii și purtătorii civilizațiunii aci, în acest raiu pământesc, care este Țara Românească. Astfel «Asociațiunea» va face serviciu umanității, aducând aportul său la înfăptuirea dreptății în lume.

Cu gândul acesta să Vă apropiați toți de «Asociațiunea» noastră, de acest altar al sacrificiului pentru neam și țară. Cu gândul acesta Vă mulțumesc tuturor celor ce ați venit aci.

PENTRU BASARABIA

*Discurs rostit la Chişinău în vederea constituirii
Astrei basarabene*

(7 Iunie 1925)

Doamnelor şi Domnilor,

Erà la sfârşit de vară în anul trecut.

La poalele muntelui Găina, în oraşelul Câmpeni, lângă Arieşul purtător de aur. Ţara Moşilor, ţara Iancului, craiul munţilor. Se împlinise un veac dela naşterea craiului. Şi un alt craiu, purtător coroanei de oţel al Ţării Româneşti, venise cu mult alaiu încunjurat de popor, şi oşteni şi Doamna cu părul de aur şi ochii număuită şi prinţii şi prinţesele, mitropoliţi şi vlădici, boieri din depărtări şi moşi pletosi.

Veniseră acolo toţi să se închine Iancului, memoriei lui şi vitejilor lui şi a moşilor cu cercuri şi cu ciubere, cari au frânt în ţandări trufia ungurească vărsându-şi fără cruţare sângele lor pentru dreapta românilor.

Sărbătoare mare erà şi Craiul unirii tuturor românilor se găsià în fruntea «Astrei» sărbătorind pe vitejii vremilor de demult, risipiţi acum prin morminţii munţilor.

Şi între alţii mulţi erà lângă craiul unirii un vlădică mic la statură, cu nas de vultur şi ochii de

șoim, hăt dela Nistru răsărise acolo vlădica Gurie mic la statură și mare de suflet. Și văzându-le toate cu ochii lui înlăcrămați, când s'au sfârșit glasurile și s'au liniștit tobele și alamele de preamărire, s'a sculat dela locul lui vlădica Gurie și a grăit craiului românesc așa:

— Trimite, Sire, «Astra» aceasta și în Basarabia noastră, ca să ne bucurăm. Noi o învităm și cu drag o adăstăm.

Iată-ne deci acum, părinte Gurie și frați basarabeni, în mijlocul vostru. Cu drag învitați, cu drag am venit să ne înfrățim gândurile, să ne legăm sufletele nădăjduind viitor glorios și fericit poporului românesc.

Venind dinspre Iași trecusem ieri Prutul, care de acum să nu mai fie blestemat. Întram pentru întâia dată pe pământul Basarabiei. Adânc mișcat priviam în dreapta și în stânga aceste meleaguri. Eram la vreo 20 kilometri dela Prut, când pe geamul din dreapta mi se părea că văd în vârful unui delușor o ruină.

— Ce să fie, — îl întreb pe bunul meu amic Ion Pelivan, care era cu noi.

— O legendă, spune el, turnul lui Carastache, cred că a fost chiar așa. Cică în vremea aceea, când barbarii moscoviți rupseseră din trupul Moldovei țara dintre Nistru și Prut, locurile acestea deaci erau moșia boerașului român Carastache. Era legat boierul aci de pământul lui, dar inima-i sângeră și sufletu-i plângea văzându-și moșia acum în țară străină și pe frații lui știindu-i dincolo spre soareapune.

Vremea trecea și durerea lui creștea. Se uita mereu spre Prut, cum fac copilașii ce-și așteaptă pe maica venind. Într'o zi de sărbătoare odihnea colo pe vârful colinei lui la umbra nucului și deodată i-a venit un gând. Peste-o săptămână meșterii lucrau și până

la toamnă și-a ridicat Carastache acolo un turn înalt și urcând turnul până pe terasa din vârf, când vremea era senină, ochii lui zăreau peste apele Prutului cetatea Iașilor și cupola bisericii celor Trei Ierarhi și mare mângâiere simțea în suflet Carastache părăndu-i-se că trăiește împreună cu frații lui. Căci muriă Carastache de dorul fraților săi.

Iată, doamnelor și domnilor, ce ne-a adus pe noi aici, mai lămurit n'as ști s'o spun, dorul lui Carastache să ne vedem dulcii noștri frați scăpați din robia seculară.

Ați dorit să vină Astra aci. Ea vine să vă spună, că în vremi de restriște a fost întemeiată de părinții noștri robiți, ca turnul lui Carastache, să ne vedem românii toți și să ne înfrățim gândurile și sufletele. Și mai vârtos grija «Astrei» a fost dela început țăranul român, această piatră de temelie a națiunii noastre românești, care clădește toate cetățile și dă tuturor bogățiile.

«Astra» a avut o singură tărie, cinstirea idealului național, care vă să zică iubirea de frate și acceptarea bucurăoasă a oricărei jertfe pentru neamul tău. E bună și foloșitoare învățătură, dar este mai presus omenia și mulți dintre cei umili fără de carte au sufletul mai neîntinat, decât savanții academicieni fără de credință. «Astra» noastră a propagat cultura, ce se tâlcuieste suflet.

Ardealul și Basarabia își vor înfrăți de azi înainte inimile ca prin acest suflet, adevărata cultură, să închege patria cea nouă. Veți dură și voi aci în dulcea Basarabie o Asociațiune basarabeană și ajutorul nostru este rugămintea, ca la altarul acelei Asociațiuni să vă apropiați cu inima curată lăsând la o parte tot ce vă desbină, fiindcă numai unindu-vă toți veți putea propaga cu adevărat cultura și întemeia morala, fără de care orice stat ori națiune se prăbușește.

Ca și Astra dela Sibiiu, tot așa și Asociațiunea culturală basarabeană se întemeiază azi aci în numele credinței strămoșilor, acolo cu binecuvântarea lui Andreiu Șaguna, aci blagoslovită fiind prin marele arhieru Gurie.

Dumnezeu să trimită din ceruri darul său asupra operei, la care ați pornit.

«ASOCIAȚIUNEA» ȘI LICEUL ANDREIU
ȘAGUNA DELA BRAȘOV

*Discurs rostit la jubileul de 75 ani al liceului Andreiu
Șaguna dela Brașov*

(28 Iunie 1925)

Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român ia cu mare bucurie parte la serbătoarea liceului ortodox român «Andreiu Șaguna».

«Asociațiunea» dela Sibiiu și liceul dela Brașov sunt două surori dulci. Piatra fundamentală a acestui liceu a fost binecuvântată de acelaș geniu al neamului nostru, care a întemeiat și Asociațiunea dela Sibiu, de marele preot Andreiu.

Amândouă acestea instituțiuni sunt resărite din înțelepciunea pătrunsă de credință.

Prin statornicia fără egal aproape două mii de ani în conservarea ființei sale distincte între neamurile lumii, poporul românesc și-a afirmat definitiv dreptul său de a participă la realizarea civilizațiunii umane prin libera valorificare a tuturor virtuților, facultăților și aptitudinilor sale.

Această libertate, condiție fundamentală a oricărui progres în lume, s'a câștigat prin seculare suferințe și jertfele supraomenești ale părinților, moșilor și strămoșilor noștri.

În numele acestui ideal al libertății naționale, au fost întemeiate de generația mare, ce ne-a precedat,

și aceste două instituțiuni de cultură, liceul din Brașov și Astra dela Sibiu.

Liceul a răspândit lumină, iar Asociațiunea sentimentul solidarității naționale.

Toată fericirea noastră de azi este rezultatul eforturilor mistuitoare ale înaintașilor noștri din mormânturi. In fața suferințelor îndurate de ei și a jertfelor aduse de dânșii pentru urmașii lor, noi avem acum două îndatoriri: să ne închinăm cu pietate memoriei celor trecuți dela noi și să cinstim patrimoniul sfânt moștenit dela dânșii trecându-l neprihănit și sporit generațiilor viitoare.

Făcând asemenea făgăduință în acest moment al aducerii aminte, doresc liceului Andreiu Șaguna din Brașov să-și continue gloriosul trecut prin noi eforturi întru mărirea națiunii române: *vivat, crescat, floreat.*

«ASOCIAȚIUNEA» ¹⁾

Congresul «Astrei» se ține în curând la Reghin. Se va alege aici noul președinte și noul comitet în temeiul nouilor statute. Se va preciza orientarea viitoare pentru acest puternic instrument de progres și solidarizare a tuturor românilor.

Cuvine-se deci să se arunce fășii de lumină în conștiințe. Indrumătorii de opinii să-și spună lămurit cuvântul. Și fiecare să se apropie de acest scump atelier al muncii neprihănite lăpădând dela sine «toată grija cea lumească».

Am avut cinstea să stau doi ani de zile în fruntea «Astrei». Alții au căderea să spună ce s'a făcut ori nu s'a făcut în acest timp. Văzând însă deaproape viața ei, ițele și urzeala, greutatea și posibilitățile, rostul ei cu nobil tâlc pentru viața neamului nostru, mă simt dator să dau sfat, pe care îl știu întemeiat de adevăr.

Să aflați toți, că se impune înainte de toate armonizarea activității tuturor societăților culturale românești din țară. Răzlețirea de acum păgubește interesele tuturor. Mai mult. Concurența pornită din ambiții justificate exclusiv prin deșertăciune, rivalitățile ce nu odată ascund prosteste avalanșe de parvenire, produc zăpăcirea chiar a celor mai buni.

¹⁾ Articol publicat în revista «Societatea de mâine» din Cluj, nr. 34 și 35 din 23—30 August 1925.

Se sbat deodată separat cinci inși să ridice o casă națională într'un sat. Casa rămâne nefăcută. Din șapte părți se dau lozinci și avânturi de a înființa tot atâtea biblioteci într'o comună. Una unită, una ortodoxă, a treia școlară, a patra a «Principelui Carol», a cincea a «Ligii Culturale», a șasea a societății culturale bănățene, a șaptea a «Graiului Românesc», a opta a vreunei societăți de universitari. Cărțile ori putrezesc prăfuite prin rafturile editorilor, ori sunt alese fără nici o înțelegere și rămân necetite.

Din tufe răsar haiduci culturali, cari bat la ușile băncilor, dau asalt la ministere, atentează buzunarele publicului și niciodată nu dau nimănui seamă de isprăvile lor. Se înființează societăți culturale pe Crișuri și pe Someșe. Prin sate trei intelectuali înființează cinci comitete culturale, alimentând cearta și ura între săteni.

Acest fatal individualism românesc este piedeca inexorabilă a progresului. Lăsând la o parte orice jenă, sfidând minciunile convenționale, trebuie să ne ridicăm cu toată energia împotriva tuturor speculanților culturii și să-i alungăm din templul serioaselor preocupări naționale.

Se impune armonizarea activității tuturor societăților culturale din țară. Mai multe din ele au rostul lor bine justificat. Se vor menține în cadrele autonomiei proprii. Dar activitatea lor trebuie să convergă spre efortul comun pentru solidarizarea sufletelor românești prin cultură. De ani de zile se simte necesitatea acestei înfrățiri în munca culturală. Am încercat eu însumi unele demersuri. Am aflat o perfectă înțelegere la Principele Moștenitor, care nu poate fi expropriat în interesul unei concurențe, ci trebuie să rămână în înalta Sa situațiune, ca protectorul tuturor societăților culturale din țară. S'au făcut în iarna trecută și alte încercări. N'au izbutit.

Să nu pierdem nădejdea. «Qui perdidit numerum, incipiat iterum». *Președintele viitor al «Astrei» să știe că-l așteaptă necesitatea de fier a rezolvirii acestei probleme.*

Reorganizarea de astă vară a secțiunilor literare și științifice este *un act de netăgăduită importanță. Au să fie încheiate acum într'un organism viabil, să li se dea unitatea de acțiune, să li se creeze organul de legătură*, pentru ca munca atâtor bravi, cari cu entuziasm înveselitor s'au angajat ca ajutor «Asociațiunii», să nu rămână infructuoasă. Știința lor și nobilul lor altruism vor fertiliză agrii culturai românești. Revista «Transilvania», biblioteca populară și toate celelalte publicațiuni ale «Asociațiunii», vor fi înviorate și apropiate de rostul lor prin acest pilduitor sacrificiu oferit cu atâta bunăvoință de profesorii universității din Cluj, urmași de o întregă armată a intelectualilor români. În curând Ardealul și apoi toate provinciile românești se vor resimți de munca savanților patrioți.

«Asociațiunea» va trebui să-și regăsească contactul cu masele largi populare, cu satele românești. *Reorganizarea completă a despărțămintelor în toate plășile și aducerea lor în legătură organică cu centrul este o altă mare problemă a viitorului.*

Banatul are să devină o regiune a «Asociațiunii» cu autonomia ei precizată în statutele noi; tot astfel Basarabia și Bucovina, mai apoi Muntenia, Moldova și Dobrogea. Flamura culturai și solidarității românești purtată de «Astra» trebuie să fâlfâie deasupra întregului pământ al României.

Optimizmul meu neînfrânt vede elanul milioanei de români, cari se vor supune benevol impozitului cultural de după căldura și credința sufletului lor și din milioanele astfel procurate, «Asociațiunea» va vărsa ploaia bunătaților asupra neamului nostru. Oprobiul public va izbi pe refractari.

Căci mai presus de toate «Asociațiunea» are să rămână credincioasă tradiției sale de a fi templul solidarizării sufletelor românești. Ea va oferi posibilitatea de a se întâlni pe acelaș teren într'o comună bunăvoință toți românii de orice condițiuni sociale. Ea va creia conștiința comună românească și va face astfel adevărata educațiune socială. Ea va risipi concepția materialistă rău înțeleasă și credința mincinoasă, că singurul instrument al progresului omenesc ar fi concurența prin nimic limitată în lupta pentru existență. Există o altă putere propulsivă a progresului, emulațiunea în munca socială pentru ajungerea unui scop comun.

A face pe oameni să înțeleagă puterea binefăcătoare a asocierii, a-i face să prefere emulațiunea fecundă în unirea pentru viața comună în locul luptei egoismelor, unde cei slabi sunt striviți, unde adeseori chiar și cei tari sucombă de pe urma rănilor primite în ciocnire, aceasta este sublima misiune a «Asociațiunii.» Puterea ei nu este numai una culturală, ea este o forță morală, care va reface însăș conștiința națiunii.

Știindu-se și simțindu-se asociați spre binele tuturor, românii se vor pătrunde tot mai mult de adevărul, că societatea omenească trebuie să fie astfel, ca nici un om într'însa, să nu se simtă exploatat prin altul. Căci exploatarea produce ură, iar progresul omenesc nu poate rezulta decât din iubire. Omenirea nu este un archipelag de insule, fiecare cu Robinsonul său, ci este suma interdependențelor între oameni, cari interdependențe trebuie să producă sentimentul solidarității tuturor, fiindcă lipsa acestei solidarități produce, inevitabil, disoluția.

Acî în mijlocul «Asociațiunii» se va cultivă credința, că nu este politică într'adevăr națională, decât politica dreptății și a solidarității, căci numai acestea

creiază pacea și buna înțelegere între oameni, ori cum spune psalmistul: «Dreptatea înalță neamurile, iar păcatele împuținează semințiile». Dreptatea produce pacea și armonia. Cred că spune adevăr Edm. Perrier constatând, că «în lumea viețuitoarelor, dacă lupta este condițiunea progresului, progresul de fapt niciodată n'a fost realizat, decât prin asocierea forțelor individuale și prin armonioasa lor coordonare». Progresul va să zică libertate crescândă și solidaritate crescândă.

«Asociațiunea» este și trebuie să rămână școala, unde se învață, că nici o societate nu se poate menține și progresa fără să aibă înaintea ochilor ei idealul dreptății, care să-i fie steaua polară.

NOUI ORIZONTURI¹⁾

de V. GOLDIȘ

Congresul dela Reghin încheie epoca de doi ani a «Asociațiunii», care cu drept cuvânt se va numi a adaptării la nouile condiții de viață.

După amorțeala prea firească din anii războiului, după desorientarea inevitabilă produsă prin schimbarea atât de fericită, dar și tot atât de mistuitoare de energii a condițiilor noi de viață pentru neamul nostru românesc, desorientare cu atât mai greu de înlăturat, dată fiind îmbolnăvirea și regretatul deces prea timpuriu al nobilului și preavrednicului meu predecesor Andreiu Bârseanu, în cei doi ani din urmă s'au făcut fatigioase eforturi de a se fixa rostul «Asociațiunii» în situațiunea nouă și cadrele adaptării ei la această nouă situațiune.

Prin escursiunea la București spre a se închina idealului înfăptuit prin silințele și ale ei mai mult decât semiseculare, prin serbătorirea celui mai genuin erou al națiunii noastre Avram Iancu, «Asociațiunea» a dat dovada vitalității sale și ca prin minune și-a stabilit în patria nouă vechiul prestigiu, pe care-l avea în Ardealul robit, iar prin escursiunea în Basarabia ea și-a manifestat și intențiunea și puterea de a-și lărgi nobila ei activitate pe întreg pământul României.

¹⁾ Articol apărut în «Transilvania» Anul 56 Sept.-Oct. 1925 No. 9-10

Astfel înălțată în opinia publică «Asociațiunea» a pășit la munca de reorganizare. În splendidul congres dela Arad și-a înfrățit vechea asociație culturală a arădanilor și și-a dat nouile statute, baza vieții sale viitoare. În primăvara acestui an a reorganizat în chip fericit secțiunile literare-științifice, creindu-le puțința de-a servi în măsură nevisată până aci scopul atât de înalt, pentru care ele au fost concepute chiar din primii ani ai «Asociațiunii» și reorganizate acum un sfert de veac.

Sărbătorind la Reghin memoria celor doi frunțași ai națiunii noastre, cari s'au stins acum o jumătate de secol, baronul Vasile Popp și Visarion Roman, «Asociațiunea» va trebui să muncească pe nouile temelii ce i s'au ridicat în acești doi ani din urmă.

Acel, care prin alegerea la Reghin va primi sarcina grea să conducă viața «Asociațiunii», va trebui să fie conștiu, că noi orizonturi s'au deschis activității sale.

În patria română «Asociațiunea» nu poate să rămână simplul așezământ al rezistenței sufletului românesc față de încercările înstrăinării, ea dimpotrivă are acum misiunea să contribue larg și puternic la crearea sufletului unei națiuni regăsite și reunite după răzlețire și suferinți milenare.

Trebuiesc refăcute toate cadrele materiale, înstrăinații recâștigați, oprită cu energică hotărîre pulverizarea acțiunilor culturale, preotul și învățătorul necondiționat readuși în sânul «Asociațiunii» spre a se creă indispensabila unire a tuturor pornirilor pentru smulgerea satelor din bezna inculturei, a lenei, a sifilisului, a beției, a relelor deprinderi, a materialismului scârnav, a lipsei de ideal.

Toți, cari simțesc în suflet pulsând iubirea de neam, să-și înfrățescă gândul și fapta spre a dovedi maselor țărănești, temelia gloriei trecute și viitoare a seminției noastre de Români, că cei ce au ieșit dintr'insele deasupra nu și-au uitat originea și nici în-

datoririle față de dânsa, să le arătăm că-i iubim nu din gură, ci prin sacrificiul unui ceas pe săptămână și a unui leu pe săptămână pentru izbăvirea lor din mizerie și neștiință. Astfel numai vom putea înfiripa acea indispensabilă condiție a vieții sociale, a vieții oricărei națiuni, condiția singură trebuitoare: *solidaritatea*.

Sub acest raport o problemă absolut nouă se impune. Națiunea română reunită în patria sa firească, har Domnului, a luat calea evoluției spre industrializare. Muncitorimea industrială devine un stâlp al ființării noastre. Nu există pentru noi până aci. A sosit ceasul s'o vedem, s'o înțelegem, s'o îmbrățișăm. În sinteză interesele agricultorilor și ale muncitorimei industriale sunt identice. Solidarizarea acestor două clase producătoare este singura cheazăsie a fericirii noastre viitoare. «Asociațiunea» o va afișa între problemele sale.

Fiindcă «Asociațiunea» are să rămână scutul multimei celei obidite, celei nedreptățite, să înfășure în nemărginirea iubirii sale oceanul social fecund, nesecat în energie, al celor ce rabdă și sufer, de unde răsar toți adevărații binefăcători ai omenimii.

O nouă ramificație a «Asociațiunii» așteaptă nașterea din gândul patriotic al ei: *secția muncitorimei industriale*.

Una din problemele cele mai dificile va fi găsirea mijloacelor eficace de a se afla calea la sufletul multimilor prin publicațiunile «Asociațiunii». Reforma desăvârșită a bibliotecii populare și a «Transilvaniei» bate la ușă. O foaie săptămânală cu rolul de enciclopedie actuală, care să lumineze și să dea orientări în fiecă chestiune, nu mai poate întârziă, iar chestia propagandei și a propagandiștilor va trebui să ocupe conducerea marelui nostru așezământ neîncetat până la fericita ei rezolvare.

In 29 și 30 August Reghinul va sărbători trecutul și va jalonă viitorul.

Noul președinte al «Astrei» să reflecteze.

BARONUL VASILE POPP ȘI VISARION ROMAN

Discurs rostit la adunarea generală dela Reghin

(29 August 1925)

Onorată adunare generală!

Astăzi se împlinesc 50 de ani, de când pe acest scaun prezidial vicepreședintele de atunci al Asociațiunii noastre, Iacob Bologa, în cuvântul său de deschidere către adunarea generală, plângând moartea președintelui Baronul Vasile Popp, spunea: «Să credem, că adormitul nostru frate prea iubit a dispărut dintre noi numai materialmente, însă spiritualmente, cu nobilul său suflet va fi pururea cu noi și între noi. . . cuvintele lui ne vor îndruma, faptele lui ne vor atrage spre promovarea adevăratului nostru interes comun, spre perfecționarea românilor omnilaterală, iar noi îi vom păstra și-i vom propaga dulcea memorie din generațiune în generațiune».

Iată astăzi, onorată adunare generală, cu pioasă aducere aminte împlinind promisiunea dată de pe acest scaun acum 50 de ani, dovedim, că distinsului președinte al Asociațiunii noastre care a fost Baronul Vasile Popp, i-am păstrat și-i propagăm dulcea memorie din generațiune în generațiune și recunoaștem că cuvintele lui ne-au îndemnat, faptele lui ne-au atras spre promovarea adevăratului nostru interes comun, spre perfecționarea românilor.

Născut din familie preotească Vasile Popp face liceul, cursul filosofic și drepturile la Cluj. Cum însă în acele vremi românii nu puteau înainta pe cariera civilă fără a-și renega națiunea, tânărul Popp preferă să intre în teologie, absolvind-o la Viena. Ca mulți alți luceferi ai neamului nostru încă foarte tânări ajunse profesor la școalele de Dumnezeu binecuvântate ale Blajului.

Soarta în curând îi oferă prilejul să desvălească nobleța și firmitatea caracterului său. Pe o chestie de ordin național ivindu-se un conflict cu episcopul de atunci al Blajului, profesorul Vasile Popp împreună cu alți câțiva colegi și cu 16 clerici părăsesc Blajul, mai bucuros «iau lumea în cap» cum spune Grigorie Silași în elogiul său la parastasul ținut aici în această localitate, la înmormântarea din 23 Februarie 1875, decât să-și renege sentimentele lor naționale.

Vasile Popp se înscrie cancelist la Tabla regească din Târgul Mureș și după 3 ani eră avocat în Reghin, unde îl ajunse anul furtunos 1848. După stingerea revoluției, crezând că se apropie vremuri de dreptate pentru români și voind să slujească această dreptate, Vasile Popp intră pe cariera administrației, apoi a magistraturei, urcând repede scara ierarhică: comisar administrativ, consilier de tribunal, consilier de secțiune în Ministerul Justiției, consilier în cancelaria transilvană din Viena, vicepreședinte al guvernului ardelean, președinte al tribunalului suprem din Ardeal, care mai apoi, în 1859, s'a unit cu Tabla zisă septemvirală din Budapesta, formând înalta Curte ungară de Casație sau Curia regească și atunci Vasile Popp fu numit președinte de secție la această Curie, unde a funcționat până la moarte. În anul 1872 monarhul l-a înălțat la rangul de Baron.

În tot timpul acesta însă Vasile Popp urmăreă cu nefermărită dragoste viața națiunei române din Ardeal și luă parte la toate manifestările ei cu cuvântul, cu fapta și cu sacrificiul. Sufletul lui eră tot mai îngrijorat de soarta acestei națiuni văzând cum se schimbă viața publică în monarhia Habsburgilor și cum politica de asupraire națională a ungarilor devine program de guvernământ în Regatul Ungariei, în care se contopise acum Ardealul fără voia și asentimentul națiunii române. În fața tendințelor tot mai vădite ale guvernelor din Budapesta românii ardeleni se înșiruie tot mai strâns în jurul cetățuiei lor, care eră «Asociațiunea transilvană pentru literatura și cultura poporului român». În anul 1867 această Asociațiune îl alege de președinte al său pe Vasile Popp, care poartă până la moartea sa această înaltă demnitate, dar și prea grea sarcină.

Cu cât ochii lui, cari pătrundeau mai ușor decât alții culisele vieții de Stat, vedeau cu groază vrăjmașele porniri împotriva națiunei române, cu atât mai mult Asociațiunea i se păreă singurul scut de apărare a ființei noastre. «Suntem restrânși singuri numai la această Asociațiune» — spuneă el în cuvântul său de deschidere către adunarea generală din Năsăud în 1870, iar în anul 1874, prezidând adunarea generală din Deva, el constată, că: «ideea înființării Asociațiunii transilvane române nu numai e măreață, dar pe aceea trebuie s'o considerăm ca o inspirațiune divină purceasă din îngrijirea părintească de a nu da pieririi un popor ales». La sfârșitul acestei adunări mulțumind pentru realegerea sa de președinte numește Asociațiunea: între circumstările critice de azi micul paladiu al naționalității noastre în astă patrie.

Dela Deva se întoarce la Budapesta cu sufletul apăsător. Iși pierduse orice iluzie. «Am desperat de a

mai vedeà triumfând dreptatea și nici nu-mi vine să mă mai întorc în Transilvania» — îi spuse dânsul într'o zi bunului său amic George Barițiu.

Decepția amară a sufletului produse repercusiuni asupra fizicului său și bărbatul acesta, «culmea cea mai potente a mult cercatei națiuni române», cum îl numește Grigorie Silași în elogiul suspomenit, dejă la începutul anului viitor 1875 numai erà între cei vii. În Transilvania s'a întors numai corpul său neînsuflețit, care așteaptă învierea în cripta familiară din urbea aceasta, de unde și-a luat zborul și a întemeiat unica fericire neturburată a vieții, familia sa.

Nu am eu căderea să fac caracterizarea acestui prea vrednic bărbat al neamului nostru, dar țin să vă spun că George Barițiu, care-i cunoșteà viața și faptele ca pe ale sale proprii, în necrologul ce-i dedică la vestea morții îl numește: «părintele de familie, duios și iubitor, amic sincer și gata a se sacrifica pentru adevărații săi amici; om născut să fie bărbat de stat în sensul genuin al cuvântului, atletul apărător al dreptului și al dreptății».

Și într'adevăr dreptatea erà idealul vieții sale, fondul de granit al sufletului său. Baronul Reichenstein, vice-președintele cancelariei aulice transilvane, într'un raport către împăratul și regele Francisc Iosif, scrie cuvintele acestea: «De aș aveà Majestate, proces chiar cu tata lui Popp, nici atunci nu m'ași îndoi a încrede cauza mea imparțialității fiului».

Astăzi, după 50 de ani dela mutarea lui dela noi, iată, cu adâncă pietate, ne aducem aminte de viața lui atât de rodnică pentru neamul nostru și mai vărtos pentru această «Asociațiune», pe care o socotim astăzi încă paladiu al naționalității noastre și repetăm promisiunea făcută atunci dela acest loc, că-i vom păstră și vom propagă dulcea memorie din generațiune în generațiune.

Onorată adunare generală!

Progresul civilizației prefăce concepțiile istoriei. Sufferințele mulțimilor nedreptățite pârguiesc victoria păcii deasupra războiului și întronarea dreptății ca reguloare a raporturilor dintre indivizi și dintre popoare. Tot mai mult, prin cultură, experiență și reflexiune, omenirea va preferi munca creatoare în locul eroismului barbar al distrugerii. Fericit poporul, care se va ști adaptă mai fără zăbavă acestei inexorabile pretenții a civilizațiunei, căci «în taină vremea țese la sfânta biruință».

Aceste adevăruri îmi sugerează datorința, ca deodată cu memoria baronului Vasile Popp să sărbătoresc acî și numele unui alt brav, contimporan, amic și tovarăș de muncă a lui, care pe lângă Asociațiunea noastră culturală a dat româniei din Ardeal pe cel al doilea puternic instrument al desrobirei sale.

Bărbatul acesta este Visarion Roman, mort acum 40 de ani și exhumat anul acesta din cimitirul suburbiului inferior al Sibiului, spre a fi așezat din nou spre veșnică odihnă la loc de cinste în cimitirul central al acestui oraș.

Dacă baronul Vasile Popp, în cuvântarea sa de deschidere a adunării generale dela Năsăud a acestei Asociațiuni, în anul 1870, afirmă, că «Literatura și cultura sunt factorii cei mai puternici ai existenței naționale», Visarion Roman prinsese în cugetul său convingerea că desrobirea națiunei noastre din cătușele servituții și a întunerecului se va face mai ușor prin emanciparea ei economică.

Născut în Șeuca, lângă Diciosânmărtin, în 1833, făcuse studii pedagogice și teologice la Sibiiu. Contabil și redactor la Tipografia Arhidiecezană, notar și dascăl român la Rășinari, Visarion Roman nu-și

poate află locul potrivit misiunii sale, ci în curând trece în serviciul băncii sătești de asigurare din Sibiu, de unde cutreerând toate centrele românești din Ardeal și Banat, pregătește înfăptuirea idealului său: înființarea unei bănci românești.

Încă în 1868 înființase la Rășinari o casă de păstrare, prima asociație de credit din întregul nostru teritoriu etnic, dar deja în anul viitor 1869 întreprinde pașii trebuincioși pentru înființarea unui mare institut românesc de credit și economii. Vinde o parte din averea soției sale ca să poată sta la Viena, studiind și câștigându-și cunoștințele de lipsă la unele mari instituții financiare de acolo.

Însfârșit, cu ajutorul fruntașilor noștri de pe vremuri Iacob Bologa, Timoteiu Cipariu, Alexandru Mocioni și alții, se înființează «Albina» cu un capital de 300.000 florini și adunarea generală de constituire se ține sub prezidenția lui Alexandru Mocioni în 14 Martie 1872, în localul «Asociațiunii pentru cultura poporului român».

Ori e nevoie să spun eu, ce a fost «Albina» pentru Ardeal? Prin pilda ei și cu ajutorul ei o întregă rețea de bănci și cooperative de credit românești iau viață, cari până în anul eliberării Ardealului au atins numărul de 300, iar singură banca «Albina» a donat până la 1918 pentru scopuri culturale românești echivalentul sumei de peste 30 milioane lei.

Înființată în localurile «Asociațiunii» printr'un membru al comitetului central al acestui nobil institut cultural, «Albina» a rămas până în ziua de astăzi recunoscătoare leagănelui, în care s'a născut și sacrifică an de an sume foarte considerabile pentru scopurile Asociațiunii.

Sub scutul material al așezămintelor economice răsarite de pe urma «Albinei» românii din regatul ungar încep cu uimitoare rapiditate desrobirea economică

și într'un singur deceniu numai în Ardeal au cum-părat peste 125 mii jugăre pământ unguresc.

În mijlocul preocupărilor sale economice Visarion Roman redactează calendarul «Amicul Poporului», primul calendar românesc tipărit cu litere latine, redactează foaia pedagogică «Amicul Școalei», scrie manuale școlare și scoate revista ilustrată «Albina Carpaților» și tot atunci este unul dintre cei mai aprigi colaboratori ai «Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român», îngrijindu-i afacerile mai mulți ani în calitate de secretar și membru.

Director de bancă, peste un deceniu, Visarion Roman în 1885 a murit sărac, mai sărac de cum eră la începutul carierei sale, lăsând în urmă 7 copii mici.

Iată caracterele prin cari se înalță națiunile și se durează Statele.

Noi însă, cari astăzi îi proslăvim, ce vom face ca aducerea noastră aminte să nu rămână deșertăciune? Socoti-vom prezentul ca verigă între trecut și viitor și vom luă aminte, că gloria strălucitoare a vremurilor de astăzi e făcută din suferințele, din truda, din munca, din cinstea fără prihană a părinților și strămoșilor noștri. Ne vom aduce aminte, că limba am moștenit-o din cerbicoasa lor rezistență, că iubirea noastră de neam ne-au hărăzit-o lacrimile lor vărsate pe glia muncită pentru alții, că dârza noastră hotărâre de a curăți polomida din hotare și a preface țara în grădina cinstei și a dreptăței, e suptă din sufletele de mucenici ale înaintașilor noștri, cari au știut să moară pentru dreptate și au știut să rămână săraci în mijlocul grămezii de bani.

Depozitari ai acestei moșteniri simțim datoria nu să păstrăm numai patrimoniul primit dela părinți, ci mai vârtos să-l lăsăm sporit urmașilor noștri, căci nu aceea ce este împodobește o generațiune, ci idealul

spre care râvnește. In acest înțeles noi ne simțim încă robiți, câtă vreme frați de ai noștri gem în întuneric, câtă vreme se lăfăește încă în societatea noastră crima și rușinea.

Să ne ajute Dumnezeu, ca generațiunea noastră să facă un pas înainte spre idealul de mărire și fericire a națiunii române, care nu se poate zidi, decât pe dreptate, muncă, cinste și omenie.

ROSTURI VECHI, VIAȚĂ NOUĂ

*Cuvinte adresate fruntașilor despărțământului din
Brașov al Astreii*

(În luna Octombrie 1925)

Am venit la Brașov, ca luând contact cu d-voastră să ne sfătuim împreună, ce este de făcut pentru a da o nouă viață Asociațiunii noastre aici în acest oraș al tradițiilor culturale românești, unde s'au tipărit odinioară cărțile lui Coresi și unde viiază de 75 de ani liceul lui Șaguna.

Nu e nevoie să subliniez tocmai aci importanța istorică a Asociațiunii culturale dela Sibiu. Știți cu toții, că ea a fost pentru părinții noștri cetatea de luptă pentru idealul național, ea a fost biserica sfântă a solidarității naționale. Ei avem să-i mulțumim, în cât ne privește, înfăptuirea unității noastre naționale de azi.

Răsboiul i-a înghețat pulsația. Eră firesc. Dar au trecut ani dela sfârșitul groaznicului măcel. Și Asociațiunea se trezește atât de anevoie.

Când mi s'a făcut marea cinste acum doi ani, de a fi așezat în scaunul prezidențial al Asociațiunii, mi-am dat perfect seamă de marile obligațiuni, ca și de multele greutăți, cari stăteau în calea vechiului nostru așezământ cultural. Simțiam că primesc o sarcină extraordinar de dificilă. Constatasem dimpreună cu toți iubitorii de neam, că Asociațiunea

noastră se găseà într'un stadiu de láncezire din cauza unor împrejurări neatárnătoare de voința omenească. Atmosfera postbelică s'a arătat neprielnică nizuințelor idealiste. Toate sforțările făcute din partea conducerii spre a îndrumà Asociațiunea spre nouă viață, adaptând-o nouilor împrejurări, au rămas sterile.

Începuse chiar a se popularizà credința, că Asociațiunea nici nu mai are rost. Că astăzi scopurile ei sunt identificate cu ale statului. Că intelectualitatea română abià va fi în stare să ofere forțe suficiente vieții naționale a noului stat român. Nu mai rămâne nimic pentru Asociațiune. Va pieri de inaniție. Va trebui desființată.

Vă pun întrebarea, dacă și d-voastră gândiți la fel? Nu, cu siguranță nu.

Vrem cu toții, fără îndoială, să rămânem o națiune. Ori, o națiune nu este un sistem de administrare, nici un conglomerat de organe oficiale spre satisfacerea nevoilor zilnice ale conviețuirii oamenilor, nici grupări de cointeresare financiară ori de exploatare ale bogățiilor naturii. O națiune este un suflet și o conștiință. Conștiința identității de rasă și a comuniunii intereselor superioare de existență eternă, conștiința legăturii cu trecutul și cu viitorul, gratitudinea pioasă pentru cei morți și grija de fericirea celor cari vor trăi după noi. Națiunea se naște din hotărârea constantă a indivizilor de a jertfi orice interes particular, de a aduce chiar jertfa supremă a vieții pentru binele comunității, pentru binele obștei.

Acesta este idealul național.

Cu adevărat națiunile se făuresc mai vârtos prin suferință. Fiindcă nimic nu are putere mai mare de a înfrăți oamenii, decât suferința împreună. Asta erà tăria neamului nostru în vremea opresiunii.

Apăsarea streinului o simțiam toți dela vlădică până la opincă. Deci ne adunam și ne iubiam unii pe alții.

Încetând furtuna, oile se reslătesc. Dar, scara progresului este infinită și calea spre dânsul lungă și grea. Abandonând idealul comunității, organizmul social pierde puterea de viață, se descompune, dispare.

Primejdia aceasta ne paște.

Scăpați din jugul sclăviei ne-am repezit asupra posibilităților de afirmare individuală excesivă. Ne-am destrămat în clase, tagme, profesii, partide, coterii. Am început să pierdem simțul solidarității neamului, să disprețuim trecutul și să neglijăm viitorul. Otrăvită prin ideologia materialistă lumea dă nebunește asalt spre îmbogățire rapidă și fără nici un scrupul. Reprezentanții de odinioară ai solidarității noastre naționale au dispărut. Bisericele surori se dușmănesc, învățătorii și-au clădit bisericuțe aparte. Lozinca de odinioară «acum ori nici odată» nu ne mai chiamă pe toți la luptă pentru interesele tuturor, ci îndeamnă pe fiecare să dea din coate și să ajungă dânsul în frunte cu orice preț.

Dacă a fost vreodată nevoie de o instituțiune, care să strângă rândurile, este acum. Această năvală a egoismului brutal trebuie oprită cu orice preț. Trebuie înălțat cu putere din nou drapelul solidarității și reclădit pe temelii noi și tari templul idealului național, care va să zică cultul dragostei frățești și a jertfei fiecăruia pentru comunitate.

Veți constată deci cu mine împreună, că mai mult decât în trecut are rost înalt în viața românilor de azi Asociațiunea, care a înscris în istoria noastră iubirea de neam și solidaritatea națională. Trebuie să facem dominantă în suflete ideia patriei integrată în ideia națională.

În situația aceasta mi-am dat seamă, că numai o zguduire a opiniei publice ar putea să trezească la realitate masele intelectuale și țărănești aducându-le aminte de datoria lor față de Asociațiune. A trebuit să demonstrăm, că Asociațiunea nu a încetat să vieze, că ea are o nouă misiune în lumea cea nouă și că ea poate să reinvie la o nouă viață.

În scopul acesta am aranjat anul trecut excursiunea Asociațiunii la București, care, grație îndeosebi concursului artistic dat de d-l Tiberiu Brediceanu a avut succes strălucit, atrăgând asupra Asociațiunii din nou atențiunea opiniei publice și dovedind că Asociațiunea este o instituție, menită să trăiască și să-și reverse roadele ei binecuvântate asupra întreg neamului românesc.

Recepțiunea dela Atheneu și discursul Alteței Sale Regale Principelui moștenitor Carol, apoi ședința festivă dela Academie în onoarea Asociațiunii cu discursul Majestății Sale Regelui a însuflețit lumea și noi ne-am întors la Sibiu cu cele mai frumoase nădejdi.

După serbările dela București a urmat comemorarea nașterii eroului *Avram Iancu*, prezidată de însuș M. S. Regele, ca președinte de onoare al Asociațiunii. În munții Iancului s'au adunat români din țara întreagă. Ședința festivă a Asociațiunii la Câmpeni a văzut odată împreună pe toți fruntașii vieții noastre publice, dovedind mai presus de orice îndoială puterea ei de solidarizare.

De pe urma acestor serbări regale cimitirul dela Tebea s'a prefăcut în panteonul vitejilor morți pentru patrie, iar lângă mormântul Iancului veghează acum căminul cultural al moșilor lui. La Vidra casa de naștere a eroului e împrejmuțată acum de muzeul revoluțiunii noastre din 1848—1849, iar Țara Moșilor o stăpânește până departe crucea Iancului,

ce străluce pe piscul cel mai înalt al muntelui Găina.

Aceste realizări într'un timp foarte scurt au avut darul să deștepte nou interes pentru Asociațiunea dela Sibiiu.

Comitetul Astei a crezut sosit timpul să facă un pas înainte. La Congresul dela Arad în toamna anului trecut s'au modificat statutele Asociațiunii în vederea soluționării problemelor impuse de împrejurările noi. În acelaș timp, grație interesului depus de profesorii universitari și al intelectualilor din Cluj, s'au reorganizat *secțiunile literare-științifice*, stinse aproape de zeci de ani. S'au reorganizat 10 secțiuni, dintre cari 9 sunt constituite. Trebuie relevate cu deosebire secțiunea biopolitică și cea social-economică, al căror program de activitate va aduce cele mai bogate și binefăcătoare roade.

Paralel cu această acțiune comitetul Astei a avut în vedere principiul *descentralizării muncii*. Se va organiza în fiecare capitală de județ câte un *despărțământ central județan*, având menirea să organizeze plășile fiecărui județ și prin acestea satele. Idealul nostru este să vedem funcționând *în fiecare sat câte un cerc cultural* al Astei. Membrii comitetului central au împărțit Ardealul în sectoare, primind fiecare membru să cerceteze și să controleze munca acestora an de an.

Urmărind desăvârșirea acestor organizări și mai vârtos în scopul de a procura mijloacele materiale pentru munca ce începe în viața nouă a Asociațiunii, am luat asupra mea însărcinarea să iau contact personal cu intelectualii români din toate județele ardelen. Până acum am vizitat capitalele din 13 județe, ținând pretutindeni consfătuiri cu intelectualii acestor ținuturi pentru a soluționa problemele Asociațiunii.

Dându-mi perfect seama, că *fără mijloace materiale* Asociațiunea nu poate să-și îndeplinească menirea, am apelat la ajutorul material al tuturor județelor și orașelor. Misiunea Asociațiunii fiind întărirea statului prin cultivarea și luminarea masselor, e numai firesc ca statul să sprijinească asemenea în cel mai larg mod Asociațiunea. Prea bine o știți cu toții, că în vremile de opresiune, în statul ungar, Asociațiunea n'a primit ajutoare materiale de nicăiri, cu atât mai puțin dela stat. Totul ce a creat Asociațiunea în trecut s'a făcut exclusiv din obolul românilor oropsiți și sărăciți.

Statul român erà dator să deà sprijinul său material Asociațiunii. S'au și pus la dispoziția ei oarecari sume modeste de către unele ministere, din cari cu mare greutate se pot plăti funcționarii Astrei. În turneul meu de acum am cerut județelor și orașelor asemenea ajutoare pentru munca culturală a Astrei, lăsând toate acestea eventuale ajutoare în folosința organizațiilor noastre din acele județe și orașe. Mi s'a promis pretutindeni cel mai larg concurs și mi s'au pus în vedere ajutoare anuale între 100—300 mii lei. Aștept să văd realizarea promisiunilor.

Am luat măsuri ca fiecare despărțământ central județan să-și aibă localul său propriu în capitala județului și un secretar plătit pentru conducerea sistematică a propagandei culturale.

Cred că în județul Brașovului nu voiu întâmpina greutăți. Vă rog să vă înfrățiți energiile, să lăsați la o parte tot ce vă desbină și să reveniți în sânul Asociațiunii, ca înaintea altarului, unde se închină împreună creștinii Dumnezeului tuturor, prietini ori dușmani. Acì aveți un modest local al despărțământului brașovean, care în trecut a fost între cele dintâi prin munca desfășurată de bărbați, ca Andreiu Bârseanu, Virgil Onițiu, protopopii Voina și

Saftu și atâți alții. Va trebui neapărat să angajați și aci un secretar remunerat potrivit, ca să înceapă fără amânare munca regeneratoare.

Să nu uitați că obiectivul adevărat al Asociațiunii a fost și rămâne satul, țăranul român. Solidarizarea acestuia cu restul națiunii nu se poate face în alt chip, decât numai prin interesarea intelectualilor față de nevoile lui. Truda colectivă de a crea sentimentul altruist al ajutorării împrumutate între toți fiii națiunii va readuce puterea de coeziune a neamului nostru și va regenera idealul național, pierdut în vrajba generală, în dihononia selbatică și prin deslănțuirea ferocei egoism care a luat stăpânire asupra lumii postbelice.

Va trebui în scopul acesta să se armonizeze munca tuturor societăților culturale din țară, ceea ce se va face ușor, dacă conducătorii lor nu urmăresc scopuri străine și vanitose. Pulverizarea actuală a energiilor este cea mai detestabilă cangrenă a vieții noastre sociale. Numai prin înfrățirea tuturor bunelor intențiuni va fi posibilă ridicarea culturală a masselor țărănești și adăpostirea ei de exploatarea elementelor străine.

Gruparea tuturor tagmelor și profesiunilor în societăți și organizațiuni separate își are, fără îndoială, rostul ei și nu noi vom împiedica pe cineva să-și menajeze interesele prin mijlocul asocierii cu semenii săi. Dar deasupra tuturor acestor interese particulare ori profesionale patronează interesele comune ale patriei și ale neamului și recunoașterea și cultivarea acestor interese de existență colectivă este criteriul neînșelător al puterii de viață a națiunii. Aceste interese pretind solidaritatea națională, menită să reducă asperitățile inerente zilelor pe cari le trăim și să accelereze unificarea sufletească a tuturor românilor de bine

Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român a fost dela nașterea ei până în prezent și va fi pentru toate timpurile biserica acestui ideal. Intoarceți-vă la altarele ei și veți asigura astfel propășirea statului și a neamului românesc.

NOTĂ. După adunarea generală dela Reghin, ținută în zilele de 29 și 30 August 1925, dorind să iau contact personal cu toși frunțașii vieții noastre intelectuale din Ardeal, în lunile din toamna aceluși an am cutreerat toate cele 23 de județe ardelenne.

Scopul era să atrag atenția tuturor oamenilor de bine asupra Asociațiunii, să deștept din nou interesul lor pentru această instituțiune națională și să-i îndemn la organizarea despărșămintelor centrale județene.

Am ținut conferinșe în acest scop în 24 de orașe din Ardeal și Banat. Public aci un scurt extras din conferinșă ținută la Brașov.

Cu aceleași prilejuri am intervenit personal la prefectii tuturor județelor și la primarii tuturor orașelor, ca să înscrie în bugetele lor subvențiuni pentru Astra, rămânând bine înțeles, că acestea sume se vor cheltui numai în scopuri de propagandă culturală pe teritoriul acelor județe și orașe.

Rezultatul a fost admirabil. De fapt toate județele și toate orașele au luat în bugetele anului următor sume considerabile pentru Astra și propaganda culturală a început a se înțeși pretutindeni în măsură simțitoare.

A fost însă foc de paie.

În anii următori ajutoarele în multe locuri ori că n'au fost înscrise în buget de cei cu cădere, ori că sumele înscrise au fost tăiate de către domnii din ministerul internelor. Au rămas, ca prin minune, abia în unele județe și orașe. Acolo de fapt se remarcă o nouă viață în cadrele Astei. Pildă mai ales Brașovul și Sibiiul.

Racila indiferentismului și plaga orgoliilor personale, care produce pulverizarea rușinoasă a energiilor pe terenul cultural, uneori cea mai ordinară escrocherie la lumina zilei a pseudopropagandiștilor, ucid în cele din urmă chiar și efortul cel mai eroic.

Orice încercare de a înfrăți energiile spre acelaș scop, cum și orice îndemn la solidaritatea indispensabilă oricărei veritabile exaltări a idealului național în mijlocul societății de azi rămâne slânca lui Sisyphe.

ÎNCEPUT DE MUNCĂ

Discurs rostit în ședința plenară a secțiunilor literare și științifice ale Asociațiunii, la Cluj

(14 Februarie 1926)

Sunt fericit că pot prezida ședința plenară de azi a secțiunilor noastre literare și științifice. Totdeauna am socotit acestea secțiuni organele de viață ale «Asociațiunii». Prin ele mai vârtos acest așezământ național de covârșitoare importanță a putut a se apropiă de idealul său, intensificarea conștiinței de sine a poporului românesc, și îndreptarea acestui popor pe calea progresului, ceea ce va să zică creierea condițiilor de validitate maximală a ființei sale etnice din stincte în serviciul desăvârșirii sale, colaborând astfel în chip vrednic la munca atât de anevoioasă a omenirii spre culmile civilizațiunii, care urmărește găsirea și aplicarea neîncetată a soluțiilor tot mai propice pentru pașnica împreună viețuire a oamenilor și maximala lor mulțumire posibilă pe pământ.

Încă odată, secțiunile literare și științifice sunt organele de viață ale «Asociațiunii».

Cu timiditatea și dezorientarea oricărui început, chiar la întemeierea acestei societăți, acum 65 de ani, s'a încercat oarecare organizare a activității ei literare și științifice. Ca un fir roșu în istoria «Asociațiunii» se poate urmări această preocupare a înaintașilor noștri. În frumoasa sa conferință cetită anul

trecut în ședința noastră plenară ținută la Brașov cu prilejul serbărilor jubilară ale liceului «Andrei Șaguna», distinsul nostru coleg d-l Onisifor Ghibu a făcut istoricul acestor secțiuni scoțând la iveală în chip luminos menirea și marea lor importanță. Atunci se împlinîa un sfert de veac dela organizarea lor prin iscusitul secretar de pe vremuri Cornel Diaconovici. Președintele Andrei Bârseanu mult s'a anevoit să le dea suc de viață. Dar niciodată activitatea lor n'a ajuns deplin măsura așteptărilor.

Silindu-mă din toate puterile să adaptez rostul «Asociațiunii» nouilor condiții de viață, create de minunea fericită ce marele Dumnezeu ni-a hărăzit prin unirea tuturor românilor în statul lor național, înainte de toate gândul meu s'a îndreptat spre secțiunile literare și științifice.

Cu sfială v'am comunicat anul trecut doririle mele. Dar mai presus de orice așteptare Domniile Voastre v'ați dovedit prea vrednici urmași ai bunilor noștri înaintași, cari ne-au lăsat moștenire focul sacru al iubirii de neam și cultul jertfei pentru ideal. La timidul meu apel ați răspuns din plinul unui entuziasm de glorie izvoritor pentru oricare neam. Distinșii profesori ai Universității din Cluj și dela toate celelalte institute românești de învățământ, medici, avocați, ingineri, literați și artiști, cu toții v'ați angajat la reorganizarea secțiunilor literare și științifice ale «Asociațiunii», impusă de noile vremi. Nu ați promis mult, dar ați început a făptui. Aproape toată intelectualitatea din Ardeal este astăzi întovărășită muncii d-voastre. Ați dat viață revistei Asociațiunii, munca d-voastră se resimte dejă în noile broșuri ale Bibliotecii noastre populare, prin tipografiile Sibiiului se tipăresc fără încetare valoroasele d-voastre contribuiri la Biblioteca «Astra» pentru intelectuali. Aci la Cluj, în această nouă capitală a culturii românești, fără sgomot, fără

reclamă, cu modestie, dar cu bărbătească energie. ați început munca de albină, ce în curând va îndulci viața în această provincie românească de Dumnezeu binecuvântată. Cine urmărește ca mine laborioasele d-voastre eforturi pentru propaganda tot mai sistematică a culturii în masele populare, acela își va simți sufletul înviorat de dulci nădejdi.

În cele 23 județe ale Ardealului a început spornica activitate pentru organizarea despărțămintelor «Asociațiunii» în fiecare plasă și în scopul acesta utilizând bunăvoința tuturor frunțașilor vieții noastre din Ardeal, pe cari i-am cercetat personal, am izbutit să ofer muncitorilor dezinteresați peste două milioane de lei pentru anul curent.

Dar toate aceste despărțăminte vor constitui numai organe de executare, cadre de funcționare, antene de recepțiune, mereu perfecționate, prin care va radiă și se va revărsa asupra maselor populare lumina și hrana sufletească pornită din munca atât de prețioasă și patriotică a d-voastră. Fără această colaborare a secțiunilor literare și științifice organizația «Asociațiunii» rămâne neputincioasă.

«Asociațiunea» nu desconsideră poporațiunea orășenească, cu atât mai puțin muncitorimea industrială. Dovadă nesfârșitul șir al conferințelor și manifestațiilor culturale, aranjate prin ori sub auspiciile «Asociațiunii». Dar nu trebuie să scăpăm din vedere faptul, că obiectivul adevărat al «Asociațiunii» a fost și rămâne satul românesc, țaranul român. Subliniez intenționat cuvântul român. Fiindcă dela început «Asociațiunea» a fost cetatea de apărare a ființei românești în Statul opresor, iar astăzi în Statul român ea vrea să rămâie pârgia puternică, care prin muncă constructivă, prin sănătatea fizică, prin morală și cultură superioară are să înalțe poporul românesc la locul de frunte ce i se cuvine ca element alcă-

tuitoare de Stat între neamurile conlocuitoare, justificându-i astfel dreptul la existență în concertul națiunilor năzuitoare spre civilizațiune. Pentru aceea «Asociațiunea» este numai a românilor și fără a atinge cât de puțin drepturile ori progresul altor neamuri, ea servește exclusiv idealul național român.

Privite din acest unghiu de vedere, secțiunile literare și științifice ale «Asociațiunii» nu pot fi socotite ca un fel de academie de științe, litere și arte, ci ca o Instituțiune organizată a acelor români, cari de bunăvoie, fără nici o constrângere, fără recompensă, fără ambiții deșerte s'au angajat la munca atât de anevoioasă a desăvârșirii națiunii române. Nu sunt academie secțiunile literare și științifice ale «Asociațiunii», dar tocmai în temeiul rosturilor de acum eu văd în ele nucleul viitorului parlament cultural român, care în evoluția de neîmpiedecat spre mai mult bine între oameni va fi chemat să direcționeze cultura neamului românesc și să germineze astfel un viitor mai fericit patriei. Fiindcă istoria omenirii este istoria educației, a idealelor și a rezultatelor ei.

Idealul nostru rămâne țaranul sănătos, moral, instruit, organizat economiceste spre a fi capabil de producție maximală și ferit de orice exploatare, pătruns de simțul solidarității naționale, prin care cu votul obștesc irevocabil intrând conștient și hotărâtor în viața publică, va introduce și în Statul nostru democrația veritabilă întemeiată pe puritatea morală, adevăr, libertate și dreptate. Acest ideal îl urmărește «Asociațiunea» prin secțiunile sale.

Adaptată nouilor condiții de viață, ea a început cu voioșie munca. În semnul acestei strădăanii ne-am adunat și astăzi aci. Vom primi raportul despre constituirea secției medicale și acelei juridice. Astfel acum toate cele zece secțiuni vor lua ființă. Vom ascultă îndeosebi programul de muncă a secției medi-

cale, care a întrunit în sânul său aproape pe toți medicii români din Ardeal. Eu însă cu prilejul acesta sunt fericit să vă anunț, că mi-a succes a asigura în măsură mai mare ca în trecut mijloacele materiale pentru munca d-voastre dezinteresată și atât de foloșitoare. Vara trecută v'am promis 100.000 lei. Suma aceasta dăruită în mare parte de Ministerul Instrucțiunii, s'a și distribuit între secțiuni înainte de sfârșitul anului trecut. Am câștigat o a doua sută de mii, din care se vor tipări anul acesta lucrările d-voastre menite pentru biblioteca «Astra». Pentru anul curent v'am pus în vedere din bugetul «Asociațiunii» 3—4 sute de mii lei. Sunt vesel să vă pot anunța, că această sumă va fi mai mult decât dublată. Văzând programul de muncă al secției medicale pe care i l-am prezentat toamna trecută, d-l Ministru al sănătății și ocrotirilor sociale Nicolae Săveanu, a înscris în bugetul ministerului său ca subvențiune Societății «Astra» pentru opera sa medicală suma de 500.000 lei. În numele «Asociațiunii» și în numele d-voastre aduc d-lui Ministru adânca mea mulțumită. Îi mulțumesc și pentru cinstea ce ne-a făcut obosind să ia parte personal la această ședință. Trimit aci mulțumirile mele și d-lui dr. I. Bordea, fostul șef al serviciului sanitar central, care asemenea a fost călduros sprijinitor al cererii noastre. Cu suma menționată, sunt convins, secția medicală va putea să producă încă anul acesta rezultate reale.

Având în vedere urgenta necesitate de a organiza economicește satele noastre, cred să pot pune anul acesta la dispoziția secției economice-sociale suma de 200.000 lei, iar celorlalte secțiuni le-am asigurat în bugetul «Asociațiunii» suma de 300.000 lei. Astfel secțiunile au anul acesta la dispoziția lor suma de un milion.

Oblind calea părăginită, înființând despărțămintele

în plăși și cercurile culturale în fiecare sat ca organe de executivă, pregătind cu ajutorul d-voastre planul de acțiune, creînd în public atmosfera trebuitoare și câștigând mijloacele materiale «Asociațiunea» va reîncepe acum era realizărilor, fiindcă nimic nu urăsc mai mult în lumea aceasta, decât fanfaronada națională fără muncă constructivă.

Cu aceasta aș fi terminat cuvintele ce doream să le rostesc cu acest prilej. Dacă prin ziua de astăzi vom marcă o nouă etapă în istoria secțiunilor noastre, ea prezintă pentru noi și o particulară însemnătate. Prin intervenirea inventivului hazard am ajuns să constat, că tocmai azi în 14 Februarie se împlinesc 25 de ani, de când unul dintre colegii noștri și-a publicat în vechea «Tribună» dela Sibiiu primul său articol. Deatunci și până astăzi, de un sfert de veac, an de an tot mai îmbelșugat distinsul nostru coleg, scumpul meu amic și iubitul meu elev de odinioară Ion Lupaș varsă lumină în jurul său.

Distins în serviciul bisericei noastre ortodoxe, profesor la Sibiiu, protopop, secretar-general la resortul de Culte și Instrucțiune, în primul guvern românesc al Ardealului, acum profesor universitar, membru al Academiei Române, deputatul Ion Lupaș a devenit una dintre figurile cele mai reprezentative și consacrate ale științei, literaturii și culturii românești. Articolele lui, prin ziare și reviste, conferințele lui aproape în toate orașele țării, cărțile lui didactice, operele lui istorice, literare și științifice, comunicările sale la Academie, alcătuiesc pentru toate vremile o comoară a progresului neamului nostru pe calea civilizațiunei.

Nu știu însă, dacă nu este mai covârșitoare valoarea lui ca exemplu al caracterului în acest veac întunecat de îngrozitoare concepție mamonistă. Puritatea morală a vieții sale, austeritatea concepțiunilor sale în raporturile sociale, tăria și consecvența principiilor

idealiste ce profesează, mai presus de toate intransigența sentimentelor sale românești, ce i-a adus înaintea de războiu temnița dela Seghedin și amarul exil la Șopron în anul sfânt 1916, când frații au ridicat armele pentru desrobirea noastră, lupta lui neprihănită de azi pentru adevăr, dreptate și libertate, prin toate acestea personalitatea lui Ion Lupaș constituie o veritabilă forță educativă pentru tineretul nădejiilor noastre de mai bine, «integer vitae scelerisque purus».

În numele «Asociațiunii» aduc colegului nostru Ion Lupaș felicitările mele și călduroasele noastre urări de bine.

Ședința plenară a secțiunilor o declar deschisă.

CONȘTIINȚA NAȚIONALĂ

Discurs rostit la adunarea generală dela Zalău

(12 Septemvrie 1926)

Onorat Congres!

Suntem iar adunați în numele solidarității naționale.

O națiune, oricare, este suflet și conștiință. Sufletul dat prin actul de naștere, conștiința dobândită de istoria ce și-o făurește orice popor prin afirmația sa în lumea neamurilor de pe pământ.

Națiunea este o celulă a civilizației și a culturii, amândouă îmbinate, sinteza posibilităților de progres uman. Orice vietate e generată prin combinația de atari celule și nu există nici una fără de aceasta. Omenire fără națiuni ar fi universul fără constelațiuni solare, haosul primordial al neființei. Are dreptatea integrală cine spune că internaționala națiunilor este paradox fără sens.

Afirmația oricărei națiuni în istoria universală a neamurilor este în funcție de intensitatea conștiinței sale. Aceasta se măsoară cu termometrul sentimentului de solidaritate a unității. Gradul acestui sentiment definește jaloanele diferitelor etape și epoci în viața neamurilor, gloria și mărirea lor, decadența, mizeria ori chiar disoluția și absorbirea de alte unități viabile.

Instinctiv neamurile vrednice de viață cultivă acest sentiment de solidaritate, culminând în mândria generatoare de gesturile eroismelor pe altarele gloriei naționale. Dacă istoria omenirii nu ar fi altceva decât alternarea diferitelor forme de producție și distribuire a mărfurilor, atunci cu adevărat pe poarta intrării sale în șirul creațiunilor rânduite de taina eternă a vieții ar trebui să fie săpate cu lacrămile oroarei tristele cuvinte: «părăsiți orice nădejde, voi, cari intrați»!

Din fericire, istoria de mii de ani a omenirii dovedește contrarul. Tot ce s'a făptuit în lume prin oameni, determinând un pas înainte pe scara atât de anevoioasă a progresului incontestabil, toate epocile de glorie ale diferitelor seminții, purtătoare ale destinului uman, au izvorât din resortul unei voinți colective, germinate prin miraculosul sentiment al solidarității.

Civilizația este progresiva diferențiere a categoriilor în sânul colectivității, dar ceea ce asigură neturburata ei propășire este neîncetata reintegrare a categoriilor prin solidarizarea lor în sentimentul idealului colectiv, suprapus tuturor intereselor diferențiate. Numai acest sentiment de solidaritate cheazășuește dănuirea, propășirea și gloria neamurilor. Sacrul egoism al națiunilor este astfel justificat, ca o condiție inexorabilă a civilizației umane.

Privesc de atâtea ori circulația uimitoare din Calea Victoriei în Capitala țării, această pulsație de incomparabilă putere a vieții. Și tot atâtea ori îmi fulgeră prin minte imaginea, că această strălucire de viață s'a născut din suferinți seculare, din belșugul sângelui vărsat pentru sărăcie, din atâtea lacrimi amare stoarse de durerile sufletelor obidite. Dar toate aceste suferinți, sângele vărsat și lacrămile amare au fost românești. *Țara aceasta a fost*

făcută prin jertfă românească, pentru români. Rostul ei încetează când nu ar servi de cadru sbuciumărilor spre statornicirea aci a unei puternice cetăți de cultură și fericire românească, parte întregitoare a civilizației universale.

Fiecărui ce i se cuvine, nici o nedreptate nimănuui, dar statul este românesc și suflul geniului român are să stilizeze toate alcătuirile organice din statul acesta. El a răsărit în splendoarea-i de astăzi din solidaritatea neamului nostru. Săraci, oropsiți, fără multă învățătură, dar ascultând cu evlavie credinței îndemnul instinctului sănătos de conservare, părinții noștri, în numele acestei solidarități și pentru a-i asigura întrebuințarea integrală a puterilor poporului românesc, au înființat în vremile de tirană opresiune, acum șasezeci și cinci de ani, «Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român». Astfel s'a înălțat acest altar al conștiinței naționale la poporul românesc din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș.

Răsboiul mondial a întrerupt munca de albină a societății noastre. Problemele mari, impuse spre rezolvare națiunii române reunite în noul stat și procesul așezării categoriilor sociale în cadrele lui, au absorbit partea cea mai mare a energiilor naționale. Se pare că «Astra» și-a pierdut rostul ființării sale. Dar conștiința națională se trezește din șocarea pricinuită de sguuirea universală și în fața noastră se înalță, clar și categoric, imperativul de a reîncepe și a continua năzuința solidarizării naționale.

E prea firească diferențierea categoriilor noastre sociale și, ca urmare, ciocnirea concepțiilor răsărite din nevoia progresului, care rezultă din lupta neîncetată a intereselor de existență și de afirmare în viața colectivă de stat, dar în această dihonie a zilnicelor preocupări să ne rezervăm clipe de recule-

gere, în care fără îndoială din cămăruța ascunsă a sufletului vom auzi glasul trecutului și al viitorului, aducându-ne aminte: Să ne iubim românii unii pe alții și deasupra tuturor sbuciumărilor zilei trecătoare să ne încălzim sufletul la razele solidarității noastre naționale.

In focul acestui sentiment al solidarității se vor topi patimile mărunte, se vor surpă îngrădirile veninoase, cari ne despart. Prezentul va dispărea și vom privi viitorul, pe care numai împreună știindu-ne, simțindu-ne frați și iubindu-ne unii pe alții, îl vom zidi măreț și fericit nepoților și strănepoților noștri, națiunii noastre românești.

PULVERIZAREA ENERGIILOR

Discurs rostit la adunarea generală ținută în Sibiu

(14 Decembrie 1927)

Onorată Adunare Generală!

Nor de jale înveșmântă azi toate manifestările bătrânei «Asociațiunii» culturale ardelenesti.

Ne aducem aminte vremile trecute, când părinții noștri, generație de mucenici, întovărășiți în această cetățue a nădejdiilor de mai bine, fără drapeluri și fără embleme, pe cari le aveau în suflete, nu în afară, în fiecare an, spre apus de vară, din toate colțurile acestei țărișoare dulci și duioase grăbiau să-și dea întâlnire la «Asociațiune», să vorbească în limbă cifrată, să mângâie durerea anilor lungi de așteptare cu vraja imaginii visului, ce va să fie împlinit odată.

Cu atât mai viu ne aducem aminte de ziua măreață a victoriei, ce am serbat în cetatea lui Mihai, când după noaptea firoasă de optsprezece veacuri s'a făcut lumină și robilor s'a dăruit libertate.

Iar cetățuia aceasta, care sub cenușa suferințelor seculare păstrase nestâns jăraticul nădejdiilor ferme-cătoare și-a primit răsplata integrală în ceasul, când Stăpânitorul românilor reuniți în țara minunată dela Tisa, la Nistru și dela Hotin la Mare, i-a aninat de parapet colanul recunoștinței Sale și a națiunei,

pentru statornicie în credință și El însuș a primit asupra-și comanda ei supremă, declarându-i-se patron și protector. Cât de sinceră i-a fost aprecierea și recunoștința a dovedit-o prin gestul înduioșetor, că în ceasul greu al despărțirii de cele pământești încă și-a adus aminte de scumpa Lui «Asociațiune», însiruindu-o între legatarii testamentului Său.

Azi ne închinăm memoriei Lui și contemplând pilda vieții Sale jertfite pe altarul idealului nostru, mai vârtos ne pătrundem de simțemântul marilor noastre îndatoriri față de neamul de oameni, pentru cari s'a născut și trăește această instituțiune.

Fiindcă adeseori, în ceasurile de îngijorare pentru soartea generațiilor, cari ne vor succeda, ne surprinde melancolia decepțiilor amare. Suntem victorioși, dar istoria omenirii remarcă victorii, cari s'au dovedit a fi fost începutul definitivelor prăbușiri.

Ne-am unit politicește și suntem pe cale a ne destrămă sufletește. Anodină consolațiune, că faptul nu este specific românesc: el roade la rădăcinile civilizațiunei creștine.

Raționalismul filozofic și mașinismul veacului din urmă au divorțat educațiunea de religiune, cele două mari forțe sintetice ale societății. Disociate, ele și-au pierdut eficacitatea, au devenit inoperante, se paralizază. Consecința a fost părăsirea intereselor unitare omenești. Conștiința utilității sociale a dispărut și etica creștină a fost înlocuită prin ideologia utilitarismului materialist.

In viața economică s'a consacrat regimul caracterizat prin vânarea implacabilă și sterilă a maximului profit personal fără absolut nici o altă considerațiune. Rezultatul a fost concentrarea bunurilor la o singură clasă într'o măsură necunoscută până aci în istorie. Egoismul feroce, alintat printr'o doctrină false a individualității, a înveninat raporturile dintre oameni și dintre clase.

De aici a urmat laxarea tuturor virtuțiilor sociale: cinstirea tradiției, lepădarea de sine pentru comunitate și grija de viitor. Morții sunt uitați, iar viitorul nu mai interesează pe cei cari trăesc.

Sub regimul concepției de viață a vremii, năzuințele multimilor de a da legei și puterii publice îngrădiri, cari să asigure ordinea, dar totuș să reducă guvernarea la măsura utilă progresului comun și să frâneze aviditatea firească a guvernanților, — toate eforturile de a preface proprietatea în funcțiune socială, garantându-i totuș ființarea, de a elimina urmările păgubitoare ale concurenței desfrânate, fără a-i stingheri libertatea: se sfarmă de rapacitatea clasei acaparatoare de averi și de putere. Dreptatea este bunul plac al celor chemați s'o înfăptuiască, libertatea e prezentată ca o jenă pentru prosperitatea societății. Ori, fără dreptate și libertate, solidaritatea rămâne veșnic o chimeră.

Omenirea s'a decivilizat. Ea pare să uite, că societatea solidară este șansa cea mai eficace în lupta pentru existență. Viermele ei distrugător însă este egoismul cras și concentrarea irațională a bunurilor. În minunata sa carte despre «Principiile Sociologiei», savantul american Giddings constată, că «mai presus de orice îndoială spiritul plutocrat este cauza adevărată a disoluției sociale». Plutocrația a săpat mormântul Romei.

La începuturile ei civilizația eră amenințată de barbarii din afară, astăzi o amenință barbarii dinlăuntru. Fiarele răpitoare, spune zoologia, sunt rămașițe solitare și nefericite din vechi societăți distruse prin hazard ori prin dispariția simțului de coeziune.

Repercursiunea acestor stări de lucruri asupra bătrânei noastre «Asociațiuni» e un fenomen prea firesc.

Ea eră templul unui ideal, solidaritatea națională. Trista concepție de viață a vremii a rupt baierile

acestui ideal. Cine se mai gândește azi la solidaritatea națională? Toate categoriile sociale s'au separat, se privesc chiar cu dușmănie. Apostolii de odinioară ai solidarității noastre s'au răzuit. Preoțimea într-o parte, divizată și ea în două tabere ostile, învățătoria în altă parte, parcă se disprețuesc, iar restul de intelectuali privesc la toate acestea cu sarcasm, sceptici și impasibili. Marele dispărut Ion I. C. Brătianu ar fi zis odată, că «primejdia cea mare în societatea românească nu este, că sunt câțiva răi, ci că sunt prea mulți indiferenți».

Doctrina individualistă, dealtfel foarte apropiată de însăș firea rasei neolatine, face ravagii. Undeva, un director de școale aranjase cu o remarcabilă abilitate o expoziție de câini; a doua zi a convocat pe intelectualii români din localitate, propunându-le înființarea unei societăți culturale, ca să scape «din bezna inculturii pe bieții săteni». Simulă ignorarea faptului, că în acea localitate funcționează despărțământul central județean al «Astrei», cu local propriu, cu despărțăminte pe plăși, cu conferințe regulate și o propagandă la sate. Orice ambițios mai răsărit își întocmește o societate culturală a lui, socotind-o cea mai propice trambulină arivismului său selbatec.

Propagandiști culturali «de ambe sexe», cum zicea d-l Iorga, cei mai mulți bine retribuți din bugetul țării, cutreeră satele și orașele fără nici un rost, încercă lumea, zăpăcesc dascălimea și răspândesc, asta-i adevărata lor misiune, pe bani scumpi literatură proastă.

S'a dat, tot din speculă, lozinca ofensivei culturale. Toată lumea face cultură, fără nici un program, fără nici o înțelegere a rosturilor culturale ale poporului nostru. De mulțimea moașelor copilul nu se poate naște. Veți găsi într'un sat oarecare șapte biblioteci, toate, bineînțeles, pentru popor, una ortodoxă, alta

unită, a treia a școlii, a patra a comunei politice, — fiindcă d-nii prefecti, mai ales, trebuie să facă cultură, — a cincea a «Ligii Culturale», a șasea a Asociațiunii «Astra», își vără și ea nasul unde nu-i fierbe oala, a șaptea a Asociațiunii bănățene, căci cu ajutorul lui Dumnezeu în Banat avem două Asociațiuni, una a noastră și alta nu se știe a cui, pe deasupra una a treia: «Casele Naționale», nu a d-lui general Manolescu, ci una «baș» timișoreană.

Par'că niciodată nu s'a verificat în lume adevărul, că în unire rezidă puterea. În loc să clădim cu puteri unite parcul luminos al culturii, fiecare își crește separat cucuta lui și se crede minunat. Această nebunească pulverizare a energiilor face aproape imposibilă orice încercare de refacere a sufletului național.

Să desperăm? Am dezertat dela datorie. Ci mai vârtos, noi aceștia, cari am rămas credincioși tradiției și idealului solidarității naționale, în fața vrăjmășiei vremurilor, cu neclintită credință în puterea de viață a neamului, vom încorda puterile noastre prin tăria voinței.

Năzuințele anilor din urmă n'au rămas sterile. Centrul se reface, noi energii germinează noi orientări. O nouă secție feminină, a cărei reprezentantă o salutăm pentru prima dată între noi, asociază muncii noastre binecuvântata adeziune a tuturor femeilor române din țară și majorează astfel suplețea de adaptare a acestei Asociațiuni la nouile condiții de viață, iar subsecția educației fizice va organiza munca pentru însănătoșirea satelor noastre. Intocmai ca odinioară aci la Sibiiu, astfel la Chișinău anul acesta s'a înființat «Astra» basarabeană, tot cu binecuvântarea și sub conducerea unui mare Arhiepiscop, a arhiepiscopului Gurie, constituindu-și un comitet din tot ce are Basarabia mai bun, mai doritor și mai

capabil de a realizà marea operă a solidarizării sufletelor prin cultura națională. Despărțământul Sibiiului desfășură o admirabilă propagandă, sistematică și inteligentă, care invederează dejă rod îmbelșugat. Brașovul a reînviat și în curând vom putea spune, că avem un județ, în care fiecare sat își are cercul său cultural în cadrele «Astrei». Suntem pe cale a ne asocia și mai strâns pe bunii noștri colaboratori dela Cluj, intensificând munca atât de foloșitoare a secțiunilor noastre literare și științifice, prea veseli de faptul, că floarea intelectualității ardele- nești reprezentată prin tânăra noastră universitate, a înțeles rosturile «Astrei».

Cu ajutorul acestei intelectualități principiul prosperității fizice, morale și intelectuale a națiunii, ce ni se impune prin ritmul istoriei, ca cea mai substanțială îndatorire a iubirei de oameni, va primeni psihologia masselor și va da astfel nouă putere condițiilor de existență a neamului nostru.

Vom coborî în adâncurile sufletului românesc și din rezervorul nesăcat și fecund al acestui suflet vom prinde puterea de înviore a conștiinței tuturor. În fața dihoniei ce ne sfâșie, în ciuda indiferentismului ce îngheață sufletele, înfruntând mania separatismului, care distruge societatea, pe ruinele idealismului ucis de filozofia egoistă a vremii, nu ne dăm robiți deprimării, ci cu dârză hotărîre vom înălța tot mai sus și vom duce la victorie drapelul încrederei națiunii române în misiunea sa istorică de apărătoare a civilizației creștine. Însuflețiți de pilda Aceluia, a cărui amintire o serbăm astăzi, vom trezi din adormire conștiința națională și vom salvà astfel însăși națiunea, care nu este altceva decât conștiința ei.

Declar deschisă adunarea generală.

SECȚIILE «ASTREI» ÎN LUPTĂ PENTRU CIVILIZAȚIE

Discurs rostit în ședința plenară a secțiilor la Cluj

(29 Iunie 1928)

Domnilor,

De câte ori mă găsesc în mijlocul secțiunilor literare și științifice din nou organizate ale Asociațiunii, am sentimentul grădinarului, care după noaptea cu ploaie caldută într'o frumoasă dimineață de primăvară privește cu veselie prin grădina sa răsărind răsadurile și pomișorii mugurind.

După decenii de tatonări, experimentări, decepțiuni și iar noi încordări neizbutite, se pare însfârșit că această minunată instituțiune a bătrânei Asociațiuni și-a găsit rostul și înviorată însași de conștiința reînviată a menirei sale o văd plecată tinerește pe calea atât de anevoioasă a realizărilor fecunde.

Lumea se frământă în jurul nostru. Sgomotul infernal al luptei pentru existență și acerba concurență pentru primăție la conducerea acestui colțișor de pământ, unde trăiește națiunea română, asurzește și cravașează mulțimea învârtejindu-o în spasmi vrăjmașe, ci aci în cămăruța aceasta o mică ceată de români, asemenea sârguincioaselor albine, pe cari numai căutându-le le vezi și al căror zumzet numai

în preajma coșniței îl auzi, adună neîncetat din florile sufletului lor mierea de viață îndulcitoare și colaborează la pregătirea solidarizării unui neam oropsit până aci de soarte prin dușmane separațiuni și oarbă neunire.

Rezultatele uimitoare ale științelor aplicate în cele două secole din urmă, efectele mașinismului asupra vieții masselor îmbinându-se cu o doctrină istorică păgână și superficială, întemeiată pe săltarea instincțelor barbare, inerente firei omenești, au izbutit a eclipsa evoluția normală și sănătoasă a omenirii, definind fericirea omenească simplamente prin bunăstarea materială. Mi se pare exactă, constatarea amicului nostru Iuliu Moldovan în lucrarea sa despre biopolitică: «Ne aflăm la începutul apusului civilizațiunii actuale, deoarece — continuă dânsul — se crede și azi orbește, că pentru a garanta prosperitatea biologică este suficient de a ameliora condițiile economice de trai».

E, fără îndoială, una din ondulațiunile mari, prin care istoria realizează ascensiunea rasei umane spre culmile desăvârșirii.

Nu mai puțin însă este datoria celor cuminți, celor buni, celor convinși, că filozofia istoriei, — ca să ne folosim de cuvintele lui Friedrich Ratzel — «trebuie să pornească din ceriu pogorându-se pe pământ», este datoria lor de a se opune acestei eclipse, de a oprî marșul mai departe spre prăpastie, vestind adevărul, că «orice civilizațiune, care nu are alt obiect, decât să-i asigure omului bunăstarea materială, este condamnată la prăbușire, dimpotrivă orice civilizațiune, care excită energie desvoltând conștiința omului, este durabilă și suverană». Am împrumutat cuvintele din urmă din lucrarea lui Lucien Romier, apărută la Paris în anul trecut și intitulată: «Qui sera le maître: Europe ou Amérique?»

Și fiindcă mulți vor socoti mai convingătoare cuvintele aceluiaș distins istoric și sociolog francez, decât pe acelea ale modestiei mele, să-mi permiteți a reproduce aci concluzia finală a minunatului op amintit.

«Un grup constituit fără umanitate, fără caritate, fără amicitie, fără măcar camaraderie, va putea să rămână unit, câtva timp, spre a exploata bogățiile naturale ori a construi întreprinderi fructuoase. Nu mai puțin însă el este lipsit de coeziunea reală. El nu va rezista presiunii ori asaltului altor grupări, cari vor posedă, alături de puterea tehnică, acea solidaritate și acea strălucire incomparabilă, pe care i-a dat-o omului deapururi iubirea deaproapelui».

«Intemeiat pe progresul științelor aplicate, pe interdependența economică și pe disciplina brutală, pe care o cere serviciul mașinelor, ciclul de acum al evoluției umane a ajuns, încetul cu încetul, la o depersonalizare a individului, devenit el însuși o mașină. Acesta este înțelesul adevărat, înțelesul actual al cuvântului «proletariat».

«Problema proletariatului — problema centrală a civilizației noastre, — consistă în a captă puterea mașinei fără a-i sacrifica personalitatea omului. Nu vom oprî nici avântul mașinismului, nici transformările, pe cari el le comportă pentru universul întreg. Dar mașinismul, lăsat sub regimul său propriu, fără a fi controlat prin regulile eterne ale superiorității umane, cari sunt legile spiritului, ale familiei și ale carității, un asemenea mașinism nu va asigura poarelor, decât forță iluzorie și precară. Stăpânul lumii va fi «civilizat», care se va ști servi de mașină și nu «proletarul», care caută în mașină secretul unei civilizațiuni».

«In privința aceasta partida rămâne indecisă între Europa și America.

«Ea se va decide prin mama de familie și prin școală. Viitorul aparține școlii mai bune, și mamei mai bune, capabile a furniza pentru efortul omului, pradă mașinilor, un alt obiect și altă justificare, decât a mânca și a bea».

Constatările filozofului francez, constatări signalate de altfel printr'o serie întregă de alte asemenea cercetări și analize, precizează necesitatea de a corecta și îndruma spre noi orientări concepția de viață modernă, în urma căreia, vorba d-lui Iorga, «minte s'a mutat în călcâie».

Iată prea nobilul obiectiv, spre care se îndreaptă eforturile prezente ale Asociațiunii noastre. Va să colaboreze la o nouă întremare a sufletului național, făcându-l adaptabil condițiilor de adevărat progres civilizatoric și asigurându-i astfel viitorul și locul cuvenit în societatea neamurilor nemuritoare.

În munca aceasta cu adevărat eroică nădejdea ei este în activitatea secțiunilor sale literare și științifice. Cu sinceră bucurie constat, că manifestările de un an ale acestor secțiuni îndreptățesc pe deplin această nădejde.

Urmăresc cu drag desfășurarea activității Domniilor Voastre. Văd îmbunătățirile aduse revistei «Transilvania», remarc superioritatea bibliotecii populare față de trecut, cu tot mai caldă satisfacție cetesc broșurile și buletinul secției medicale și biopolitice, laud și mă cred în drept să laud frumoasa lucrare a colegului nostru d-l Ioan Lupaș «Epocile principale în istoria românilor», intelectualitatea română întregă a remarcat valoroasa lucrare a d-lui Racoviță «Speologia» și nu mai puțin va contribui la bogăția noastră literară și științifică biblioteca secțiunii geografică-etnografică prin interesantele lucrări ale colegilor noștri George Vâlsan, Sabin Oprean și d-l Siartău. Sunt foarte mulțumit de broșurile secțiunii sociale-

economice: «Adevăratul înțeles al Cooperăției» de d-l N. Ghiulea, «Bănci populare și cooperative sătești» de d-l I. Pop-Câmpeanu și «Din viața cooperativelor de consum» de d-l Grățian C. Mărcuș. Salut hotărîrea conducătorilor gazetei săptămânale «Foaia noastră» de a închină acest excelent organ de luminare poporală în serviciul Asociațiunii.

Cu toată mulțumirea ce o simt în fața acestei bogate activități a secțiunilor noastre literare și științifice, vă rog totuș să-mi permiteți a sublinia și din acest prilej faptul, că niciodată nu trebuie uitat, că terenul propriu de acțiune pentru Asociațiunea noastră este satul românesc, «pătura țărănească, izvor nesecat de energii biologice noi, singurul regenerator al elementelor biologice superioare, fundament natural al unui viitor sigur». Este o problemă vitală de a păstra această pătură țărănească intactă în cea mai strânsă legătură cu natura dătătoare de energii, a o scuti de efectele dăunătoare ale civilizațiunii. (I. Moldovan: Biopolitica, p. 50). Curios. Tot la Romier citesc într'un alt op, Explication de notre temps, aproape aceleași cuvinte: «La sat și nu la oraș se găsesc sursele profunde al națiunii. Trebuie deci să reînviem celula mamă, — satul. Ou il n'y a pas de villages, il n'y pas de nation. Unde nu este sat, nu este națiune».

Mai am prea plăcuta datorie să ne felicităm felicitând pe colegul nostru d. Silviu Dragomir, care în zilele acestea a fost distins prin alegerea sa ca membru activ al Academiei Române. Tot atunci însă cu adâncă durere aduc la cunoștință pierderea ireparabilă, ce a suferit Asociațiunea noastră și întreg neamul românesc prin trecerea din viață a colegului nostru Valeriu Branisce. Memoria lui va rămâne veșnic binecuvântată în mijlocul nostru.

Pentru prima dată ședința plenară a secțiunilor

noastre literare și științifice se țină în localul propriu și având acum pe animatorul, organizatorul și armonizatorul lucrărilor noastre în persoana secretarului general literar d-l Ioan Agârbiceanu. Doresc ca în curând secțiunile literare și științifice ale Asociațiunii să-și țină la Cluj ședința plenară în palatul propriu.

Cu acest gând și fericit văzându-vă adunați aci, declar ședința plenară a secțiunilor deschisă.

SOCIETATEA INTERNAȚIONALĂ
A PROFESORILOR SECUNDARI

*La întâmpinarea membrilor acestei societăți cari au
vizitat Asociațiunea*

(27 Iulie 1928)

Domnilor,

În acest orășel modest al Transilvaniei, unde două neamuri își împletesc rosturile vieței spre a-și găsi bunăstarea și mulțumirea, președintele celei mai vechi Asociațiuni culturale românești salută cu respect pe reprezentanții asocierii internaționale a profesorilor secundari.

Noi, aci cheltuim energiile noastre spre a îndruma poporul românesc pe cărările civilizației, pe care noi o definim ca o exploatare rațională a naturii în măsura cunoștințelor omenești despre dânsa și tot atunci ca o eliberare în aceeași măsură a omului de sub exploatarea prin semenii săi, ceace urmărește cultura, care va să zică umanizarea sufletului.

Domniile voastre aveți nobila chemare de a crea istoriei viitoare generații, cari să înțeleagă — încât privește prosperitatea rasei umane pe pământ — superioritatea incomparabilă a solidarității tuturor națiunilor față de lupta brutală spre opresiune în concurența nebună pentru bunuri materiale.

Mărturisirea necesității de a acorda cunoștințele omenești, mereu progresive, cu interesele culturii generale, aservind totdeauna în chip norocos cele dintâi celor din urmă, — problema minunată a școlii unice în scopul de a facilita tuturor ascensiunea pe scara intelectualității în măsura capacității fiecăruia, independent de posibilitățile sale materiale, ceea ce va fertiliza domeniul spiritului în raporturile sociale, — Crucea Roșie a tinerimii și rostul Societății Națiunilor, ca materie de învățământ în școală, — jalonează noua etapă în zbuciumările civilizației de a construi forța imuabilă a coeziunii umane.

D-voastre ați găsit aci un stat nou, dar' un popor străvechiu, care aproape deodată cu plămădirea strălucitei sale surori pe malurile Seinei, a fost așezat aci la porțile Orientului ca avantgardă a geniului latin. Sentinelă credincioasă a civilizației create prin acel geniu, lung șir de veacuri poporul român a avut nenorocul să-și cheltuie vloga de viață oprind avalanșa barbară spre Apus și apărând crucea ca simbol a unei superioare concepții de viață. N'a sucombat în lupta aceasta, cu toate că vrășmășia vremurilor ne-a risipit sub diferite dominațiuni.

Reunit astăzi în hotarele sale firești acest popor zorește apropierea bunurilor civilizației avansate, de cari soarta vitregă l-a lipsit până acum. Venirea d-voastre în mijlocul nostru e o puternică încurajare pentru noi. De azi înainte ne simțim cu atât mai vârtos înregimentați în cohorta luptătorilor pentru lumină, tovarăși ai soldaților dreptății, combatanți ai solidarității umane.

Vă mulțumim și vă zicem: bine ați venit la noi!

C U P R I N S U L

	Pagina
1. Prefața	7—10
2. Propunerea Unirii și hotărîrea dela Alba-Iulia (cu adnotațiuni)	11—25
3. Predarea Actului Unirii în mâinile M. S. Regelui Ferdinand	26—28
4. Răspunsul M. S. Regelui	28
5. Discursul M. S. Regelui, ținut la dineul dat în onoarea Ardelenilor cari au adus actul de unire al Transilvaniei	29—30
6. In loc de program. Discurs rostit la adunarea generală dela Timișoara după alegerea de președinte	31—34
7. Gheorghe Lazăr. Discurs rostit la mormântul din Avrig, sărbătorind 100 ani dela moartea lui Gh. Lazăr	35—37
8. Așezarea pietrei fundamentale a catedralei ortodoxe din Cluj	38—40
9. Intoarceți-vă la Christos. Discurs rostit la congresul preoțesc din Arad.	41—44
10. Spre țel	45—48
11. Cuvânt de deschidere la festivalul dela Atheneu, rostit de fostul principe moștenitor Carol.	49—50
12. Serbătoarea înfrățirii. Discursul la Atheneu	51—54
13. Recepția dela Academia Română. Discursul președintelui C. Negruzzi	55—58
14. Recepția dela Academie	59—62
15. Răspunsul Regelui la recepția dela Academie	63—64
16. Asociațiunea și Uniunea femeilor române	65—67
17. Avram Iancu.	68—71
18. In amintirea lui Avram Iancu la Câmpeni	72—75
19. Cuvântul Regelui la Câmpeni	76—77
20. Incheierea adunării dela Câmpeni.	78

	<u>Pagina</u>
21. La casa lui Avram Iancu în Vidra	79—81
22. Gheorghe Barițiu	82—85
23. Cehoslovaci și Români	86—87
24. Obiectivul Asociațiunei. — Satul	88—92
25. Pentru Basarabia	93—96
26. Asociațiunea și liceul Andreiu Șaguna dela Brașov	97—98
27. Asociațiunea (articol)	99—103
28. <u>Noui orizonturi</u> (articol)	104—106
29. Baronul Vasile Pop și Visarion Roman	107—114
30. Rosturi vechi, viață nouă	115—123
31. Inceput de muncă	124—130
32. Conștiința națională	131—134
33. Pulverizarea energiilor	135—140
34. Secțiile «Astrei» în luptă pentru civilizație. . .	141—146
35. Societatea națională a profesorilor secundari. .	147—148

VERIFICAT
2017